S. DAMASI PAPAE OPERA QUAE EXTANT ET VITA EX CODICIBUS MSS. CUM NOTIS...

Damasus 1.>, Marsio Milesio Sarazani

Digitized by Google

Digitized by Google

S. DAMASI PAPÆ

OPERA QVAE EXTANT

ET VITA EX CODICIBVS MSS.

CVM NOTIS

MARTII MILESII SARAZANII

I. C. ROMANI.

ROMÆ,

TYPIS VATICANIS CIↃ IↃC XXXIIX.

SVPERIORVM PERMISSV.

6
26 L
7

VRBANO VIII.
PONT. MAX.

FEDERICVS VBALDINVS S.

INTER alia literarum monimenta, quæ præclara ac prope infinita habet Barberina Bibliotheca; ſeruabantur Damaſi Papæ opera, ſtudio Martij Mileſij Sarazanij collecta, notiſque item illuſtrata. Ea Franciſcus Barberinus Cardinalis; pro ſua pietate aduerſus Sanctiſſimum Pontificem, ſicut erga Mileſium beneuolentia; ad publicum commodum in vulgus exire iam olim

volebat. Vbi vero demum iſtam mihi demandauit prouinciam; continuo hunc librum ex Eminentiſsimi Principis auctoritate tibi dedicandum eſſe exiſtimaui: quod videlicet ad te præter ceteros præcipue pertinere videretur. Quandoquidem tu, Pater Sanctiſsime, nunc æque atque olim Sanctus ille Damaſus, tam rem Romanam ſapientia, atque opera tua aſsidue amplificas; quam religionem diuinis tuis carminibus ornas. Quare id opus a te libenter acceptum iri ſpero, ac vehementer cupio; maiora, vel ſaltem meam erga te obſeruantiam clarius ſignificatura prope-diem daturus. Interea immortali tuo nomine, ac ÆTERNITATIS *Barberinæ inſigni decoratum, & veluti conſecratum hoc prodeat in lucem, nec vnquam interiturum maneat monimentum ſtudij, amoris, & munificentiæ, quibus veſtra familia a multis retro ſæculis omni genere laudis maxime excellens, literas, homineſque literatos fouet, atque amplexatur. Vale Idibus Octobris An. Chriſti Nati* CIↃ IↃ C XXXIIX.

VARIA ILLVSTRIVM VIRORVM
DE SANCTO DAMASO ET OPERIBVS EIVS TESTIMONIA,
Iuxta temporum ſeriem collecta.

S. Athanaſius in Epiſt. ad Africanos Epiſcopos.
Anno . 367.

Ικανὰ μὲν. τὰ γραφέντα παρά τε τοῦ ἀγαπητοῦ, καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Δαμάσου. τοῦ Επισκόπου τῆς μεγάλης Ρώμης, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ τοσούτων συνελθόντων Επισκόπων.

hoc eſt.

SVfficiunt quidem ſcripta Damaſi comminiſtri noſtri dilecti, ac magnæ Romæ Epiſcopi, cæterorumque tot numero inibi congregatorum.

Imp. Valentinianus Prætextato.
Ex cod. Vaticano apud Baronium.
Anno. 368.

DIſſenſionis auctore ſublato, omnis cauſa diſcordiæ ſopienda eſt, ne aliqua remanente mate-

ria nihil proſit è medio ſuſtuliſſe fomitem iurgiorum, Præteſtate parens Cariſſime. Quamobrem præcelſa ſublimitas tua, Defenſoris Eccleſiæ Vrbis Romæ, ſiue Damaſi ſacræ legis Antiſtitis petitione perſpecta; qua vna tantum Eccleſia ex Catholicæ Religionis obſequio à diſſidentibus adhuc dicitur retentari.

Quoniam pro publica ſecuritate metuēdum eſt, ne aliquis hinc iterum tumultus oriatur (quandoquidem non parum ſit ſeparationis effigies, vt tale aliquid putetur occluſum Damaſo) eam iubebit aperiri &c.

Impp. Valentinianus, Valens, & Gratianus A. A. A. ad Damaſum Epiſc. Vrbis Romæ, ex l. 20. C. Theodoſ. de Epiſcopis Eccleſ. & Clericis.

Anno 369.

ECcleſiaſtici, aut ex Eccleſiaſticis, vel qui continentium ſe volunt nomine nuncupari, viduarum, ac pupillarum domos non adeant, ſed publicis exterminentur iudicijs, ſi poſt hac eos ad fines earum, vel propinqui putauerint deferendos. Cenſemus etiam, vt memorati, nihil de eius mulieris, cui ſe priuatim ſub prætextu religionis adiunxerint, liberalitate quamcumque vel extremo iudicio poſſint adipiſci. Et omne in tantum inefficax ſit,

quod alicui horum ab his fuerit derelictum, vt nec per ſubiectam perſonam valeant aliquid, vel donatione, vel teſtamento percipere. Quin etiam, ſi forte poſt admonitionem legis noſtræ, aliquid ex eiuſdem fæminæ, vel donatione, vel extremo iudicio putauerint relinquendum, id fiſcus vſurpet. Cæterum ſi earum, qui voluntate percipiunt, vel quarũ ſucceſſionem, vel bona Iure Ciuili, vel edicti beneficijs adiuuantur capiant, vt propinqui. Lecta in Eccleſijs Rom. iij. Kal. Auguſti. Valentin. & Valente iij. A A. Coſſ.

S. Ambroſius Epiſt. 30. ad Valentinianum Aug. Anno. 374.

MIſit ad me S. Damaſus Romanæ Eccleſiæ Sacerdos Iudicio Dei electus libellum, quem Chriſtiani Senatores dederunt. &c.

Concilium Romanum ad Gratianum, & Valentinianum Impp.

Inter Epiſtolas Conciliorum a R. P. Iacobo Sirmondo cum appendice Cod. Theod. editas.

Anno. 376.

SIc denique factio profecit Vrſini, vt Iſaac Iudæo ſubornato Sancti fratris noſtri Damaſi, peteretur caput, ſanguis innocentium funderetur, componerentur doli.

Idem paulo poſt.

QVia igitur veſtra, Iudicio tranquillitatis probata eſt innocentia, memorati fratris noſtri Damaſi, integritas prædicata eſt, quæſumus Clementiam veſtram &c.

Ex reſcripto Gratiani Aug. iuxta ſuperioris Epiſtolæ relationem dato ad Aquilinum Vic. Vrb. Ex Cod. Vat. apud Baron. Tom. 4. & Sirmond. vbi ſupra. Anno. 381.

HInc illi inſectatores Sanctiſſimæ Sedis, non ſolum Dei numine, quod ſatis erat, ſed etiam Iudiciorum examine exploratum, mentis ſanctiſſimę virum, vt etiã diuo Patri Valentiniano eſt comprobatum, turpiſſimis calumnijs Epiſcopum Damaſum inquietare non veriti, poſtquam deſperauerunt poſſe percelli; populum, pro quo ille diuinitati obſes eſt, inquietant.

Impp. Gratianus, Valentinianus, & Theodoſius in l. 1. Cod. de ſumma Trinitate, & Fide Catholica. Et Cod. Theodoſiano lib. 16. tit. 2. Quæ & apud Caſſiodorum lib. 9. c. 7. Tripartitæ. Anno. 382.

CVnctos populos, quos clementiæ noſtræ regit Imperium, in tali volumus religione verſari,

quam

quam Diuinum Petrum Apoſtolum tradidiſſe Romanis, religio vſque adhuc ab ipſo inſinuata declarat, quamque Pontificē Damaſum ſequi claret &c.

Symmachus lib. 10. Epiſt. 34. Theodoſio, & Arcadio Augg. Anno. 384.

RESpondeat literis Epiſcopi Damaſi, quibus aſſectatores eiuſdem religionis negauit, vllam contumeliam pertuliſſe &c. Credatur eius legis Antiſtiti, quæ læſa ſimulatur &c. ſane laudabili viro Epiſcopo denegante, vllum è ſuis, aut carcere, aut vinculis attineri &c.

S. Optatus Meliuitanus lib. 2. Anno. 386.

ERgo cathedra vnica, quæ eſt prima de dotibus, ſedit prior Petrus, cui ſucceſſit Linus, Lino ſucceſſit Clemens, &c. Iulio Liberius, Liberio Damaſus, Damaſo Siricius, hodie qui noſter eſt ſocius.

Ammianus Marcellinus lib. 17. Anno. 390.

DAmaſus, & Vrſicinus ſciſſis ſtudijs aſperrime conflictabant, aduſque mortis vulnerumque diſcrimina, adiumentis vtriuſque progreſſis. Quæ

nec corrigere ſufficiens Iuuentius (*erat hic Vrbis Præfectus*) nec mollire, vi magna coactus ſeceſſit in ſuburbanum. Et in concertatione ſuperauerat Damaſus parte, quæ ei fauebat, inſtante.

Ruffinus lib. 2. cap. 10. Hiſtor. Eccleſ. Anno 392.

DAmaſus poſt Liberium per ſucceſſionem, Sacerdotium in Vrbe Roma ſuſceperat. Quem prælatum ſibi non ferens, Vrſicinus quidem eiuſdem Diaconus &c.

S. Hieronymus de viris Illuſtribus cap. 103. *Anno*. 408.

DAmaſus, Romanæ Vrbis Epiſcopus, elegans in verſibus componendis ingenium habuit, multaque, & breuia opuſcula heroico metro edidit; & prope octogenarius ſub Theodoſio Principe mortuus eſt.

Idem in Apologia ad Pammachium.

DVm adhuc viueret Sanctæ memoriæ Damaſus, librum contra Heluidium de beatæ Mariæ Virginitate perpetua ſcripſimus, in quo neceſſe fuit nobis ad Virginitatis beatitudinem prædicandã multa

de

de moleſtijs dicere nuptiarum. Num vir egregius, & eruditus in ſcripturis, & Virgo Eccleſiæ Virginis Doctor aliquid in illo ſermone repræhendit?

Idem ad Euſtochium de cuſtodia Virginitatis.

LEgas Tertullianum ad amicum Philoſophum ſcribentem, & de Virginitate alios libellos, & beati Cypriani volumen egregium, & Papæ Damaſi ſuper hac re verſu, proſaque compoſita; & Ambroſij noſtri, quæ nuper ſcripſit ad ſororem opuſcula, in quibus &c.

Idem ad Ageruchiam de Monogamia.

ANte annos plurimos, cum in chartis Eccleſiaſticis iuuarem Damaſum Romanæ Vrbis Epiſcopum, & Orientis, atque Occidentis Synodicis conſultationibus reſponderem.

Et in Chronico Olymp. 286. *Anno Do.* 369.

DAmaſus xxxv. Romanæ Eccleſiæ ordinatur Epiſcopus.

Ibidem Olymp. 289. *Anno Do.* 379.

APollinaris Laodicenſis iactatione ingenij quoſdam errores pertinaciter aſſeuerans, hæreſim

ſui nominis ſuſcitauit, quam Damaſus habito Romæ Concilio damnauit.

S. Auguſtinus Epiſt. 164. ad Generoſum.
Anno. 420.

SI enim ordo Epiſcoporum ſibi ſuccedentium conſiderandus eſt, quanto certius, & vere ſalubriter ab ipſo Petro numeramus, cui totius Eccleſiæ figuram gerendi Dominus ait; ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ Inferorum non vincent eam. Petro enim ſucceſſit Linus, Lino, Clemens, &c. Iulio Liberius, Liberio Damaſus, Damaſo Siricius, Siricio Anaſtaſius: in hoc ordine ſucceſsionis &c.

Ibidem libro 6. contra Iulianum.

SEd quando ante annos plurimos tale ibi quiddã de Beato Damaſo, & Vrſicino cõtigit, nondum Pelagianos Eccleſia Romana damnauerat &c.

Marcellinus Comes in Chronico Indict. ix. Eucherio, & Syagrio (alias) *Euagrio Coſſ.*
Anno. 420.

SAnctis CL. Patribus Vrbe Auguſta congregatis, aduerſus Macedonium in Spiritum Sãctum naufragan-

fragantē, ab ijſdem Epiſcopis Sācta Synodus confirmata eſt, Damaſo ſcilicet ſedem B. Petri tenente &c.

Indict. x. Antonio, & Syagrio Coſſ.

DIui Valentiniani Magni cadauer Theodoſius Princeps &c. Menſe Octobri Damaſus Romanæ Eccleſiæ (exceptis Liberio, & Felice) xxxv. Epiſcopus anno Pontif. ſui xviii. in Domino requieuit.

B. Sulpitius Seuerus ſacræ Hiſtor. lib. 2.
Anno. 424.

AT tum Inſtantius, Saluianus, & Priſcillianus Romam profecti, vt apud Damaſum Vrbis ea tempeſtate Epiſcopum obiecta purgarent &c. Hi, vbi Romam peruenere, Damaſo ſe purgare cupientes, ne in conſpectum quidem eius admiſsi ſunt.

Theodoretus lib. 2. cap. 22. Hiſtor. Eccleſ.
Anno. 432.

Ἐξῆρχε δὲ τῶν γεγραφότων Δάμασος, τῆς μὲν Ῥωμαίων Ἐκκλησίας μετὰ Λιβέριον τὴν προεδρείαν λαχών. παμπόλλοις δὲ ἀρετῆς κοσμούμενος εἴδεσι.

hoc eſt.

INter eos vero, qui iſtarum litterarum auctores erant, principem locum obtinuit Damaſus in

Eccle-

Eccleſiæ Romanæ primatu ſucceſſor Liberij, vir plurimis virtutis inſignibus eximie ornatus.

Idem lib. 5. cap. 2.

Δάμασος δὲ ὁ τῆς Ῥώμης Ἐπίσκοπος ἦν, καὶ ἀξιεπαίνῳ βίῳ κοσμούμενος, καὶ πάντα λέγειν, καὶ πράττειν ὑπὲρ τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων αἱρούμενος.

hoc eſt.

HIc Damaſus Epiſcopus Romanus fuit, & in illius Eccleſiæ adminiſtratione ſucceſſor Liberij, vir ſane propter vitæ præſtabilis ornamenta inſignis, qui, quoad fieri poterat, doctrinam Apoſtolicam aſsidue tutatus eſt.

Et cap. 10. lib. eod.

Δάμασος δὲ ὁ πανεύφημος.

hoc eſt.

DAmaſus item vir in omni genere laudis florentiſsimus.

Sozomenus lib. 6. cap. 23. Hiſtor. Eccleſ. Anno. 440.

Περὶ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον Λιβερίου τελευτήσαντος, διαδέχεται Δάμασος τὸν Ῥωμαίων θρόνον. ὑπέψηφος δὲ ὢν τῇ χειροτονίᾳ, καὶ Οὐρσάκιός τις Διάκονος ἀποτυχὼν οὐκ ἤνεγκε.

hoc eſt.

PEr idem fere tempus mortuo Liberio Damaſus Eccleſiæ Romanæ ſedem capeſsit. In qua electione

ctione Vrſicinus Diaconus competitor eius fuit, qui ſuffragijs præteritus iniquo animo tulit &c.

Socrates lib. 4. cap. 24. Hiſtor. Eccleſ.
Anno. 440.

Δάμασος μετὰ Λιβέριον τὴν τῆς ἐπισκοπῆς ἱερωσύνην ἐδέξατο.

hoc eſt.

DAmaſus Liberio in Epiſcopatus Romani adminiſtratione ſucceſsit &c.

Et lib. 5. cap. 3.

Κατὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον τῆς μὲν ἐν Ῥώμῃ Ἐκκλησίας Δάμασος προΐστατο.

hoc eſt.

EOdem tempore Eccleſiæ Romanæ Damaſus, qui Liberio ſuccedebat, præfuit &c.

S. Proſper Aquitanicus in Chronico
Anno. 460.

ROmanæ Eccleſiæ poſt Damaſum Vrſinus Syricius XXXVI. præfuit an. 16.

Caſsiodorus Hiſtor. Tripart. lib. 5. cap. 29. ex Theodoreto. Anno. 540.

QVarum litterarum auctor fuit Epiſcopus Eccleſiæ Romanæ tunc Damaſus, qui poſt Liberium

tium Pontificatus iura ſuſceperat; multis virtutum ornatus inſignibus.

Idem lib.8. cap. 10. ex eodem.

TVnc itaque apud Heſperiam Damaſus Romanus, & Ambroſius Mediolanenſis ſpiritualibus iaculis feriebant hoſtes.

Et lib. 9. cap. 1. ex eodem.

IS enim Damaſus Romanæ Vrbis Epiſcopus laude dignus vir mirabilis ſemper ornatus dicere, facereque pro Apoſtolicis dogmatibus cuncta feſtiuus, poſt Liberiũ gubernacula ſuſceperat Eccleſiæ.

S. Gregorius Papa Epiſt. lib.7.cap.64. Quæ & apud Io. Diaconum lib. 2.cap. 21. vitæ S. Gregorij. Anno. 593.

NAm, vt Alleluia hic diceretur, de Hieroſolymorum Eccleſia ex beati Hieronymi traditione tempore beatæ memoriæ Damaſi Papæ traditur Tractum.

Et Dialogorum lib. 4. cap. 31.

CItius ad Eccleſiã S. Laurentij Martyris, quæ ex nomine conditoris Damaſi vocatur, puerum mittere &c.

S. Gregorius Turonenſis cap. 38. de Miraculis Martyrum loquitur de SS. Chryſantis & Dariæ Baſilica. Anno.596.

DAmaſus Antiſtes ſanctæ ſedis Apoſtolicæ iuſſit diligentius operire feneſtram; vbi & verſibus decorauit locum.

Beda de Temporibus. Anno.731.

DAmaſus Romæ Epiſcopus fecit Baſilicam iuxta Theatrum, ſancto Laurentio, & aliam in Catacumbis, vbi iacuerunt Corpora ſanctorum Apoſtolorum Petri, & Panli; in quo loco Platoniam ipſam, vbi iacuerunt corpora ſancta, verſibus adornauit.

Idem in Martyrologio.

ROmæ Damaſi Papæ, qui rexit Eccleſiam annos decem & octo, menſes tres, dies duos. Hic con-

conſtituit vt Pſalmi diu noctuque canerentur per omnes Eccleſias. Hic multa corpora Sanctorum requiſiuit, & inuenit, quorum memoriam verſibus decorauit.

Vetus Romanum Martyrol. ij. Decembris.

ROmæ Damaſi Papæ.

Martyrologium Roman. 3. Idus Decembris.

ROmæ ſancti Damaſi Papæ, & Confeſſoris, qui Apollinarem hæreticum damnauit, & Petrum Epiſcopum Alexandrinum ſugatum reſtituit: multa etiam ſanctorum Martyrum corpora inuenit eorumque memorias verſibus exornauit.

Breuiarium Romanum dicta die lect. 4.

DAmaſus Platoniam etiam, vbi corpora ſanctorum Petri, & Pauli aliquando iacuerunt, dedicauit, & exornauit elegantibus verſibus. Idemque proſa & versù ſcripſit librum de virginitate, multaque alia metro edidit.

Ha-

Hadrianus I. Papa ad Carolum Magnum Imp. pro Concilio 2. Nicæno. Anno. 787.

SAnctus Damaſus elegantiſsimus Papa propriam ſuam fecit Eccleſiam, cuius ſanctus Gregorius Papa meminit in Dialogis, quæ ex nomine conditoris Damaſi vocatur, quam ſimiliter à tunc vſque hactenus hiſtorijs ſanctis, & Imaginibus pictam habemus.

Vſuardus in Martyrol. ij. Decembris. Anno. 812.

ROmæ Natalis beati Damaſi Papæ.

Theophanes in Chronographia. Ex Codice M.S. Bibliothecæ Barberinæ. Anno. 814.

Τῆς θείας σαρκώσεως ἔτη τξέ.

Ὁ δὲ Πέτρος (Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπος) φυγὰς εἰς Ῥώμην ᾤχετο πρὸς Δάμασον ὡς ὁμόδοξον. ὅτε καὶ τὰ γινόμενα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δι' ἐπιστολῆς ἔγραψεν φρικώδη ὑπ' Ἀρειανῶν.

hoc eſt Io. Iac. Buccardo Interprete.

Diuinæ Incarnationis. Anno. CCCLXV.

PEtrus autem (Alexandriæ Epiſcopus) Romam fugiens, ad Damaſum, vt pote qui ſecum de fide

de recte ſentiret, ſe contulit. qui demum omnia, quæ ab Arrianis atrociter Alexādriæ commiſſa fuerant, in epiſtolam retulit.

Idem paulo poſt.

Τῆς θείας σαρκώσεως ἔτη τξζ΄.

Ἐκ τούτων οἱ λεγόμενοι Σαββατιανοὶ ἀπὸ Σαββατίου τινὸς ἀνεφύησαν ὕστερον, καὶ Ἀπολλινάριος Σύρος τότε φανερῶς ἀπέστη τῆς Ἐκκλησίας. Δάμασος δὲ ὁ Ῥώμης, καὶ Πέτρος Ἀλεξανδρείας πρῶτοι τούτοις ἀπεκήρυξαν.

hoc eſt.

Diuinæ incarnationis. Anno. CCCLXVII.

EX quibus Sabbatiani à quodam Sabbatio originem duxere. Tum demum etiam Apollinarius Syrus ab Eccleſia palam defecit. Damaſus vero Romæ, & Petrus Alexandriæ Epiſcopi, eos primi condemnauerunt.

Idem paulo poſt.

Τῆς θείας σαρκώσεως ἔτη τοα΄.

Γρατιανὸς δὲ καὶ Οὐαλεντιανὸς νόμῳ τοὺς ἐν ἐξορίᾳ Ἐπισκόπους ἀνεκαλέσαντο. τοὺς δὲ Ἀρειανίζοντας ἐδίωξαν. Δαμάσου τοῦ Πάπα Ῥώμης συμπαρόντος τούτοις, τότε καὶ Πέτρος Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπος ὑποστρέψας &c.

hoc eſt.

Diuinæ Incarnationis. Anno: CCCLXXI.

GRatianus autem, atque Valentinianus exulantes Epiſcopos lege reuocarunt, & Arrianos,

Dama-

Damaſo Papa Romæ maxime adnitente, expulerunt. Tum etiam Petrus Alexandriæ Epiſcopus, ab exilio reuerſus &c.

Rabanus in Martyrol. ead. die. Anno. 835.

ROmæ Damaſi Papæ, & Confeſſoris. Hic conſtituit, vt Pſalmi die, noctuque canerentur in Eccleſia Chriſti.

Anaſtaſius Bibliothecarius in Damaſi vita: Anno. 858.

ET ædificauit Platoniam, vbi corpora Apoſtolorum iacuerunt, ideſt Petri, & Pauli, quam & verſibus ornauit. Hic multa corpora ſanctorum Martyrum requiſiuit, quorum etiam conchylia verſibus decorauit.

Idem in Chronographia Tripertita nondũ edita.

Anno Diuinæ Incarnationis. CCCLXI.

ATHanaſio ſucceſſit Petrus, qui Arrianis in multorum hominũ cædes graſſantibus pulſus, Romam fugiens ad Damaſum properauit, cuius & erat ſenſus, quãdo & horrenda, quæ geſta ſunt ab Arrianis apud Alexandriam, per epiſtolam conſcripſere.

Anno Diuinæ Incarnationis . CCCLXVI.

DAmaſus autem Romanus,& Petrus Alexandrinus primi Sabbatianos condemnauere .

Anno Diuinæ Incarnationis.CCCLXVIII.

POrro Gratianus, & Valentinianus lege data Epiſcopos exilio reuocauere : Arrianos autem perſecuti ſunt , Damaſo cooperante Papa Romano .

Ado Archiepiſcopus Vienneſis in Chronicis . Anno . 879.

DAmaſus Romę Epiſcopus fecit Baſilicam iuxta atrium ſancto Laurentio , & aliam in Catacũbis, vbi iacuerunt corpora ſanctorum Apoſtolorum Petri , & Pauli : in quo loco Platoniam ipſam , vbi iacuerunt ſancta corpora , verſibus adornauit .

Idem in Martyrologio.

ROmæ ſancti Damaſi Papæ, qui rexit Eccleſiam annos octodecim , menſes tres , dies duos .

Luitprandus de vitis Pontificum . Anno. 946.

DAmaſus natione Hiſpanus , ex patre Antonio , ſedit annos 18. menſes 3. dies 2. &c. *ad finem :* Hic ſententiam Hieronymi presbyteri de celebratione

tione miſſæ confirmauit; videlicet, vt die Dominico nullus poſt tertiam horam diei miſſarum ſolemnia celebrare præſumat. Hic præcepit, vt Pſalmi diu, noctuque in Eccleſia canerentur.

Suidas. Anno. 980.

Δάμασος Ῥώμης Ἐπίσκοπος εἰς ἐποποιΐαν εὐφυὴς, πολλὰ, καὶ σύντομα ἡρωϊκῷ μέτρῳ ἐξέδωκε. καὶ ὀγδοηκοντούτης ἐπὶ Θεοδοσίου βασιλέως ἐτελεύτησεν. ἔγραψε καὶ ἄλλα πολλά.

hoc eſt.

DAmaſus Romæ Epiſcopus, verſificator ingenioſus, multa breuiter heroico carmine comprehenſa edidit: & octogenarius ſub Theodoſio Imp. deceſſit. ſcripſit & alia multa.

Marianus Scotus in Chronico lib 2. p. 6. Valentiniano Imp. Anno. 1083.

LIberius Papa obijt 8 Calend. Maij. Huic autem ſucceſſit Damaſus Papa 38. poſt Petrum, qui conſtituit vt diu, noctuque canerentur Pſalmi, per omnes Eccleſias.

Gottofridus Viterbienſis part. 16. Chron. Vrbano III. Pontifice ſcripta. Anno 1186.

POſt Annos binos Iuliani vita recedit
Damaſus Hiſpanus tunc Romæ Papa recedit,
Annos bis ſeptem qui ſibi fine dedit,

Hisque duos menſes ſuperadde, diesque decenos,
In quibus hæreticos deteſtatur Manichæos.
Poſtquam Siricius Papa &c.

Et parte 20.

DAmaſus Papa ſedit annis octodecim, menſibus quatuor, die vno. Ceſſauit ſedes Papalis poſt eum diebus viginti.

Albo Floriacenſis de Vitis Pontificum.

DAmaſus &c. Quæſiuitque multa corpora Sanctorum, & inuenit, ac eorum memorias verſibus decorauit.

Honorius Auguſtodunenſis de luminaribus Eccleſiæ nu. 103. *Anno*. 1220.

DAmaſus Romanæ Vrbis Epiſcopus ſub Theodoſio multa, & breuia volumina heroico metro edidit.

Vincentius Belluacenſ. in ſpeculo hiſtoriali lib. 14. *cap.* 49. *Anno*. 1250.

HIc Damaſus multa corpora Sanctorum inuẽnit, quorum tumbas etiam verſibus decorauit.

Martinus Polonus in Chronicis. Anno. 1252.

DAmaſus &c. Hic elegans in verſibus compo-
nendis

nendis ingenium habuit: multaque, & breuia opuſcula heroico metro edidit. *paulo poſt*.
Hic multa Sanctorum corpora requirens inuenit, quorum tumbas verſibus decorauit.

Ptolemæus Lucenſis Ord. Prædic. principio lib. 6. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ.
Ex M.S. Barberino. Anno. 1296.

ET attende, quod vſque ad Damaſum Chronica Summorum Pontificũ vigorem recipiunt Damaſo ſcribente. aliorum Scriptorum, qui fuerunt multi, vt Riccardus Epiſcopus Cremonenſis, Archiepiſcopus Cuſentinus, cuius nomen ignotum; Bonizo Epiſcopus Sutrinus, Fr. Martinus Polonus, Fr. Vincentius Bellouacenſis, Caſſienſis, & Gottifredus Viterbienſis.

Nicephorus Calliſtus Hiſtor. Eccleſiaſt. lib. 11. cap. 13. Anno. 1305.

Ἀλλὰ γὰρ Λιβερίου πρὸς τὴν ἀμείνω λῆξιν μεταχωρήσαντος, Δάμασος τὸν ἐκείνου θρόνον ἀντικαθίσταται, οὐδενὸς ἧττον ἐκείνου κατά τε βίον, καὶ λόγον, καὶ τὴν ὑγείαν τοῦ δόγματος.

hoc eſt.

CÆterum, Liberio ad quietem illam meliorem translato, in thronum eius Damaſus ſubſtitutus eſt, neque vita, neque eruditione, & doctrinæ ſanctitate illi inferior.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Et cap. 44. eod. lib. 11.

Ἐν δὲ τῇ ἑσπέρᾳ Δάμασος τῆς Ρωμαίων Ἐκκλησίας ἡγούμενος, πολὺ τὸ τῆς ἀληθείας φέγγος ἀπέστιλβε.

hoc eſt.

IN occidente autem Damaſus Romanæ Eccleſiæ præfectus multa veritatis luce coruſcauit.

Ὁ θεσπέσιος Δάμασος τελείαν εἰληφέναι τὴν ἡμετέραν φύσιν τὸν Θεὸν λόγον, πλατεῖ δογματίζει τῷ στόματι.

hoc eſt.

DAmaſus vir ille diuinus Deum Verbum noſtrā naturam integrum & perfectum ſuſcepiſſe pleno ore palam docet.

Franciſcus Petrarcha in Chronicis vulgari ſermone ſcriptis. Anno. 1350.

DAmaſus in Hiſpania natus, filius Antonij, tenuit Pontificatū annos xviij. menſ. tres, dies xi. vacauit Eccleſia dies xxxj. fuit vir optimi ingenij, & compoſuit multa carmina, multaque alia opera edidit &c.

S. Antoninus Hiſt. par. 2. tit. 9. cap. 2. Anno. 1445.

DEfuncto Liberio, Eccleſiam Dei ſuſcepit Damaſus, natione Hiſpanus, ſanctus homo, & multum eruditus in ſcripturis &c.

Nico-

Nicolaus Montacutius in verſib. de Rom. Pontificibus. Anno. 1460.

ET Damaſus Cleri ſpeculumque decuſque.

Petrus de Natalibus in Catalogo Sanctorum. Anno. 1470.

DAmaſus &c. Hic elegans in metro componendo ingenium habuit: fecitque Baſilicas duas, vnam iuxta theatrum ſancti Laurentij, & alteram in Catacumbis: vbi iacuerunt corpora Apoſtolorũ Petri, & Pauli; in quo loco Platoniam ipſam verſibus adornauit, multaque corpora Sanctorum inuenit, quorum etiam tumbas verſibus adornauit &c.

Et ad finem.

MVlta opuſcula breuia heroico carmine compoſuiſſe fertur.

Iacobus Zenus Epiſcopus Patauinus de Vitis Pontif. m. ſ. Anno. 1470.

DAmaſus &c. Platoniam, vbi Apoſtolorũ Petri, & Pauli corpora iacuiſſe dicuntur, pulchro dicauit opere, ornauitq; Epigrammate metrico: multa martyrum corpora plurimo ſtudio, ac labore quæſita ſepulchris cõdecentibus condidit. Nec cuiuſquã Martyris reliquias comperit, cuius etiam vi-

tam martyriumque metro non ſcripſit:

Platina in vitis Pontificum. Anno. 1472.

DAmaſus &c. duas Baſilicas ædificauit, vnam iuxta theatrum, alteram via Ardeatina ad Catacumbas. Dedicauit & Platoniam, vbi corpora Petri, & Pauli aliquando iacuerunt. Verſibus quoque elegantibus Sanctorũ corpora eo loci ſepulta exornauit ad memoriam poſteritatis.

Iacobus Philippus Bergomas in ſupplemento Chronicorum. Anno. 1494.

DAmaſus Papa, natione Hiſpanus, patre Antonio, poſt Liberium Pont. ſedit annis 18. menſibus duobus, & diebus decem. Vir ſane bonus & optimus Pontifex &c. Hic conſtitutionibus promulgatis, & Eccleſia optime parata, Damaſus ocio delectatus, vitas Pontificum præcedentium diligenti cura conſcripſit, & opuſcula heroicis verſibus compoſuit &c.

Sabellicus Ænead. 7. lib. 8. Anno. 1494.

SVbijcitur in defuncti locum Damaſus, patria Hiſpanus, cuius pia adminiſtratio incidit in Iuliani Imperium &c.

Et libro 9.

DAmaſus Hiſtoriarũ cupidus, omnium, qui ante ſe fuerunt, Pontificum vitas monumẽtis tradidit litterarum, deditque id opus Hieronymo cognoſcendum. Templa, & Diuorum auxit cultum. Duas Baſilicas ſtruxit, propinquam theatro vnam, alteram Ardeatina via. Dedicauit & Platoniam, vetus Principis Apoſtolorum conditorium. Primus omnium inſtituit, vt Chorus alternis Pſalmos caneret, carmenque illud in fine adijceretur, quod hodie tribus Diuinis perſonis redditur.

Petrus Crinitus de Poëtis. Anno. 1500.

DAmaſus, natione Hiſpanus, nobili atque clara familia ortus eſt, vt veteres ſcribunt &c. Laudatur ingenium Damaſi, vt eruditum in faciendis carminibus, cum ab alijs multis, tum præcipuè ab Hieronymo, qui complura opera à ſe compoſita, huic Damaſo dicauit. Adeo modeſtus fuit, tamque excellenti virtute ornatus, vt ingenti ſtudio creatus Romæ fuerit Pontifex Maximus &c. Plura de Poëta Damaſo relata ſunt apud illos auctores, qui de geſtis Pontificum ſcribunt. Poemata edidit non vulgari elegantia, & Hymnos complures, vt Prudentius, Ambroſius, & alij eiuſdem ordinis auctores. Item librum de Romanis Pontificibus ſoluta oratione

tione, quem ad Hieronymum miſit &c.

Volaterranus lib. 22. *Anno*. 1502.

DAmaſus Hiſpanus ſedit Annos xviij., menſes duos, dies x. &c. Damaſus Baſilicam D. Laurentio prope theatrum Pompeij ædificauit, muneribuſque ornauit. Inſtituit in fine Pſalmorum, Gloria Patri. Floruere ſub eo præclara religionis lumina Hieronymus, Ambroſius, Auguſtinus. Sub hoc item ſecundum Concilium Conſtantinopoli celebratum contra Macedonium, Epiſcoporum CL.

Trithemius de Scriptoribus Eccleſiaſticis. *Anno*. 1504.

DAmaſus Papa, natione Hiſpanus, ſedit poſt Liberium in Cathedra Petri annis decem, & octo, vir in Diuinis erudit iſſimus, & in ſæcularibus litteris egregie doctus, Rhetor, & Poëta celeberrimus, & in componendis verſibus peritiſſimus, ingenio ſubtilis, vita deuotus atque ſanctiſſimus, Diui Hieronymi presbyteri amantiſſimus, ſcripſit vtroque genere opuſcula, de quibus extant ſubiecta.

Geſta ſummorum Pontificum lib. vnus.
De fide contra Hæreticos lib. vnus.
Epiſtolarũ ad diuerſos lib. vnus.

VVernerius VVeſtphalus in faſciculo temporum. Anno. 1504.

ISte Damaſus glorioſus Confeſſor multa laude digna patrauit, adiutus floridiſsimorum virorum ſtudijs, quorum grandis numerus tempore ſuo claruit. Choros cantantium adornauit in Eccleſia. Gloria Patri &c. poſt ſingulos Pſalmos dici iuſsit, rogatu beati Hieronymi. In verſibus dictandis excellentiſsimus fuit: plurima ſcripta reliquit, & præcipue hiſtoriam Paparum, & Martyrum. Concilium etiam ſecundum vniuerſale, ideſt Conſtantinopolitanum celebrare fecit. Eius feſtum agitur xi. Decembris.

Iacobus Florus in faſtis ad Clementem VII. manuſcrip. lib. 12. *Anno.* 1525.

HVnc ſequitur Damaſus, læti quem ſtemmate ſummo
Ornatũ colimus, genuit quẽ Hiſpania, quemq; &c.
———Huic carminibus non publica vena,
Teſtantur monumenta ſuis ornata per Vrbem
Verſibus almificam, paſſim quæ condidit ipſe &c.

Ambroſius Nouidius in ſacr. faſt. Anno. 1538.

Quarta dies oritur. Damaſus ſua templa recludit
Hic, vbi celſa ſuo nomine tecta tenet

Pie-

Pieridum vt taceam ſtudijs quod doctus adegit
Magnaque facundæ fama potatur aquæ.

Lilius Gregorius Gyraldus de Poetarum hiſtor. dialog. 5. Anno. 1550.

SEquebatur in tabula Damaſus, Vrbis Romæ Pōtifex Maximus, qui (vt Hìeronymus, & Suidas aiunt) elegans habuit ingenium in componendis verſibus; multaque volumina heroico Carmine compoſuit; Diuorum Petri, & Pauli menſam, & altare, quod ille Platoniam vocabat, verſibus ornauit; ſed multorum Martyrum ſepulchra, quæ ille Conchylia vocitare ſolitus erat. Circumferuntur eius nomine pleraque in Pſalterium carmina, item in Paulum Apoſtolum alia quæpiam quæ parum mihi probantur, cum adeo ipſe in poetica laudetur. Fuit vero Hiſpanus natione, nec ignobili genere natus, illum poſt Theodoſij obitum vixiſſe in hiſtoria ſcribit Socrates.

Maurolycus in Martyrologio. Anno. 1564.

ROmæ Sancti Damaſi Papæ, qui ſcripta D. Hieronymi probauit, ad quem Pontificum geſta ſcripſit, & Pſalmodias, & Gloria Patri primus edidit.

Ioan-

Ioannettus in libro Pontif. Romanorum ex Germanis Auctoribus. Anno. 1570.

LIberio ſubrogatur in magna controuerſia Damaſus, genere Hiſpanus, vir quippe bonus, & Pontifex Optimus &c. Duas Baſilicas exornauit; vnam prope theatrum, alteram in via Ardeatina ad Catacũbas. Carminibus quoque doctis Sanctorum corpora inibi ſepulta poſteritati commendauit. Ad hæc Baſilicam, in honorem D. Laurentij ab ſe conditam, magnis muneribus donauit &c.

Ant. Auguſtinus in Præfatione Antiquarum Collectionum Decretalium. Anno. 1576.

APud noſtros Hilarius, Ambroſius, Auguſtinus, Hieronymus, & qui eodem tempore clauum iſtum tenuerunt, & Claues Romanæ atque vniuerſalis Eccleſiæ Damaſus, Cæleſtinus, Innocentius, & Leo ille Magnus. In his enim ſumma ſapientia, & Diuinarum, humanarumque rerum cognitio cum ſingulari pietate, atque eloquentia magnopere contendere viſa eſt.

P. Galeſinius in Martyrologio. Anno. 1576.

ROmæ Sancti Damaſi Papæ. Is in Cõcilio Conſtantinopolitano primo indicto, nefariam Eunomij, & Macedonij hæreſim extinxit: Ariminen-

ſem

ſem Conuentum condemnauit; Baſilicas duas ædificauit, alteram S. Laurentij ad theatrum Pompeij, alteram via Ardeatina ad Catacumbas. His atque adeo multis rebus ſancte geſtis, cum ad Eccleſiæ gubernacula ſediſſet annos decem, & octo, menſes tres, dies vndecim, virtute, doctrina, & prudentia clarus, obdormiuit in Domino.

Angelus Rocca de Bibliotheca Vaticana.
Anno . 1590.

DAmaſus Papa, natione Luſitanus, & S. Hieronymi amantiſſimus ſcripſit ſummorum Pontificum geſta, necnon Epiſtolas varias, de fide contra hæreticos; carminaque diuerſa. Nam in pangendis verſibus fuit peritus. Claruit Anno Dñi CCCLXX.

Baronius tom. 4. *Anno* . 1593.

AN non inter ſanctos dumtaxat Damaſus miraculis clarus adnumeratur, ſed & inter ſcriptores Eccleſiaſticos à Sancto Hieronymo recenſetur, multaque metro edidiſſe traditur? Sed & de Virginitate plures ſcripſit libros, tum carmine, tum ſoluta oratione, vt ſuperius dictum eſt. Viſuntur adhuc Romæ ipſius nonnulla Epigrammata Martyrum ſepulchris inciſa, ſed ex eis pauca integra.

Ciac-

Ciacconius in Vitis Pontificum.
Anno. 1601.

DAmaſus &c. Quæſiuit etiam ſanctorum Martyrum corpora, atque inuenit; nec non Concilia Martyrũ, nempe Cœmeteria, & verſibus pariter illuſtrauit. Ampliſſimum præterea fontem Baptiſmi copioſis aquis in Vaticanũ alio delapsũ reduxit, & verſibus elegãtiſſimis exornauit, qui adhuc extant &c. *& in fine.* Multa metro edidit. Viſuntur adhuc Romæ ipſius Epigrammata Martyrum ſepulchris inciſa, ſed ex eis pauca integra. Sed & de Virginitate plures ſcripſit libros, tum carmine, tum ſoluta oratione, vt Hieronymus ad Dexterum Præfectum Prætorio ſcribit. Damaſus (inquit) Romanæ Vrbis Epiſcopus &c.

Bellarminius de ſcriptoribus Eccleſiaſticis.
Anno. 1513.

SAnctus Damaſus Romanus Pontifex anno ſexto Theodoſij obijt, & ſcripſit de Virginitate, & alia, quæ meminit Sanctus Hieronymus in libro de ſcriptoribus Eccleſiaſticis. Sed vera eius ſcripta non extant, exceptis paucis Epiſtolis, quarum aliquæ ſunt inter Epiſtolas ſancti Hieronymi, aliquæ ſunt in hiſtoria Theodoreti lib. 2. cap. 22. & lib. 5. cap. 10. & 11. Tribuitur S. Damaſo liber de Vitis Pontificum,

cum, qui extat in primo tomo Conciliorum. ſed liber ille eſt Anaſtaſij Bibliothecarij, non Damaſi, vt notum eſt.

Maphæus Cardinalis Barberinus; nunc Vrbanus VIII. Pont. Max. ad Antonium Barberinum Caroli fratris filium S. R. E. Cardinalem.

SAcra quibus Pindus præcinxit tempora lauro
Pontifices alios inter ſe Damaſus offert,
Cui comes is Gelaſi magnæ lux altera Romæ.

VITA ET ACTVS BEATI DAMASI PAPAE.

Ex antiquiſsimo cod. M. S.

QVIA ſcriptum eſt, *quos prædeſtinauit, hos & vocauit:* ne Chriſti oues diu regimine deſtituerentur, diuina clementia Damaſum fide ſincerum, ſapientia præditum, virtutibus renitentem, ad diuini regiminis ſucceſſionem, & paſtoralis curæ ſollicitudinem, vocare dignata eſt. Clerici namque, & populi auidiſſima electione, Apoſtolicam Cathedram Deo protegente regere coactus eſt. Qua non vt ſegnis vſus eſt, ſed virtutum cumulo ſtuduit operari. Paſtorali namq; officio præditus, ouibus Chriſti inceſſanter quotidie miniſtrabat. Quotidianis namq; ieiunijs ſe ipsũ affligebat, vigilijs, & orationibus inceſſanter inſiſtebat, vt bene cũ Pſalmiſta diceret: *Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi.* Epiſcopos e diuerſis partibus venientes, quaſi patres recipiebat: verbis, & exemplis reficiebat: & quod prædicabat ore, opere exercebat. Clericos vero Romanos paterno affectu diligebat. Diuites ad largiendum pauperibus exhortabatur. Aderat namque & ſollicitudo non minima pauperum, orphanorum, & viduarum, qui-

bus adiutorium, protectionem, & conſolationem ſollicitus impendebat. Non enim theſaurizabat theſauros in terra, vbi ærugo, & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt, & furantur; ſed theſaurizabat in cœlo, vbi nec ærugo, nec tinea demolitur. Pauperum itaque manibus præmittebat ad Dominum, quod in illa poſſet recipi patria, in qua Deus eſt omnia in omnibus. Itaque à Deo electus, ab omnibus dilectus, Pontificalem Cathedram honeſtiſſime decorabat. Eccleſiarum reſtaurationi, & nouarum ædificationi quam maxime inſiſtebat, quod in ipſarum patet effectu. Ornamenta quoque eis non minima contulit. Cunctis diuerſa exhortatione, correptione ſatisfaciebat, quos diuerſa morū qualitas aſtringebat; vt vere cum Apoſtolo diceret: *Omnibus omnia factus ſum, vt omnes lucriſacerem*. Ideoque beatiſſimi vox libentius audiebatur, quam dicentis vita commendabat: quia quod loquendo imperabat, oſtendendo adiuuabat, vt fieret. Super eminentiam virtutum aſcẽderat; ſicut per Prophetam Dominus dicit. *Super montem excelſum aſcende tu; qui euangelizas Syon, exalta in fortitudine vocem tuam; qui euangelizas Ieruſalẽ*. Super montem namque aſcenderat, quia virtutum cumulum obtinebat; in quibus habitans; tanquam in monte, ſecurus ab hoſte ſedebat, & repellebat. In ſpeculatione quippe poſitus, non aliter videre Deum Deorum in Syon poterat, niſi à terre-
norum

norum ante ſubtraheretur illecebris, vt noxia cunċta reijciens: qualiter augumentum veræ immortalitatis, ad altiora ſcandēdo amplecteretur. Repente etenim cū ad ea, quę Dei ſunt, eleuamur, Ægypti nebulas euadimus: facie ſereni aeris fruimur: contemplationi inſiſtimus; vt ad pacem, & concordiam, quæ Deus eſt, peruenire mereamur. Super montem quoque aſcenderat, quia omnia diuinæ Scripturæ fluenta populis ad potandum tribuebat. Diſputationes quoque legum ſubtiliſſime diſſerebat. Sicq; diuina gratia reſplendebat; vt nullius expers rationis eſſe videretur. Fide namque candidus, virtutibus decoratus, ab ipſa ſacra pueritia diligenter diuinis, & humanis inſtructus; talentum, quod à Domino acceperat, humiliter erogabat. Fidem ſanctæ Trinitatis adeo mirabiliter diſſerebat, vt non videretur humana, ſed Angelica lingua loqui: aſſerens Deum Patrem ante omnia tēpora, ex natura, & ſubſtantia ſua Filium genuiſſe; & Spiritum Sanctum a Patre, & Filio proceſſiſſe: tres perſonas, ſed vnum Deum, vnius eſſentiæ, potentiæ, maieſtatis, & poteſtatis. Filium Dei Deum, & Dominum pro humani generis reſtauratione incarnatum, vt habitaret in nobis. Patrem ingenitum; Filium vnigenitum. Patrem æternum; Filium coæternum. Filium lumen de Patre lumine. Filius poteſt creare omnia, ſicut ait Euangeliſta. *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo*

factum eſt nihil. Spiritus Sancti opus eſt, & diligentia, vna cum Pàtre & Filio, ſanctificare, & ſanctos cuſtodire, & eos, qui ceciderint ob negligentiam, ad ſtatum priſtinum reparare, ignorantes docere, admonere obliuiſcentes, peccantes arguere, pigros hortari, de ſalute ſua cogitare, errantes ad viam veritatis reducere, infirmos curare, & fragilitatẽ corporis per alacritatem animæ continere, & ad amorem caſtitatis confirmare, omnes illuminare; ſuper omnia autem fidem, & caritatem ſingulis præbere. Hæc, & alia de fide Sanctæ Trinitatis, ſinceriſsimus Chriſti Confeſſor, populum Domini edocebat: ſed quia ex virtutibus ſolent ſigna procedere, cœpit ita coruſcare miraculis, vt vere in eo diuinæ virtutis operatio, atque efficacia videretur. Quodam namque tempore cum erutarum Eccleſiarum reſtaurationi, atque nouarum ædificationi, ſanctiſſimus Chriſti Confeſſor, Romanæ Eccleſiæ Pontifex Damaſus operam daret; hortum infra Vrbis mœnia ab Imperatore Valentiniano ſibi concedi poſtulauit; in quo Sancti Chriſti Martyris Laurentij Eccleſiam ſumma deuotione ædificaret. Sed quia iuſtæ poſtulationi, immo diuinæ parendum eſt: Valentinianus Imperator orthodoxæ fidei veraciſſimus cultor, præcepto Chriſti Confeſſoris annuit. Et quia filia Valentiniani Imperatoris, Galla Placida nomine, in horto illo cum coætaneis ſpatiari

conſueuerat;cum Domini Confeſſor Eccleſiæ Chriſti fundamenta ponere vellet, prohibuit fieri;atque per ſemetipſam accedens, magiſtros operis expulit. Quam B. Damaſus paterno monuit affectu, ne ſibi, & Chriſti Martyri tantam inferret iniuriam. Cumque illa deſiſtere nollet, inuocato Altiſsimo; atque Chriſti Martyris auxilio, ab immundo ſpiritu Galla Placida ſtatim arrepta eſt. Quod vbi contigit,atque Imperator audiuit,vehementer lacrymari cœpit,atque pro caſu filiæ ſuæ dolere. Sed Domini gratia miſerante; puella ab immundo ſpiritu liberata, & fundamenta poſita, & Eccleſia Chriſto auxiliante perfecta eſt; cui Chriſti Confeſſor hæreditatem plurimam contulit, atque ornamenta pretioſiſsima donauit. Quodam itaque tempore, dum in Vigilijs Pentecoſtes ſanctiſsimus Chriſti Confeſſor vna cum Cardinalibus ſacrum baptiſma celebraret,atque benedicto fonte, vna cum eo Cardinales baptizarent; de manu cuiuſdam Cardinalium puerulus quidam, trina merſione peracta,caſu cecidit,atque fontis ima petijt; cumque omnes dolerent, ſtreperent, clamarent, atque quid agerent ignorarent; Patri ſanctiſſimo Damaſo puerulum in ima fontis cecidiſſe nunciatum eſt. quod vbi vir ſanctus comperit, illico cuidam miniſtrorum præcepit, vt fontem egrederetur, atque puerulum viuum abſtraheret: cumque omnes clamarent; non iam viuum, ſed mortuum

 fore,

fore : Non,inquit vir ſanctus ; mortuum, ſed viuum inueniet. Accepta itaque Patris ſancti benedictione,miniſter, cui iuſſum fuerat,fontem ingreditur,atque puerulũ, qui mortuus putabatur,ab imo fontis abſtraxit viuentem, & incolumem. Quo facto, vir beatiſsimus glorificabat Dominum, omneſque, qui aderant, Chriſti mirabilia exaltabant, & Damaſum ſanctiſsimum acclamabant. Alio quoque tempore, cum Sacramenta Dominici corporis, & ſanguinis deuotiſsime celebraſſet in Altari Principis Apoſtolorum; cæcum quendam tertiodecimo iam cæcitatis anno mœrentem, in itinere obuium inuenit. Qui cum audiſſet Chriſti Confeſſorem prætereuntẽ, magna voce clamare cœpit,dicens: Obſecro te,Sancte Dei, per eum, qui te Eccleſiæ ſuæ Paſtorem conſtituere dignatus eſt, vt Crucis Chriſti ſignum ſuper oculos meos facias; conſtanter enim credo me illuminari.Quo audito, vir ſanctiſsimus primum obſtupuit, admirans eius fidem; deinde diuina miſericordia fretus, ſignum Crucis Chriſti ſuper oculos cæci edidit, dicens: Fides tua te ſaluum faciat. quo dicto, is qui cæcus fuerat,lumen recipit. Multas quoque, & diuerſas infirmitates curabat; hæreticorum verſutias ſuperabat, atque animas diabolica fraude deceptas prædicatione, & virtutum roboratione, atque ſignorum oſtenſione, ad fidem Chriſti reuocabat.

In

In eodem Codice M. S.
Subiungitur eiuſdem B. Damaſi Vita, quæ extat in Pontificali Romano, ſiue in Anaſtaſio Bibliothecario.

DAmaſus natione Hiſpanus, ex patre Antonio, ſedit annis decem & octo, menſibus duobus,& diebus decem. Et cum eodẽ ordinatur ſub contentione Vrſinus: & facto concilio ſacerdotũ,conſtituerunt Damaſum; quia fortior, & plurima multitudo erat cum eo, & ſic conſtitutus eſt Damaſus. Vrſinum eiecerunt ab Vrbe. Damaſus in Vrbe manſit Apoſtolicus. Fuit autem temporibus Iuliani. Hic fecit Baſilicas duas: vnam iuxta theatrum, quæ ſancti Laurentij vocatur nomine; aliam via Ardeatina,vbi requieſcit in catacumbis: & dedicauit Platoniam,vbi corpora Apoſtolorum iacuerunt, ideſt Petri, & Pauli; quam & verſibus exornauit. Hic multa corpora Martyrum requiſiuit,quorum etiam cócilia verſibus decorauit. Hic inuidioſe de adulterio incriminatur, & facta Synodo purgatus eſt à quadraginta miniſtrorum Epiſcopis: qui etiam damnauerunt Concordium, & Caliſtum Diaconos accuſatores, & proiecerunt de Eccleſia. Hic conſtituit titulum in vrbe Roma Baſilicam, quam ipſe cóſtruxit, vbi quamplurima obtulit dona. Hic conſtituit vt Pſalmos die, noctuqne canerent, per omnes Eccleſias; qui hoc præcepit Presbyteris, & Epiſco-

pis, vel monaſterijs. Hic fecit ordinationes quinque per menſem Decembrem, Presbyteros triginta vnum, Diaconos vndecim, Epiſcopos per diuerſa loca ſexaginta duos. Qui etiam ſepultus eſt in via Ardeatina in Baſilica ſua, tertio Idus Decembris, iuxta matrem ſuam, & germanam. & ceſſauit Epiſcopatus dies xxxi.

VITA B. DAMASI PAPAE

Ex Cod. M.S. Archiuij Canonicorum S.Petri.

Exſcripſit V. C. *Conſtantinus Caietanus Abbas.*

POST deceſſum Magni Conſtantini, ſub quo ſancta Nicęna Synodus, Arrij blaſphemiam, quam de inæqualitate ſanctæ, & indiuiduæ Trinitatis conabatur aſſerere, publice condemnauit: Conſtantinus, Conſtantius, & Conſtans eius filij, in regimine Imperij ſucceſſerunt. quorum Conſtantius, primo quidem Catholica fide ſuſcepta, poſtmodum mentis leuitate mutatus eſt; ſeductus ab Euſebio Nicomedienſi, & à quodam Arriano presbytero. Hic enim presbyter, partibus Arrij latenter fauens; cum familiaris eſſet Conſtantiæ, ſorori Magni Conſtantini, relictæ Tyranni Licinij; ita per eam carus factus eſt fratri, vt moriens teſtamenti ſui ei paginam commendaret; obteſtatus, ne alicui eam

niſi

niſi Conſtantio traderet reuertenti. Cum ergo Conſtantius adfuiſſet, depoſitum Presbyter reſtituit: cuius beneficij gratia, ita ei deuinctus eſt, vt qui imperare cunctis ambierit, imperari ſibi ab illo æquanimiter pateretur. Cœpit itaque Imperatori de Arrij abſolutione ſuggerere, & nolentes acquieſcere ſacerdotes vti cogeret perſuadere. Interea Conſtantino, & Conſtante defunctis, cum Conſtantius ſolus obtinuiſſet Imperium; apud Ariminum numeroſam Synodum colligi iuſſit, & aduerſus fidem Catholicam Arrij capiens venena reuoluere, Eccleſiá Dei tyrãnica vſurpatione turbauit. Denique coacti, metu Principis, vel Tauri Præfecti præſentia; cui exſecutio taliter fuerat delegata, vt quęcumque pars Concilij in Arrianorum perfidiam conſentiret, in ſe Conſulatus inſignia mereretur. Pene omnes, qui conuenerunt, Epiſcopi cõſenſerunt. Quod cernens Liberius Vrbis Epiſcopus, Luciferum Sardiniæ Epiſcopum inſulæ, Caralis Ciuitatis Epiſcopum, cum Pancratio, & Hilario Clericis, ad Conſtantium miſit, vt eum ſuper hanc nequitiam commonerent. Conſtantius autem, vt Arrianæ fautor perfidiæ, cœpit etiam hunc compellere, vt ſub nomine Athanaſij Alexandrini Nicænam damnaret fidem, quaſi qui ad hoc eſſet directus. Quod cum vir tunc Catholicus omnimodo recuſaret; in Palæſtinam relegatus, miræ conſtantiæ, & præparati animi ad martyrium

extitit.

extitit. Quo etiam tempore Euſebius Vercellenſis Epiſcopus, Arrianæ hæreſis impugnator, præcipiente Conſtantio, Scythopolim, & deinde Cappadociã exilium ſubijt. Tunc Liberius cœpit Conſtantium publice redarguere, aſſerens eum poſt Chriſtianæ profeſſionis ſuſceptionem, Eccleſiæ Chriſti emolumenta, non incommoda conferre debere. Vnde Conſtantius vehementer iratus, & hunc extra ciuitatem, quaſi in exilium deportari præcepit. Et habitauit extra, milliario tertio, in cœmiterio, quod dicitur Noëlla, via Salaria: inque locum eius Felix Diaconus ſubrogatur, quem Acatius Cæſareæ Palæſtinæ Epiſcopus conſecrauit. Porro Liberius, dum in exilium duceretur, Damaſum noſtrum elegantis in vtraque lingua ſcientiæ, quem quaſi lampadem quandam ad illuſtrationem ſuæ Eccleſiæ Chriſtus accenderat, in Vrbe Vicarium dereliquit. Quod quidem officium tanta virtutis plenitudine exſecutus eſt: vt omnibus quæſtionibus, & ratiocinationibus honeſtiſsime ſatisfaceret. Hæreticorum verſutias ſuperabat, & animas diabolica fraude deceptas, prædicatione, ac virtutum roboratione, ad Eccleſiæ gremium reuocabat. Vnde actum eſt, vt omnes Epiſcopi, quos imperitia, ſeu metus in Ariminenſi Concilio fecerat deuiare, ad fidem Catholicam eius ſuaſionibus remearent. Quos ipſe contra ſententiam Luciferi, quia ſe diuiſerat, fauente ſibi Hilario Pi-

ctauienſi,

ctauienſi, recuperandæ pacis gratia, vtpote diſcretus, & prouidus, in communionem, & ſacerdotium recipi conſuluit. Vnde Fauſtinus Luciferianæ ſectæ Presbyter, inuidia ductus, librum contra eum edidit; in quo illum, quaſi male egiſſet, redarguit. Nam Luciferianis ita diſplicuit recipere Epiſcopos, qui in Ariminenſi Concilio Arrianis communicauerant, ſicuti Nouatianis apoſtatas pœnitentes. Verum Damaſus ſanctæ fidei zelo ſuccenſus, non tam ſchiſmaticorum calumnijs, quam Eccleſiæ commodis, intendebat.

Eodem tempore, appropinquante ſolemnitate Paſchali, qua in Chriſto renaſci plurimi exoptabãt, conuocauit Liberius omnes Catholicos Eccleſiaſtici gradus: ſedenſque in cœmiterio ſupradicto, ſic loqui exorſus eſt: Dies tribulationis & anguſtiæ, fratres cariſsimi, emerſerunt; in quibus nauis Petri ventis inſurgentibus perturbata, tamquam Chriſto dormiente, naufragium pertimeſcit. Nam & piratæ vndique imminent, & interdicitur nobis gubernandi facultas. Neceſſe itaque eſt, vt Dominum clamoribus excitemus; quatenus eo nobis dexteram porrigente; & inimicorum reprimantur incurſus, & omnis perturbatio conquieſcat. Cuius ſpei præſumptio nobis ſit, quod caput horum malorum Arrius eſt extinctus. Dũ enim de exilio reuocatus, apud Alexandriã cum fratre noſtro Alexandro de fidei cauſa

confligeret, humanæ cauſa neceſſitatis, ad locum publicum declinauit: vbi cum ſederet, inteſtina ipſius, atque omnia viſcera ab eius corpore defluxerũt. Confidamus igitur in Domino, quoniam eorum capite, Deo fauente, deſtructo, & membra reliqua deſtruentur. Ego interim, fratres, vobiſcum eſſe nequeo præſentia corporali. habetis autem vicarium fratrem, & compresbyterũ Damaſum, virum vtique fideliſſimum, & cunctis virtutibus adornatũ; cuius prudentiam, & conſtantiam mihi publice prędicatis: eo præuio poſt Deum in cunctis vijs veſtris vtamini. De baptiſmate vero quid ſit agendum, decernite; & in quo loco celebrandum ſit, prouidete: quoniam Paſchalis inſtat ſolemnitas, in qua multi baptizari deſiderant. Reſpondit Dionyſius presbyter, & ait: Domine Præſul ſancte & innocens; confice chriſma in nomine illius, quem publice prædicas, & celebremus baptiſmum. Reſpondit Damaſus vicarius, dicens: Certi eſſe poſſumus, quia nõ relinquet Dominus plebem ſuam, cum qua vſque ad finem mundi ſe permanſurum eſſe promiſit: exhibe nobis ad pręſens celebrare Paſcha. Ego in humilitate loquor: onus enim, quod ſuper te baiulas, ſubleuare non poſſum: quia ignoras vbi baptizes. Nonne Ioannes in deſerto baptizabat? patres quoque noſtri in typo baptiſmi per medium mare tranſierunt. Nam & in fluminibus, & paludibus, maxime inſtante neceſſitate,

conue-

conuenit baptizari. Hunc ſermonem cum gaudio ſuſcepit Liberius Epiſcopus, ita ut præ gaudio fleret; audiens per os Beati Damaſi, quem Vicarium ipſe elegerat, diuinum conſilium. Et conuerſus ad eum dixit: Eris maior miniſter, ſicut ille, qui baptiſmum inſtituit. Et ad Clerum de illo ait: Qui eſt veſter minor, fiet maior: & qui ſe humiliat, exaltabitur. Cum enim eſſet Pontifex prophetauit, quod Beatus Damaſus, pro eminẽtia humilitatis & vigilantiæ, ad culmen ſedis Apoſtolicæ eſſet quandoque prouehẽdus. Erat autem non longe à cœmiterio Noëllæ, cœmiterium Oſtrianum, vbi B. Petrus baptizauerat. Eodem ergo tempore habito conſilio, baptizauit ibi Liberius Epiſcopus, promiſcui ſexus numero quatuor millia duodecim: quia non ſolum Romani, ſed & Romanorum finitimi, ab eo baptizari optabant.

In diebus illis multitudo barbarorum, ſuper Danubium congregata eſt, vt fines Romanorum inuaderent. Quod audiens Conſtantius Imperator, ait: Videte hunc ſacrilegum, quia quod nunquam factum eſt fecit, ideo hæc plaga multitudinis Barbarorum, effuſa eſt ſuper regnum noſtrum. Et infra dies Paſchales profectus eſt ad bellum; comminans, cum proficiſceretur, Liberio Epiſcopo, quod victor reuertens, carnes eius volucribus cœli, & terræ beſtijs immolaret. Et cum ſolemnitas Pentecoſtes adueniret, multitudo promiſcui ſexus vrgebatur ad baptiſmum

ptiſmum

ptiſmum, propter metum perſecutionis. Volente autē Liberio in præſcripto cœmiterio Oſtriano baptizare, ait ad eum B. Damaſus: Quare oportunitate accepta non baptizas ad primum noſtrum Pontificem Petrum Apoſtolum. Reſpondit Liberius: Quia dubito. nam pater eius fabricauit hanc Eccleſiam, & conſtruxit; ne ex hoc iratus ferat ſententiam: homines enim renaſci, non mori deſiderant. ſed & aqua ibi non eſt ad baptizandum. Ait autem Dionyſius Presbyter: Renaſcantur, & ſi mortui fuerint poſt baptiſmum in cruore melius viuent. Reſpondens Damaſus Liberio Epiſcopo, dixit: Non turbetur cor tuum, Pontifex ſumme, & ſi coronæ tempus aduenit. ſed & de aqua ne ſis ſollicitus; ego dabo tibi venam fontis emanantem. Et corroboratus gaudio Liberius, ad verbum eius ait ei: Vade itaque, cōſtrue fontem affluentem, vt renaſcantur omnes, qui Eccleſiæ filij eſſe cupiunt. Et die tertio veniens Damaſus Presbyter cum Diaconibus, ad Eccleſiā S. Petri, communicato conſilio dixit eis: date mihi operam miniſterij huius. Prouidens autem expiauit locum illum, qui eſt ad dextram introeuntibus Baſilicam S. Petri, eliminata inde omni putredine; conſtruxitque fontes. Et excidit montem proximum Damaſus manu ſua, & manauit aqua abundanter, vt repleret fontes, quos ipſe conſtruxerat. Gauiſus autē ex hoc Liberius iuſſit cōgregari Presbyteros, & alios

Eccle-

Eccleſiaſticos gradus: venienſque ad Baſilicam prænotatam,cum appropinquaſſet ad fontem,dedit orationem huiuſmodi: Deus omnipotens, qui miſiſti Filium tuum vnigenitum, & oſtendiſti omniũ creatorem; reſpice ſuper vineam iſtam, quam plantauit dextera tua; & amputa ab ea ſpinas, & produc palmites eius in fortitudinem, & dona eis fructum veritatis;qui viuis,& regnas in ſæcula ſæculorum. Cumque qui aderant, reſpondiſſent Amen: cum litania ingreſſi ſunt. erat autem ſabbatum Pentecoſtes.Placuit itaque fons Liberio, & præ gaudio fleuit. Ab hora autem nona catechizauit omnes, & ab hora quaſi vndecima vſque in Dominicam Pentecoſtes, non ceſſauit baptizare. Multi enim vrgebantur ad baptiſmum; ita vt Dominica Pentecoſtes, ſabbati Miſſa celebraretur,hora quaſi octaua. Baptizati ſunt autem promiſcui ſexus quaſi octo millia octingenti decem. Quodam namque tempore, cum erutarum Eccleſiarum reſtaurationi B. Damaſus operam daret, hortum quemdam infra Vrbis mœnia poſitum, ab Imperatore Valentiniano iuniore ſibi dari popoſcit; in qua compatriotæ ſui B. Laurentij Martyris Eccleſiam fabricaret. Et quia iuſtæ poſtulationi, immo diuinæ, parendum eſt; Valentinianus Auguſtus petitioni Chriſti Confeſſoris annuit,& eundem ei hortum ſine mora conceſſit. Adeo enim ei deuotus erat, vt non ſolum eius monitis gratanter obedi-

ret,

ret,verum etiam eius iuſſa æquanimiter ferret. Vnde etiam actum fuerat, vt voluntate B. Damaſi Eudoxiam Eudoxiæ, Auguſtæ memoriæ filiam, duceret in vxorem. Quæ videlicet tantum poſtea in Chriſti fide, & amore proficere meruit, vt Baſilicam B. Petri ad vincula conſtrueret: quæ & Eudoxiæ vſque hodie nuncupatur. Qua ſuſcepta, duas ex ea filias genuit, quarum maior matris nomen ſortita eſt, minor vero Galla Placida vocabatur. Sed maior in adoleſcentia defuncta eſt, vnde Auguſtus in iuniorem affectu nimio ducebatur, eo quod ſibi vnica remanſiſſet. Hæc itaque audiens prædictum hortum B. Damaſo a ſuo genitore conceſſum, contriſtata eſt, eo quod illuc cum alijs puellis frequenter pergeret, & ſuæ ætati delectabilia reperiret. Et cum Chriſti famulus ſuis manibus, Eccleſia deſignata, fundamenta poneret, per ſemetipſam cum famulis eadem euertere nitebatur. quam B. Damaſus paterno monuit affectu, ne ſibi, & beato Laurentio tantam irrogaret iniuriam. Cumque illa nollet deſiſtere, & Chriſti ſacerdotem cõtemneret; diuina vltio, quæ olim Mariam Moyſi ſeruo Dei detrahentem lepra percuſſit, hanc quoque Dei famulo Damaſo contradicentem, immundo ſpiritu mancipauit. Qua in re Valentinianus Auguſtus, licet iuſtum Dei iudiciũ recognoſceret, tamen tam ipſe, quam etiam amici eius, pro caſu miſerandæ puellæ mœrorem magnum per dies

plu-

plurimos habuerunt. Quam etiam per multa ſanctorum corpora detulerunt, ſed nullum ſalutis effectum meruit; Dei ſcilicet prouidentia diſponente, vt hoc euentu,corpora ſanctorum Martyrum Cæſarij & Iuliani Romanam transferrentur ad vrbem. Audientes itaque quod in Inſula, quæ Chius dicitur, B. Iſidori corpus eſſet reconditum; vbi quicumque vexatus a diabolo aduenisſet, reciperet ſanitatem; decreuerunt eam per Campaniæ littora ad eundem Martyrem deſtinare. Quo cum in baſterna poſita portaretur, deuenit ad vrbem prædictæ prouinciæ Terracinam. cuius vrbis Epiſcopus nomine, & actione Felix,eam honorifice ſuſcipiens, & ad B. Cæſarij deducens Eccleſiam, talem pro ea orationem fudit ad Dominum: Domine Deus omnipotens, qui hanc puellam naſci iuſſiſti, ſpiritum ei priſtinæ redde ſalutis; vt per huius Martyris interceſſionẽ ſaluata,mente iam pura Eccleſiæ B. Laurentij, pro qua offendit, debita vota perſoluat. Cũque, effuſa hac oratione, tribus diebus in fletu & lacrymis perſtitiſſet, apparuit puellæ B. Cæſarius,& eijciens de ore illius quaſi colubrum, atque illum in mare proijciens abſceſſit, & eam ſaluam reliquit. Hoc audiens Auguſtus gauiſus eſt, & vna cum Auguſta adijt Terracinam, & baſternam in qua miſerant filiam, ex auro & ebore decorantes, Martyrum Cæſarij & Iuliani reliquias, debita in ea reuerentia,

D poſue-

poſuerunt. Et tam ipſi cum filia, quam etiam Romana plebs, quæ aduenerat, proprijs pedibus gradientes; Sacerdotibus autem baſternam ſuis humeris deferentibus, cum hymnis, & canticis repedabant ad Vrbem. Quibus propinquantibus B. Damaſus congaudens occurrit, clericorum, atque laicorum magna multitudine comitatus, & eaſdem venerandas reliquias ad Palatium vſque deducens, infra Imperiale cubiculum venerabiliter recondidit in altari, quod ipſe ſuis manibus dedicauit. In diebus autẽ illis conuocatis Epiſcopis de diuerſis mundi partibus, celebrauit Concilium, in quo condemnauit Macedonium, Spiritum Sanctum Deum eſſe negantem; & Eunomium, & Donatum Arrianæ blaſphemiæ ſectatores. condemnauit etiam Apollinarem Laudiciæ Syriæ Epiſcopum, virum ſane inter cæteros inſtructum: ſed dum contentionis vitio nimis agitatur, & aduerſus omne, quod quiſque dixerit, ire obuius delectatur, hæreſim ex contentione generauit aſſerens; ſolum corpus, non etiam animam a Domino diſpenſatione ſuſceptum. In quo cum euidentibus Euangelij teſtimonijs vrgeretur, quibus ipſe Dominus & Saluator noſter habere ſe animam profitetur, & ponere eã quando vult, & iterum aſſumere eam; quamque turbatam, & triſtem dicit vſque ad mortem: vertit ſe poſt, ne ex toto vinci videretur: & ait eum habuiſſe quidem

ani-

animam; ſed non ex ea parte, qua rationabilis eſt: ſed ex ea ſolum, qua viuificat corpus. Ad ſupplementũ vero rationabilis partis, ipſum Dei Verbum fuiſſe perhibebat. Quæ aſſertio vbi ad aures B. Damaſi perlata eſt, illico eam tali ſententia depulit, vt decerneret: Si quis Filium Dei, qui ſicut vere Deus, ita vere & homo fuit; vel humanitatis aliquid, vel deitatis minus diceret habuiſſe, alienus ab Eccleſia iudicaretur. Quam ſententiam confirmari præcepit etiam in ſancta ſecunda Synodo, quæ præcepto & auctoritate eius apud Conſtantinopolim celebrata eſt. cui præfuerunt Timotheus Alexandrinus, Meletius Antiochenus, Cyrillus Hieroſolymitanus, & diuinus Gregorius Conſtantinopolitanus. Præcepit præterea B. Damaſus Sacerdotibus, vt negarent ſanctam communionem, & Eccleſiarum ingreſſum omnibus ſacrilegis, qui bona Eccleſiaſtica inuaſerunt; & ex eis maxime, qui decimas non perſoluerent: commemorans quod Dominus in lege præcepit: *Decimas & primitias ne tardaueris reddere.* Si enim tardare, ait, peccatum eſt, multo magis non perſoluere. Eos etiam cenſuit de domo Dei eijciendos, qui fœnori & vſuris inſeruiunt, dicens: inter raptorem, & vſurarium nullam eſſe diſtantiam. ſimiliter & eos, qui in Eccleſia commorantes vaniloquijs, & otioſis ſermonibus vacant. aiebat enim: *ſi domus orationis eſt*, ſicut Domi-

nus ait, nulli in ea licet niſi orare, pſallere, peccata confiteri, & veniam implorare. aſſiſtunt namque ibi Angeli, qui vota fidelium, & preces Sacerdotum pro populo deprecantium, ad aures Domini perferunt. nam quamuis ſit miſericors Deus, ita tamen ſuam miſericordiam impartiri decreuit, vt rogantibus eam tribuat, non ingratis; & tanto largiori eam conferat pietate, quanto feruentiori deſiderio fuerit exoratus. qui ergo in Eccleſia commanens, vanis verbis inſiſtit, merito ab ea eijcitur; quam eſſe Dei habitaculum, & domum orationis minime recognoſcit. Sed & illos anathematizandos cenſuit, qui diuinæ legis immemores maleficijs, & ſuperſtitionibus, atque incantationibus vanis inſeruiunt. De quibus Moyſi Dominus præcepit. *Maleficos non patieris viuere.* Non eſt quippe leuis culpa, quæ mortis pœna multatur. & ideo, inquit, præcipimus, vt quicumque diuinationes, vel auguria, ſiue ſortes, quas mentiuntur eſſe Sanctorũ, obſeruauerit, & magos, aut incantatores audierit, inter Chriſtianos nullatenus nominetur. Eas quoque mulieres ab Eccleſia eijci volumus, quæ dæmonum illuſionibus, & phantaſmatibus ſeductæ, credunt ſe nocturno ſilentio cum Herodiade, & innumera multitudine mulierum ſuper beſtias equitare, & multa terrarum ſpatia pertranſire. Cum enim Satanas mẽtem alicuius mulieris, per infidelitatem ſibi ſubiugauerit,

gauerit, illico transformat ſe in diuerſarum perſonarum, ſeu aliarum rerum ſpecies; & mentẽ, quam captiuam tenet, in ſomnis deludens per deuia quæque deducit. Quis enim multa dormiendo non videt, quæ vigilando non viderat? Hæc autem poteſtas iuſto Dei iudicio datur diabolo; vt videlicet illas mentes ſeducat, quæ ſuis meritis excœcatæ, ſpernunt veritatem, & credunt mendacijs: vnde maleficijs a Deo alienatæ, ei famulantur, qui transfigurat ſe in Angelum lucis. quem deceptus Saul adorauit in ſpecie Samuelis. Quiſquis ergo talia credit, & ſequitur, merito a fidelium conſortio ſeparatur. Renouatum quoque fuit in eodem Concilio, quod in Nicæno fuerat conſtitutum: vt ſi quis die Dominico ſuper horam tertiã auſus fuerit canere Miſſam, & alijs diebus a media quarta hora, vſque in horam nonam, anathematizetur. Tunc quoque conſtituit S. Damaſus, vt pſalmi die, noctuque canerentur per omnes Eccleſias. Qui & hoc præcepit, vt in fine vniuſcuiuſque pſalmi ſubiungeretur: GLORIA PATRI, ET FILIO, ET SPIRITVI SANCTO: SICVT ERAT IN PRINCIPIO, ET NVNC, ET SEMPER, ET IN SAECVLA SAECVLORVM, AMEN. Accidit aũt poſthæc die quadam, vt celebratis diuinis myſterijs in altari Principis Apoſtolorũ, cœcum quemdã tertiodecimo cœcitatis ſuæ iam anno mœrentẽ, in itinere obuium inueniret; qui cum Chriſti Confeſſorem prætereun-

 tem

tem audiſſet, magna voce clamare cœpit, dicens: Obſecro te Sancte Dei, per eum qui te Eccleſiæ ſuæ Paſtorem conſtituere dignatus eſt, vt crucis Chriſti ſignũ ſuper oculos meos facias: conſtanter enim credo, me illico illuminari. Quo audito B. Damaſus primum obſtupuit, admirans eius fidem. deinde diuina fretus miſericordia, ſignum crucis ſuper oculos cœci fecit, dicens: fides tua te ſaluum faciat. Quo dicto is, qui cœcus fuerat, lumen recepit: omnesque turbæ admiratæ ſunt, & collaudabant Dominum.

Eo autem tempore, quo B. Damaſus Eccleſiæ præerat, B. Hieronymus vir fulgore ſcientiæ, & ſancta vita laudabilis, in ea orientalis plagæ ſolitudine, quæ Syriam iuncta Barbariæ fine determinat, Chriſto famulans merebatur. Hic Romæ fuerat Presbyter ordinatus: ſed rabie Arrianâ furente, quæ dudum in Italia Eccleſiam deuaſtauerat; hæreticos declinans, ad partes migrauerat ſupradictas. Verum, vt ipſe refert, ita eum inceſſabilis inimicus poſt tergum perſecutus eſt, vt maiora bella in ſolitudine pateretur. In eiſdem enim partibus, imperante Valente, de cuius tyrannide ſupradictum eſt; hæreſiarchæ tres erant, Miletius, Vitalis, atque Paulinus; qui ſciſſam in tres partes Eccleſiam ad ſe rapere feſtinabant. Et ſinguli beato Damaſo, ſe hærere dicentes, ſanctum virum Hieronymum ad ſua

praua

praua dogmata, mundanis etiam præſidijs compellebant. At ille cupiens B. Damaſi muniri teſtimonio; & ſuam ei fidem diligenter expoſuit, & cuius frui debeat communione, ſibi ſuppliciter petijt indicari. Cum igitur fidem, quam in Catholica Eccleſia didicerat, perſpicue deſcripſiſſet, iudicio beati Damaſi eam examinandam, hac ſupplicatione committit: Hæc eſt, inquit, fides, Papa Beatiſſime, quam ſemper tenuimus, in qua ſi minus perite, aut parum acute forte aliquid poſitum eſt, emendari cupimus a te; qui Petri fidem & ſedem tenes. Si hæc noſtra cõfeſſio, Apoſtolatus tui iudicio comprobatur, quicumque me culpare voluerit, ſe imperitum vel maleuolum, vel etiam non Catholicũ, ſed hæreticum comprobabit. Item cum a B. Damaſo quæreret, cui apud Antiochiam, ſeu Syriam communicare deberet, hanc ſupplicationem præmiſit: Vos eſtis lux mundi, vos ſal terræ, vos vaſa aurea, & argentea: hic teſtacea vaſa, vel lignea, virgam ferream, & æternum operiuntur incendiũ. Quamquam igitur tui me terreat magnitudo, tamen inuitat humanitas: a Sacerdote victima ſalutem, a paſtore præſidium ouis flagito. Ego nullum primum, niſi Chriſtum ſequens, Beatitudini tuæ, ideſt Cathedræ Petri communione conſcior: ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit,

 pro-

profanus eſt. Si quis in Noë arca non fuerit, peribit regnante diluuio. Non noui Vitalem, Miletium reſpuo, ignoro Paulinum: quicumque tecum non colligit, ſpargit; hoc eſt qui Chriſti non eſt, Antichriſti eſt. Idcirco obteſtor Beatitudinem tuam, per crucem Domini, per neceſſarium fidei noſtræ decus paſſionem; ita qui Apoſtolos honore ſequeris, ſequaris & merito: ita vt in ſolio cum duodecim iudicaturus ſedeas; ita alius te ſenem cum Petro cingat, ita municipatum Cœli cum Paulo conſequaris, vt mihi literis tuis, apud quem in Antiochia, & in Syria debeam communicare ſignifices. Beatus vero Damaſus his petitionibus cógrue ſatisfecit: & ſciens virum in omnium diuerſitate linguarum ſufficienter inſtructum, cœpit eum ad explanationem diuinarum ſcripturarum impellere, & quæſtionibus difficillimis propulſare. At ille libenter obediens multa poſteris profutura eius nomini dedicauit: quorum quædam inter eius Epiſtolas continentur, vtpote ſunt: Solutiones quarundam quæſtionum libri Geneſis: Homiliæ in Canticum Canticorum duæ. De Oſanna liber vnus; quem & in commentario ſuper Matthæum commemorat, dicens: Oſanna quid ſignificet ante annos plurimos ad Damaſum Romanæ vrbis Epiſcopum ſcripſiſſe me memini. De morte Oziæ, & Seraphin, & calculo liber vnus: De prodigo filio
liber

liber vnus; in quo ſalutatione præmiſſa, B. Damaſi ſcientiam ita præfero, Beatitudinis tuæ interrogatio diſputatio fuit: & ſapienter quæſiſſe, viam fuit dediſſe quæſitis. Seriem quoque quatuor Euangeliorum, diuerſorum arbitrio confuſam, ad rectam lineam eius iuſſione reduxit. Sed & pſalterium iuxta ſeptuaginta Interpretes, de græco tranſtulit in latinum: cuius poſtea meram veritatem non ex aliarum linguarum riuis turbidis, ſed ex ipſa fontis Hebraici puritate transfudit. Quæ quidem tranſlatio, licet in Eccleſijs non cantetur, vſu priſtino præualente; ad euitandam tamen Hebræorum illuſionem maxime prodeſt. Epiſtolarum autem eius ad eumdem incertus eſt numerus, nec ſcientiæ noſtræ præ multitudine ſubiacet. Quod vtique volens innuere vir ille doctiſſimus, in quodam loco ſic ait. Beatæ memoriæ Damaſus meus ſermo erat. Et in Apologetico ad Pammachium, quam ſapiens fuerit beatus Damaſus, quam pudicus, tuendo ſe ab æmulis, ſic commemorat: Dum aduiueret Sanctæ memoriæ Damaſus, librum contra Heluidium de B. Mariæ virginitate perpetua ſcripſimus, in quo neceſſe nobis fuit ad virginitatis beatitudinem præferendam multa de moleſtijs dicere nuptiarum. Nam vir egregius & eruditus in ſcripturis, virgo virginis Eccleſiæ Doctor, aliquid in illo ſermone reprehendit. In libro quoque ad Euſtochium

multo

multo duriora de nuptijs diximus, & nemo ſuper hanc rem læſus eſt. Amator quippe caſtitatis, præconium virginitatis intenta aure captabat. Sed & B. Damaſus plures luculento ſtylo ſcripſit Epiſtolas, quarum quædam inter Epiſtolas Hieronymi continentur. Scripſit & paſſionē ſanctorum Marcellini, & Petri, quam ſibi eorundem ſpeculatorem in ſua adoleſcentia aſſerit tradidiſſe. Librum quoque de laude virginitatis verſu proſaque compoſuit: ad cuius lectionem beatus Hieronymus Euſtochium virginem exhortatur. Sed & ſummam quorumdam voluminum, tam noui Teſtamenti, quam veteris, hexametris verſibus breuiter comprehendit; fuit enim elegantis ingenij in verſibus componendis: multaque opuſcula heroico metro edidit, ſicut in catalogo virorum illuſtrium continetur. Sed cum poſt multos labores vellet eum Deus de exilio ad patriam reuocare, vocem eius exaudiens, qua ſemper ingemiſcens clamabat: Educ de carcere animam meam: febrili calore vehementer correptus eſt: ita vt infra paucos dies vir tunc vſque robuſtiſſimus, deſtitui viribus omni modo videretur. Itaque obitus ſui diem, quo ſemper cupiebat diſſolui, & eſſe cum Chriſto, appropinquare conſpiciens; circumſtantes Sacerdotes, & reliquos Eccleſiaſtici gradus ita alloqui cœpit: O fidiſſima Chriſti pignora inter diſcrimina mundi diſpoſita,

ſagaciter curſum ad cœleſtem Hieruſalem dirigite, arctam vtique viam non ſpatioſam eligentes: nam arcta via eſt, quæ ducit ad vitam. Scitis namque carisſimi, quia non per oblectamenta huius ſæculi, ſed per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei: non enim coronabitur, niſi qui legitime certauerit. Certamen autem difficile: quia non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinem: ſed aduerſus principes tenebrarum harum, contra ſpirituales nequitias in cœleſtibus: aduerſus ſuperbiam, & odium; aduerſus iram, & fornicationem; aduerſus omnes mundi voluptates; Omne enim quod in mundo eſt, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum: ſed mundus perit, & concupiſcentia eius. Adueniet enim dies Domini magnus & horribilis: in quo Cœli magno impetu ardebunt: elementa vero ignis calore ſoluentur. Væ impijs & peccatoribus in die illa, quia ſi iuſtus vix ſaluabitur, ipſi vbi parebunt? Tunc paleæ, id-eſt, reprobi tradentur igni, frumenta vero, ideſt, iuſti in cœleſti recondentur horreo; fruentes gaudio, quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit. Ego autem iam delibor, viam vniuerſæ carnis ingrediens: vos vero vigilate, & eſtote parati, quia neſcitis diem, neque horam. Et poſt hæc corpus, & ſanguinē Domini reuerenter ſuſcepit, eleuatiſque oculis ac manibus cum ora-

ret migrauit ad Dominum, anno diuinæ Incarnationis trecenteſimo octogeſimo octauo: ætatis vero ſuæ, octogeſimo: Imperij Theodoſij nono, indictione prima.

Fuit autem beatus Damaſus, natione Hiſpanus, & ex patre Antonio, ſedit annis decem & octo, menſibus duobus, & diebus decem. fecit ordinationes in vrbe Roma quinque per menſem Decembrium, Presbyteros triginta vnum, Diaconos vndecim, Epiſcopos per diuerſa loca numero ſexaginta quinque. Sepultus eſt via Ardeatina, pridie Idus Decembris, iuxta Matrem ſuam: Et ceſſauit Epiſcopatus eius diebus trigintauno. Poſtea vero translatus eſt ad Baſilicam, quam iuxta Theatrum conſtruxerat S. Laurentio, quæ adhuc ex conditoris nomine proprij vocabuli retinet differentiam: licet igne conſumpta à Ioanne nonodecimo fuerit reparata. Nam & tectum eius ante renouauerat Adrianus primus, & corpus B. Damaſi oblatis muneribus honorauerat: de quo videlicet in Geſtis Pontificalibus ita legimus. Renouauit & tectum Baſilicæ B. Laurentij, quæ appellatur Damaſi: vbi & veſtem ſuper eius altare deſtauracim obtulit: ſimulque & aliam veſtem de poſt altare fecit, vbi requieſcit corpus ſancti Damaſi. Cuius quidem corporis portiuncula in ſecunda dedicatione, quæ à Stephano nono celebrata eſt, conceſſa eſt Clericis Baſilicæ S. Nicolai de carcere,

cere, ſpondentibus, quod altare in Eccleſia ſua erigerent, & in honore beatæ Mariæ, ac ſancti Damaſi conſecrarent: ſed & aliam portiunculam quandam præfatus Pontifex retinuit, quam venerabilibus Lateranenſis Palatij reliquijs aggregauit. Reliqua vero oſſa in venerabili altari prænominati tituli a præfato ſummo Pontifice ſolemniter recondita, gratiam miraculorum, quam B. Damaſus obtinuit in hac vita, teſtantur eum obtinere poſt mortem.

Nam vt plura præteream, ea nullo modo reticebo, quæ Petrus ſedis Apoſtolicæ Diaconus in ſermone, quem in honorem B. Damaſi edidit, in eiuſdem Titulo contigiſſe commemorat. Ait itaque fratribus præfati Tituli: Iam crebro fratres vidiſtis hic dæmonia effugata, febricitantium corpora ſanata; & quod his maius eſt, clinicos, & contractos, extentos: vt nuper viſum eſt in quodam homine inceſſu veſtigiorum priuato; qui huius ante fores Eccleſiæ poſitus, cum non diffideret ſe ſaluatum iri, eatenus ipſe per ſe cœpit ſubſtentaculis ligneis repere, quatenus huc potuit pertingere: cui, ſicut demum ipſe profectus eſt, lux ex improuiſo accidens, velut lampas inſulſit, & illico pedum veſtigia reparauit. Quod vero ſequitur non ſolum ſcripta eiuſdem Tituli, verum etiam picturæ declarant. Fuerunt enim duo homines non ſanæ mentis, quos medici lunaticos vocant, ipſam Baſilicam frequentantes;

tantes ; & vt ſalutem reciperent, B. Damaſum continuis precibus exorantes. quadam itaque die venientes ante ſepulchrum eius ſe proiecerunt, lacrymabiliter plus ſolito Dei miſericordiam, & ſancti Damaſi ſubſidium implorantes. Cumque ardenter hoc facerent, exauditi ſunt; & recuperata ſalute, Dei magnalia prædicabant. Et percepti beneficij, non immemores, coma capitis detonſa cunctis diebus vitæ ſuæ in eodem loco Domino ſeruierunt. Hæc autem miracula alij B. Laurentio Martyri, alij B. Damaſo deputant Confeſſori. Nos autem in miraculis non diuidimus, quos vna patria genuit, vna Eccleſia promouit, vna Baſilica colit in terris, vnus Deus coronat in cœlis. Qui viuit, & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

Sequentem Vitam, licet ſequioris ſæculi geniam referat, adiunximus; ne quid omitteretur quod ad S. Damaſum aliquo modo pertinere videretur.

VITA

VITA S. DAMASI PAPAE A BENEDICTO PRESBYTERO CONSCRIPTA.

Ex M. S. cod. V.C. Conſtantini Caietani Abbatis.

Incipit Prologus.

MVLTIS tuis precibus conſtrictus, atque nimia dilectione conuictus, ego Benedictus Presbyter exiguus (o venerande Petre Presbyter ex Eccleſia B. Laurentij Martyris, qui ex conditoris nomine Damaſus vocatur, vbi ſanctum corpus eius requieſcit), vt tibi aliquid ſcriberem de venerando Damaſo; ſed ad proferendum, quod nec videram, nec audieram, nequaquam me idoneum æſtimo: reminiſcens intra me, quia Marcus & Lucas non viſu, ſed auditu didicerint: & ne aliquid inuidus in nos vocitaret, ipſa teſtimonia ſanctorum Patrum, vnde ſumpta ſunt, poſui. Verum ſicut dixi nimijs deuictus tuis ſanctis precibus, & fultus orationibus, quicquid in ſanctorum veterum Patrum literis ſparſim inuenire potui, de actibus videlicet ſancti Patris noſtri Damaſi, tuæ charitati parare ſtudens, ſcribere curaui.

Explicit Prologus.

Inci-

Incipit vita.

ANno igitur Regni Conſtantini Regis, nepotis Conſtantini magni viri, erat quidam Sacerdos, poſt Epiſcopus; nomine Liberius, Chriſtum prædicans; ſicut edoctus fuerat a Marco Epiſcopo vrbis Romæ, qui eum ordinauit Diaconum; ſemper in Trinitate fixus, Patrem & Filium & Spiritum Sanctum prædicans, & laudans Deum de Deo, lumen de lumine, totum a toto, plenum a pleno, non creatum, ſed genitum, non ex nihilo, ſed ex Patre; vnius ſubſtantiæ cum Patre. Spiritum vero Sanctum non ingenitum, neque genitum; non creatum, neque factum; ſed de Patre procedentem, & Filio; & ſemper cum Patre, & Filio coæternum veneramur: vnum tamen Deum, quia ex vno Patre; totum quod Patris eſt, Deus natus eſt Filius, & in Patre totum, quod eſt totum, genuit Filium. Pater Filium generans, non minuit, nec amiſit plenitudinis ſuæ diuinitatem. Totum autem, quod Deus Pater eſt, idem & Filium ab eo natum certiſſime confitentes, cum Spiritu Sancto vnum Deum pijſſime confitemur. Credimus Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum Dei Filium, per quem omnia facta ſunt, quæ in cœlis, & quæ in terra, viſibilia, & inuiſibilia; propter noſtram ſalutem deſcendiſſe de cœlo, qui numquam deſierat eſſe in cœlo, & natum

de

de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, Verbum caro factum, non amiſit quod erat, ſed cœpit eſſe, quod non erat. Non Deum mutatum, ſed Deum permanentem etiam hominem natum. Non putatiue, ſed vere: non aëreum, ſed corporeum, non phantaſticũm, ſed carneum; oſſa, ſanguinem, ſenſum, & animam habentem. Ita verum hominem, & verum Deum, vnum eumdẽque nullo modo ambigimus. Confitemur hunc eundem Dominum Ieſum Chriſtum adimpleſſe legem, & Prophetas: paſſum ſub Pontio Pilato, crucifixum ſecundũ Scripturas, tertia die reſurrexiſſe a mortuis, aſſumptũ in cœlis, ſedentem ad dexterã Patris, & inde venturũ eſſe iudicare viuos, & mortuos, & ſæculũ per ignem expectamus. Hoc cum legiſſet ex libro antiquo, edoctus a libro Silueſtri Epiſcopi Romanorum, & quod publice prædicaret; quia in nomine Ieſu Chriſti crucifixi a lepra mũdatus eſt per Silueſtrũ Conſtãtinus patruus Conſtantini, non integre Chriſtianus, ſed quaſi tentator baptizatus eſt in Trinitate, non tamen integre confitebatur vnitatem. baptizatus autem eſt ab Euſebio Nicomediæ, in Aquilonia villa. hic autem dicebat Mariam de Ioſeph alios filios habuiſſe. Hoc cum audiſſet Liberius Epiſcopus Vrbis, cœpit eum clam voce accuſare dicens: regnum hoc tuum non erit, quia non times Dominum Deum tuum. Hoc cum multi Regi Conſtantino referrent, vehementer iratus iuſſit eum extra ciuitatem habitare.

habitauit autem extra Vrbem milliario tertio, quaſi exul, in cœmiterio Noëllæ via Salaria. Veniente interim die proximo Paſchæ vocauit vniuerſos Preſbyteros, & Diacones ciues Romanos, & ſedit in cœmiterio eodem, & dixit: nolite timere quod ego vobiſcum non habito in ciuitate Romana. ſed habeatis Vicarium: Ecce frater & Presbyter Damaſus, cuius teſtimonium vos mihi perhibetis; cuius corporis & mentis munditiam clara voce prædicatis vos. Reſpondit autem Dionyſius Presbyter: Præſul ſancte, & innocens, incorrupte, & fortis, tu bene ſcis, quia Petrus Apoſtolus quādo negauit, ægrotauit: venit febris, & negauit: receſſit febris, & fleuit amare: venit medicus poſt tertianum Petri typum, fecit medicamentum, & eum curauit: qui defecerat ter negando ante paſſionem, poſt reſurrectionem ter amando reficitur. Reſpice medicamentū, chriſmatis ſacramentum; non nos accuſet illa columba, quoniam tu conficis chriſma in nomine eius, quem tu clara voce prædicas, Chriſti. Reſpondit autem Liberius Epiſcopus: ſancti compresbyteri, *nolite cogitare de craſtino*, ſic enim magiſter noſter dixit. *Craſtinus enim dies ipſe de ſe cogitat*. hoc commonemus. Ioannes in deſerto baptizabat in pœnitentia: ideo erat deſertum, quia nondum venerat auctor baptiſmi. Reſpondit Dionyſius Preſbyter, & dixit. exhibe nobis celebrare Paſcha: ego in humilitate loquor, onus, quod ſuper te baiulas, nos

ſuble-

ſubleuare non poſſumus: quia ignoras vbi baptizas? in peluim, vbi eſt noſter magiſter; peluis illa non lignum, ſed totus mundus eſt. Hunc ſermonem ſuſcepit Liberius Epiſcopus cum magno amore, & præ gaudio dixit ad eum: eris maior miniſter, ſicut & ille qui dedit nobis baptiſmum. Et ſic dixit ad plebẽ: qui eſt veſter minor, fiat maior. Reſpondit Siricius Diaconus, & dixit: Præſul ſancte, iuua os meum. patres noſtri in typo baptiſmi per mediũ mare tranſierunt: nam in fluminibus, & in paludibus oportet baptizari. Dicit Liberius Epiſcopus: iuſte locutus es. erat ibi non longe enim a cœmiterio Noëllæ Hoſtriani cœmiterium, vbi Petrus Apoſtolus baptizabat. Eodem tempore Paſchæ baptizauit quatuor millia duodecim hominum: omnes enim Romani, & Romanorum vicini deſiderabant ab eo baptizari. Veniens autem eo tempore bellum ſuper Danubiũ, ingentiſſima ſcilicet pars barbarorum, quaſi intra octauas Paſchæ, celerius Conſtantino narratur. qui dixit, quia quod factum eſt, ſuperſtitio fecerit vanitatis, & ideo plaga hæc ingens, videlicet barbarorũ multitudo, Romaniam intrauit. Tunc ſe præparans, cum grandi amaritudine ad bellum profectus eſt. Cum autem portas ciuitatis exiret, dixit: ſacrilegum Liberium, qui dixit patruum meum fuiſſe leproſum, & baptizatum a Silueſtro Epiſcopo, & mundatum, dum abiero ſuper ripas Danubij, & concidero barbaros, rediens ad Vrbem eum illico interficiam, car-

neſque eius volucribus cœli, & beſtijs terræ tradens, ipſum immolabo ſolum, & non alios; ne alij dicant, & affirment, me eſſe perſecutorem. Dum autē eſſet in pugna Danubij Conſtantinus rex fortiter vrgebatur. Veniens autem dies Pentecoſtes ſatis proteſtatus eſt vtrumque ſexum, vrgebatur autem ab Eccleſiaſticis ad baptiſmum propter metū diſtributionis. Tunc dixit Dionyſius Presbyter: quare Damaſe nō baptizas apud primum Pontificem noſtrum Petrum Apoſtolum? Reſpōdit Damaſus Presbyter, & dixit: facias: obſcurus enim eſt ſenſus Liberij. Patruus enim eius fabricauit Eccleſiam hanc, & conſtruxit: quoniam habet poteſtatem in patrui ſui loco dare ſententiam; Nam & ibi aqua non emanat: homines promiſcui ſexus renaſci deſiderant, non mori. Reſpondit Dionyſius Presbyter, & dixit: renaſcantur, vt ſi mortui fuerint poſt baptiſmum in cruore melius viuant: Reſpondit Presbyter Damaſus, & dixit: non triſtetur cor tuum Præſul ſumme; quia tibi dabo venam fontis emanantem. Gaudio corroboratus eſt Liberius Epiſcopus in hoc ſermone, & dicit ei: Vade conſtrue affluentem, vt ego veniens cum fratribus adorem illum, quem nobis dimiſit Chriſtus, qui pro nobis eſt Paſtor. Et tertia die venit Damaſus cum Diaconibus ad beatum Petrum Apoſtolum. erant enim monumenta, & ſuper aquam denatabant. fecit autem quaſi concilium cūctis Damaſus, & dixit: Date mihi operā miniſterij,

vt

vt hæ aquæ mundētur deſuper cadauera hominum. ſecit autem cuniculos duos, & exinaniuit locum illum, qui eſt ad dextram introeuntibus in Beati Petri Baſilicam. habebat enim ibidem fontem, qui non ſufficiebat. Tunc cecidit montem Damaſus manu ſua, & introiuit pluſquam conſuetus eſt, & conſtruxit fontem; & enunciauerūt Liberio Epiſcopo, quid actum fuiſſet. Qui iuſſit conuenire Presbyteros, & vniuerſos gradus, vel fideles, & voce clara dixit: vocat Petrus oues ſuas. Ecce homo fidem ſeruans, Chriſtū audiens, & me peccatorē præfecit ouili ſuarum ouium, & dedit eloquio meo dulcedinem mellis, propter quod ego gaudeo, quia non dimiſit Petrus introire lupum, vt deuoraret ouem ſuam: ſciatis me prædicare in Baſilica beati Petri Apoſtoli. Hoc omnes cū gaudio ſuſceperunt, (erat enim proximus dies Pētecoſtes), fecitq; cōuenire monaſteria, & plebem ſanctam Chriſtianorum: cum litanijs venit ad B. Petrum Apoſtolum. Dedit tamen, dum introiret, hanc orationem. Deus, qui miſiſti Filium tuum, & oſtendiſti creatorem, reſpice ſuper vineam iſtam, & emunda ab ea ſpinas, & tribulos, & produc palmites eius in fortitudinem. dona ei ſanctitatis fructum, & veritatis. Per Dominum, & Deum noſtrum Ieſum Chriſtum, & Spiritum Sanctum, qui viuit cum Deo Patre omnipotente a ſæculo, & nunc, & vſque in ſæcula ſæculorum. Amen, reſpondentes vniuerſi. Et introierunt ſabbato Pentecoſtes, & placuit Liberio

ſons. Et præ gaudio plorabat omnino, nō amare, ſed ſauum omnibus videbatur. Ab hora autem nona catechizauit omnes. & ab hora iam quaſi occaſus vſque in Dominicā Pentecoſtes, non ceſſauit baptizare; ita vt Dominica Pentecoſtes Miſſa celebraretur hora iam quaſi octaua. Et baptizati ſunt promiſcui ſexus fere octo millia octingenti decem. Multi eodē tempore deſiderabant tangere veſtimenta Liberij Epiſcopi. Alia autē die, quæ eſt ſecunda feria, audiuit vniuerſa plebs, quod Conſtantinus claram adeptus eſt victoriam: ſed ſenſu alienatus dicebat: vadā Nicomediam. & illo tranſiens, in Aquilone villa ab Euſebio Epiſcopo Nicomediæ rebaptizatus eſt, declinans in dogma Arrianorū. eodem loco mortuus eſt, & ſepultus, & ceſſauit perſecutio. Quid vero de venerabili & ſūmo Paſtore Damaſo dicere poſſumus cui tam ſæpiſſime obſecrationes, & coniurationes a Hieronymo deſtinātur: niſi vt firmiter credamus, verum & Apoſtolicum virum a Deo electum, atque prædeſtinatum eſſe, vt inexpugnabilem ſuæ Eccleſię Dominus murum contra perfidos, dementesque hęreticos erigeret? Impoſſibile eſt omnino, & longum de iſto viro, eiusque diſtrictæ vitæ, illiusque moribus retexere cuncta, niſi, vt prædiximus, ſicut Epiſtolæ Hieronymi ad eum ſæpius miſſæ teſtantur, qui plenius ſcire voluerit, qualis Damaſus Romanæ vrbis Epiſcopus fuerit, ibi inuenire poterit: vere totus orthodoxus atque catholicus, prudēs, & ſimplex, atque

ab

ab omni malitia alienus. Hinc merito dicere poſſumus: ecce vere Iſraelita, in quo dolus non eſt inuentus. Hic eſt vir, qui non derelictus eſt a Deo in die certaminis, quando Vrſinus ad inuidiam boni, & innocentis præfati Damaſi conſtitutus ſub cótentione conuictus atque deiectus eſt. Quare hoc? quia fideliter venerabilis Damaſus vixit in mádatis Dei. Huic etiam poſſumus adaptare, quod Dominus Apoſtolis ait: *Vos eſtis lux mundi, vos lucernæ, vos eſtis ſal terræ:* quod appellantur Apoſtoli, quia per illos vniuerſum conditur genus humanũ: *quod ſi ſal euanuerit, in quo ſalietur?* ſi doctor errauerit, quo alio doctore emendabitur? *Ad nihilum valet, niſi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.* Exemplum de agricultura ſumptum eſt: Sal enim in ciborum condimentum, & ſiccandas carnes neceſſarium eſt, & ita alium vſum non habet: certe legimus in ſcripturis, vrbes quaſdã ita victorũ ſale ſeminatas, vt nullum in ipſis germen oriretur. Caueant ergo doctores & Epiſcopi, & videant potentes potenter ſuſtinere tormenta; nihilque eſſe medium: ſed maiorum ruinas maiores ad Tartara ducere. *Vos eſtis lux mundi: non poteſt Ciuitas abſcõdi ſupra montem poſita; neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrũ: vt luceat omnibus qui in domo Domini ſunt.* Docet fiduciam prædicandi, ne Apoſtoli abſcondantur ob metum, & ſint ſimiles lucernæ ſub modio, ſed tota libertate ſe prodant; vt quod audierunt in cubilibus, prædicent in tectis. Hic eſt, de quo

con-

congruẽter,& abſque ambiguitate poteſt dici, quod in Euangelio dicitur. *Omnis qui audit verba mea, & facit ea, ſimilis eſt viro ſapienti, qui ædificauit domum ſuam ſupra petram, & deſcendit pluuia, & venerunt flumina, & irruerunt in domum illam, & non cecidit: fundata enim erat ſupra firmam petram*. Vere venerabilis ſanctus Damaſus ſuper petram, quę Chriſtus eſt, totam fidem ſuam collocauit, dum totus fidelis, firmus, & ſtabilis perſeuerauit. petra ſcilicet Chriſtus eſt. domus autem quam dicit, habitaculum corporis noſtri eſt. In hac igitur petra, hoc eſt in Chriſto, domum noſtram ædificamus: *cum flumina, & venti veniunt*, hoc eſt perſecutionis impetus, & procellis impulſi, non cadimus. Arenæ autẽ non aliud, quam hæreſes intelliguntur. ſuper hanc igitur arenã, ideſt ſuper hæreſes, quiſquis ædificauerit, corpus videlicet, & fidem ſuam negauerit, ſtultus eſt. Mox enim adueniũt flumina, quæ ſunt impetus perſecutionum, & illico cadet. *Ecce ego mitto vos, ſicut oues in medio luporum. Eſtote itaque prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ*. Vere prudens, & ſimplex Damaſus inuentus eſt: quia ſibi Chriſtus ſuper ſuam Eccleſiã abſque ruga, & macula præeſſe voluit. Qui ſunt lupi? perſecutores. Oues autem Chriſti ſunt, qui tempore perſecutionis coguntur. Sed *eſtote*, inquit, *arguti ſicut ſerpentes*: ſerpens autem in neceſſitate ſuæ mortis dicitur caput ſuum celare, corpus autem ſuum morti tradere: ita & nos caput, hoc eſt, Chriſtum colemus confitendo: corpus autem noſtrum lupis tradamus.

Co-

Columba vero Eccleſia eſt,cuius filij quoties ab ho-
minibus occiduntur, exultant. *Et deſcendent pluuiæ, ve-
niunt flumina, flant venti*. Pluuia iſta,quæ domũ ſubrue-
re nititur,diabolus eſt. Flumina, Antichriſti,hoc eſt,
qui contra Chriſtum ſapiunt. Venti, ſpirituales ne-
quitiæ in cœleſtibus. *Et non cecidit, fundata enim
erat ſupra firmam petram.* ſuper hanc petram Domi-
nus fundauit Eccleſiam. Ab hac petra & Apoſtolus
Petrus ſuum ſortitus eſt nomen: ſuper huiuſcemo-
di petrã non inueniuntur ſerpentis veſtigia. De hac
& Propheta loquitur confidenter: *Statuı ſupra petram
pedes meos, & direxi greſſus meos.* Et in alio loco. *Petra
refugium leporis, ſiue herinacij*. Timidum enim animal in
petræ cauerna ſe recipit, & cute aſpera, & tota ar-
mata iaculis, tali ſe protectione tueatur. Vt eidem
Moyſi dicitur eo tempore,quo de Ægypto fugerat,
& lepuſculus Domini erat. *Sta in foramine petræ, & po-
ſteriora mea videbis.* Qui ædificat domum ſuam ſuper
arenam.Fundamentum,quod Apoſtolus architectus
poſuit,vnus eſt Dominus noſter Ieſus Chriſtus. ſuper
hoc fundamentũ ſtabile,& firmum,& ſuper ſe robu-
ſtiſſima mole fundatum,ædificatur Chriſti Eccleſia.
Super arenam vero,quæ fluida eſt, & coaugmentari
non poteſt,nec in vnam copulam redigi, omnis hæ-
reticorum ſermo adhoc ædificatur,vt corruat. Hoc
etiam venerabili,& ſapientiſſimo S. Damaſo nõ in-
congrue adaptari poteſt, quod Angelus ad Danielẽ
prophetam dicit. *Qui autem docti fuerint fulgebunt quaſi
ſplen-*

ſplendor firmamenti, & qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates, alij reſurgunt in vitam æternam, alij in opprobrium ſempiternum. Magiſtri habebunt ſimilitudinem cœli, & qui alios erudierant, ſtellarum fulgoribus comparabuntur. Non enim ſufficit ſciri ſapientia, niſi vt alij erudiantur. Tacitusq; ſermo doctrinæ non ædificans alios, mercedem otij recipere non poteſt. ſolent nonnulli quærere, vtrum doctus ſanctus, & ſimplex ſanctus eãdem mercedẽ habeant, & vnam in cœleſtibus manſionem. Vnde nunc dicitur, quod docti ſimilitudinẽ habeant, & abſque doctrina iuſti ſtellarum fulgoribus comparentur, tantumq; ſit inter eruditam ſanctitatem, & ſanctam ruſticitatem quantum cœlum diſtat, & terra, & ſtellæ. Hoc eſt ſanctus Damaſus, vere doctiſſimus vir; qui de credito ſibi talento a Domino laudatur, atque ad æternam remunerationẽ perducitur: cum enim Dominica voce dicitur: *Euge bone ſerue, & fidelis, quia in pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudiũ Domini tui.* Depoſitionem ergo S. Damaſi ſolemniter celebremus, cui talẽta iſta ſuperius nominata credita non ignoramus. Quid eſt depoſitio? Non tantũ illa, quæ ſepeliendis in terra membrorum reliquijs clericorum manus procurata eſt; ſed & illa, qua homo vinculis carnis ſolutus liber iturus ad cœlum, talentum ſibi creditum Domino ſuo duplicatũ reportat. Ipſa plane eſt diſpoſitio, in qua cõcupiſcere abijcimus, ceſſamus delinquere; peccare deponimus. Et

ideo

ideo hæc dies pro celebritate maxima procuratur. Quia vera eſt, & ſumma feſtiuitas mortuum eſſe vitijs,& ſoli iuſtitiæ viuere. Nã & natalis dicitur, quod delictorum carcere liberati, libertate naſcimur ſaluatori. Natalẽ igitur, ſicut dixi, venerabilis patris noſtri Damaſi Confeſſoris hodie celebramus, in cuius laudibus illud primum dicendũ eſt, quod fuit in ſacerdotio ſuo innocens, manſuetus, & humilis. Sic tamen innocens, vt eſſet pariter, & aſtutus. Sic manſuetus, vt miſceretur in eo ſeueritas lenitati. Sic humilis, vt in ipſa humilitate maioris reuerentiæ auctoritate præcelleret. fuit ergo innocens, impleuit dictũ Domini qui ait: *Eſtote aſtuti, vt ſerpentes; innocẽtes, vt columbæ.* fuit enim innocẽs in ſanctæ Eccleſiæ adminiſtratione, aſtutus in Catholicæ fidei paſſione. Semper enim ſerpens, cum inſecutione patitur aſtutiam, quantum caput ſuum tuetur, cętera membra contemnit. Legerat enim, dicente Apoſtolo, quia *viri caput Chriſtus eſt*. Qualis vir ſit iſte beatiſſimus Damaſus, hic intelligimus: vnde merito ſuo, & ſanctitate ſummum meruit ſacerdotiũ, & poſt apud Deum coronam accepit Cõfeſſionis. Nam frequenter ad ſanctum eius tumulum mirabilia fiunt diuerſarũ infirmitatum. Nuper res eſt hæc geſta, quam factã vidimus in eius Eccleſia, in ſacro fonte, quem ipſe venerandus S. Damaſus conſtruxit. Sabbato Paſchalis feſtiuitatis, dum turbæ ſeſe cõprimerent ad baptiſmum; puerulus de manu ſacerdotis elapſus eſt, atque in vno fonte demerſus, & poſt ſpa-

tium

tium fere vnius horæ, dum ſperarent omnes iã mortuũ, quidam vir Manſionarius ipſius Eccleſię in fiduciam S. Damaſi proijciens ſe in fontem, & abſtrahens eum, ſecum ſaluũ, & illæſum reduxit. Quod nos omnes videntes, non ambiguimus, merita Damaſi fuiſſe. Neque hoc ſilere debemus. Duo homines inſanæ mentis, qui etiam lunatici erant, venientes ad ſanctũ eius altare, ſanitatem receperunt, atque ibidẽ ſe vouentes ſeruire, tondentes etiam ſe ibi, cuſtodes Eccleſiæ ipſius effecti ſunt.

Sancte itaque Damaſe ſuccurre, & miſerere omni populo, ſi quis deuote, ac deſiderio, ac toto cordis affectu celebrat tuũ natale. S. Damaſe ſis interceſſor, illius adiutor, & defenſor populi Romani; vbi Pontificatus honorem habere meruiſti. S. Damaſe Præſul Chriſti, qui fidẽ & Sedẽ Petri Apoſtoli ſuſcipere meruiſti, ſuſcipe hoc paruum munus; quia Dñus noſter Ieſus Chriſtus non dedignatus eſt ſuſcipere pauperculæ viduæ duo minuta. Iterũ rogamus, & petimus te, beatiſſime Damaſe, vt memor ſis omniũ noſtrum te celebrantium, vt ſimul ſacerdotes, & populi per tę gratias Deo agere mereantur, ad laudem Domini, & ſaluatoris noſtri Dei omnipotentis. Præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum Patre, & Spiritu Sancto viuit, & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

Explicit vita S. Damaſi Papæ.

CAR-

CARMINA S. DAMASI PAPÆ

DE S. PAVLO APOSTOLO CARMEN I.

IAMDVDVM SAVLVS, PROCERVM PRAECEPTA SEQVVTVS,
CVM DOMINO PATRIAS VELLET PRAEPONERE LEGES,
ABNVERET SANCTOS CHRISTVM LAVDARE PROPHETAS,
CAEDIBVS ASSIDVIS CVPERET DISCERPERE PLEBEM,
CVM LACERAT SANCTAE MATRIS PIA FOEDERA CAECVS
POST TENEBRAS VERVM MERVIT COGNOSCERE LVMEN.
TENTATVS SENSIT POSSET QVID GLORIA CHRISTI,
AVRIBVS VT DOMINI VOCEM, LVCEMQVE RECEPIT,
COMPOSVIT MORES, CHRISTI PRAECEPTA SEQVVTVS.
MVTATO PLACVIT POSTQVAM DE NOMINE PAVLVS,
MIRA FIDES RERVM, SVBITO TRANS AETHERA COELI
NOSCERE PROMERVIT, POSSENT QVID PRAEMIA VITAE.
CONSCENDIT RAPTVS MARTYR PENETRALIA CHRISTI,
TERTIA LVX COELI TENVIT PARADISVS EVNTEM,
CONLOQVIIS DOMINI FRVITVR, SECRETA RESERVAT.
GENTIBVS AC POPVLIS IVSSVS PRAEDICERE VERA,
PROFVNDVM PENETRARE MARIS, NOCTEMQVE DIEMQVE
VISERE, CVI MAGNVM SATIS EST VIXISSE LATENTEM,
VERBERA, VINCLA, FAMEM, LAPIDES, RABIEMQVE FERARVM
CARCERIS INLVVIEM, VIRGAS, TORMENTA, CATENAS,

NAVFRAGIVM, LACRYMAS, SERPENTIS DIRA VENENA,
STIGMATA NON TIMVIT PORTARE IN CORPORE CHRISTI.
CREDENTES DOCVIT POSSENT QVO VINCERE MORTEM.
DIGNVS AMORE DEI VIVIT PER SÆCLA MAGISTER.
VERSIBVS HIS BREVITER FATEOR SANCTISSIME DOCTOR
PAVLE TVOS DAMASVS VOLVI MONSTRARE TRIVMPHOS.

DE SANCTA AGNETE MARTYRE.

CARMEN II.

FAMA REFERT SANCTOS DVDVM GENVISSE PARENTES
AVGMENTVM LVGVBRIS CANTVS TVBA CVM CREPVISSET,
NVTRICIS GREMIVM SVBITO LIQVISSE PVELLAM,
SPONTE TRVCES CALCASSE MINAS, RABIEMQVE TYRANNI,
VRERE CVM FLAMMIS VOLVISSET NOBILE CORPVS.
VIRIBVS IMMENSVM PARVIS SVPERARE TIMOREM,
NVDAM PERFVSOS CRINES, ET MEMBRA DEDISSE,
NE DOMINI TEMPLVM FACIES PERITVRA VIDERET.
O AGNES, VERVM DECVS ALMA PVDORIS IMAGO,
VT DAMASI PRECIBVS FAVEAS PRECOR INCLITA VIRGO.

DE EADEM.

CARMEN III.

CONSTANTINA DEVM VENERANS CHRISTOQVE DICATA,
OMNIBVS IMPENSIS DEVOTA MENTE PARATIS,
NVMINE DIVINO MVLTVM CHRISTOQVE IVVANTE,
SACRAVIT TEMPLVM VICTRICIS VIRGINIS AGNES,
TEMPLORVM QVOD VINCIT OPVS TERRENAQ; CVNCTA,

AVREA

AVREA NAM RVTILANT SVMMI FASTIGIA TECTI.
NOMEN ENIM CHRISTI CELEBRATVR SEDIBVS ISTIS,
TARTAREAM SOLVS POTVIT QVI VINCERE MORTEM
INVECTVS COELO, SOLVSQVE INFERRE TRIVMPHVM,
NOMEN ADHVC REFERENS, ET CORPVS ET OMNIA MEMBRA
A MORTIS TENEBRIS, ET CÆCA NOCTE LEVATA.
DIGNVM AGNES MVNVS MARTYR DEVOTAQVE CHRISTO,
EX OPIBVS NOSTRIS PER SÆCVLA LONGA TENEBIS,
O FELIX VIRGO MEMORANDI NOMINIS AGNES.

DE S. ANDREA APOSTOLO.

CARMEN IIII.

DECVS SACRATI NOMINIS,
VITAMQVE NOMINE EXPRIMENS,
HOC TE DECORVM PRÆDICAT
CRVCIS BEATÆ GLORIA.
ANDREA CHRISTI APOSTOLE,
HOC IPSO IAM VOCABVLO
SIGNARIS ISTO NOMINE
DECORVS IDEM MYSTICE.
QVEM CRVX AD ALTA PROVEHIT,
CRVX QVEM BEATA DILIGIT,
CVI CRVX AMARA PRÆPARAT
LVCIS FVTVRÆ GAVDIA.
IN TE CREVIT MYSTERIVM
CLVIT GEMELLO STIGMATE
DVM PROBRA VINCIS PER CRVCEM,
CRVCISQVE PANDIS SANGVINEM.

IAM NOS FOVETO LANGVIDOS,
CVRAMQVE NOSTRI SVSCIPE,
QVI PER CRVCIS VICTORIAM
COELI PETAMVS PATRIAM.

DE S. AGATHA MARTYRE.

CARMEN V.

MARTYRIS ECCE DIES AGATHÆ
VIRGINIS EMICAT EXIMIÆ,
CHRISTVS EAM SIBI QVA SOCIAT,
ET DIADEMA DVPLEX DECORAT.
STIRPE DECENS, ELEGANS SPECIE,
SED MAGIS ACTIBVS, ATQVE FIDE,
TERREA PROSPERA NIL REPVTANS,
IVSSA DEI SIBI CORDE LIGANS.
FORTIOR HAEC TRVCIBVSQVE VIRIS
EXPOSVIT SVA MEMBRA FLAGRIS,
PECTORE QVAM FVERIT VALIDO
TORTA MAMILLA DOCET PATVLO.
DELICIAE CVI CARCER ERAT
PASTOR OVEM PETRVS HANC RECREAT.
LAETIOR INDE MAGISQVE FLAGRANS
CVNCTA FLAGELLA CVCVRRIT OVANS.
ETHNICA TVRBA ROGVM FVGIENS,
HVIVS ET IPSA MERETVR OPEM,
QVOS FIDEI TITVLVS DECORAT
HIS VENEREM MAGIS IPSA PREMAT.
IAM RENIDENS QVASI SPONSA POLO,
PRO MISERO ROGITA DAMASO.
SIC TVA FESTA COLI FACIAT,
SE CELEBRANTIBVS VT FAVEAT.

DE

DE SANCTO FELICE.

CARMEN VI.

CORPORE, MENTE, ANIMO, PARITER DE NOMINE FELIX,
SANCTORVM IN NVMERO CHRISTI SACRATE TRIVMPHIS,
QVI AD TE SOLLICITE VENIENTIBVS OMNIA PRAESTAS,
NEC QVEMQVAM PATERIS TRISTEM REPEDARE VIANTEM,
TE DVCE SERVATVS MORTIS QVOD VINCVLA RVPI,
VERSIBVS HIS DAMASVS SVPPLEX TIBI VOTA REPENDO.

DE NOMINE IESV.

CARMEN VII.

IN REBVS TANTIS TRINA CONIVNCTIO MVNDI
ERIGIT HVMANVM SENSVM LAVDARE VENVSTE
SOLA SALVS NOBIS, ET MVNDI SVMMA POTESTAS,
VENIT PECCATI NODVM DISSOLVERE FRVCTV
SVMMA SALVS CVNCTIS NITVIT PER SÆCVLA TERRIS.

DE EODEM.

CARMEN VIII.

IVRE PARI REGNAT COMMVNIS CONDITOR ÆVI
ET CVM PATRE PIA REGNAT SVBLIMIS IN ARCE
SIDEREO SANCTIS INSIDIT NVMINE REGNIS.
VNDE MARE, ET TERRAS SOLO VIDET OMNIA NVTV
SVGGERIT HVMANIS, ET DONAT MVNERA REBVS.

DE CHRISTO.

CARMEN IX.

CHRISTE POTENS RERVM, REDEVNTIS CONDITOR ÆVI,
VOX SVMMI SENSVSQVE DEI, QVEM FVNDIT AB ALTA
MENTE PATER, TANTIQVE DEDIT CONSORTIA REGNI,
IMPIA TV NOSTRÆ DOMVISTI CRIMINA VITÆ,
PASSVS COPOREA MVNDVM VESTIRE FIGVRA,
AFFARIQVE PALAM POPVLOS, HOMINEMQVE FATERI.
QVEM VERBO INCLVSVM MARIÆ MOX NVMINE VISO
VIRGINEI TVMVERE SINVS, INNVPTAQVE MATER
ARCANO OBSTVPVIT COMPLERI VISCERA PARTV,
AVCTOREM PARITVRA SVVM. MORTALIA CORDA
ARTIFICEM TEXERE POLI MVNDIQVE, SVB IMO
PECTORE, QVO TOTVM LATE COMPLECTITVR ORBEM.
ET QVI NON SPATIIS TERRÆ, NON ÆQVORIS VNDIS,
NEC CAPITVR COELO, PARVOS CONFVXIT IN ARTVS,
QVIN ET SVPPLICII NOMEN NEXVSQVE SVBISTI,
VT NOS SVRRIPERES LETHO, MORTEMQVE FVGARES
MORTE TVA: MOX ÆTHEREAS EVECTVS IN AVRAS,
PVRGATA REPARANS LÆTVM TE LVCE, PARENTEM
AVGVSTVM FOVEAS, FESTIS VT SÆPE DIEBVS
ANNVA SINCERI CELEBRET IEIVNIA SACRI.

DE ASCENSIONE CHRISTI.

CARMEN X.

AD SEDEM PROPRIAM DEVS EXVLE MORTE RFSVRGIT,
VT VITAM DOCEAT CREDENTIBVS ESSE FVTVRAM,
ANGE-

ANGELVS HÆC VERBA CECINIT, QVOD VTERQVE REPORTANS
SIC VENTVRVS ERIT, SIC CHRISTVM CREDERE FAS EST.

DE COGNOMENTIS SALVATORIS.

CARMEN XI.

*SPES, VITA, SALVS, RATIO, SAPIENTIA, LVMEN,
IVDEX, PORTA, GIGAS, REX, GEMMA, PROPHETA, SACERDOS,
MESSIAS, SABAOTH, RABBI, SPONSVS, MEDIATOR,
VIRGA, COLVMNA, MANVS, PETRA, FILIVS, EMMANVELQVE,
VINEA, PASTOR, OVIS, PAX, RADIX, VITIS, OLIVA,
FONS, PARIES, AGNVS, VITVLVS, LEO, PROPITIATOR,
VERBVM, HOMO, RETE, LAPIS, DOMVS, OMNIA, CHRISTVS, IESVS.

DE SS. MARCELLINO ET PETRO,

CARMEN XII.

MARCELLINE TVOS PARITER PETRE NOSCE TRIVMPHOS.
PERCVSSOR RETVLIT DAMASO MIHI CVM PVER ESSEM,
HÆC TIBI CARNIFICEM RABIDVM MANDATA DEDISSE,
SENTIBVS IN MEDIIS VESTRA VT TVNC COLLA SECARET,
NEC TVMVLVM VESTRVM QVISQVAM COGNOSCERE POSSET.
VOS ALACRES VESTRIS MANIBVS MVNDASSE SEPVLCHRA,
CANDIDVLO OCCVLTE POSTQVAM IACVISTIS IN ANTRO,
POSTEA COMMONITAM VESTRA PIETATE LVCILLAM,
HIC PLACVISSE MAGIS SANCTISSIMA CONDERE MEMBRA.

EPITAPHIVM PROIECTÆ.

CARMEN XIII.

(TERI.
QVID LOQVAR AVT SILEAM, PROHIBET DOLOR IPSE FA-
HIC TVMVLVS LACRYMAS RETINET, COGNOSCE, PAREN-
PROIECTÆ, FVERAT PRIMO QVÆ IVNCTA MARITO, (TVM
PVLCRA DECORE SVO, SOLO CONTENTA PVDORE,
HEV DILECTA SATIS MISERÆ GENITRICIS AMORE,
ACCIPE QVID MVLTIS THALAMI POST FOEDERA PRIMA
EREPTA EX OCVLIS FLORI GENITORIS ABIVIT,
ÆTHERIAM CVPIENS COELI CONSCENDERE LVCEM,
HÆC DAMASVS PRÆSTAT CVNCTIS SOLATIA FLETVS.

VIXIT. AN. XVI. M. X. DIES. XXV. DEP. III. KAL. IAN. FL. MEROBAVDE
ET. FL. SATVRNIN. CONSS.

DE SANCTO GORGONIO.

CARMEN XIV.

MARTYRIS HIC TVMVLVS MAGNO SVB VERTICE MONTIS
GORGONIVM RETINET, SERVAT QVI ALTARIA CHRISTI.
HIC QVICVMQVE VENIT, SANCTORVM LIMINA QVÆRAT,
INVENIET VICINA IN SEDE HABITARE BEATOS,
AD COELVM PARITER PIETAS QVOS VEXIT EVNTES.

DAMASI EPISCOPI.

IN LAVDEM DAVIDIS.

CARMEN XV.

NVNC DAMASI MONITIS AVRES PRÆBETE BENIGNAS,
SORDIBVS DEPOSITIS PVRGANT PENETRALIA CORDIS,
CVRIA CVM RENOVANT CHRISTO SERVIRE PARATI.
PROPHETAM CHRISTI SANCTVM COGNOSCERE DEBES,
PASTOREM PVERVM MVLTIS E FRATRIBVS VNVM,
ANGELVS EX OVIBVS RAPVIT, REGEMQVE DICAVIT,
ORGANA QVI SCIRET MANIBVS COMPONERE SOLVS,
PSALLERE PER CITARAM POPVLO COELESTIA REGNA.
INGENTEM, CLYPEOQVE GRAVI, FRVSTRAQVE MINANTEM,
IMPIVM, MALEDICVM, PHALERA? AC TELA GERENTEM,
SVRDORVM DEMENS COLERET QVI TEMPLA DEORVM,
MACTAVIT SAXO TERETI, TRVNCVMQVE RELIQVIT,
IVDICIOQVE DEI INGENTI MOX CÆDE PERACTA,
MONSTRAVIT POPVLIS, TVLERAT QVÆ EX HOSTE TROPÆA.
NAM DAMASVS SCIT SANCTE TVOS DEVS, IPSE TRIVMPHOS.

EPITAPHIVM PAPÆ DAMASI QVOD SIBI EDIDIT IPSE.

CARMEN XVI.

QVI GRADIENS PELAGI FLVCTVS COMPRESSIT AMAROS,
VIVERE QVI PRÆSTET MORIENTIA SEMINA TERRÆ,
SOLVERE QVI POTVIT LAZARO SVA VINCVLA, MORTIS
POST TENEBRAS, FRATREM POST TERTIA LVMINA SOLIS
AD SVPEROS ITERVM MARIÆ DONARE SORORI,
POST CINERES DAMASVM FACIET QVIA SVRGERE CREDO.

AD

AD FONTES.

CARMEN XVII.

NON HÆC HVMANIS OPIBVS, NON ARTE MAGISTRA,
SED PRÆSTANTE PETRO, CVI TRADITA IANVA COELI
ANTISTES CHRISTI COMPOSVIT DAMASVS. (EST,
VNA PETRI SEDES, VNVM VERVMQVE LAVACRVM,
VINCVLA NVLLA TENENT, ACATHIVS VOTVM SOLVIT.

DE TEMPLO SANCTI LAVRENTII A S. DAMASO INSTAVRATO:

CARMEN XVIII.

HINC PATER, EXCEPTOR, LECTOR, LEVITA, SACERDOS
CREVERAT HINC MERITIS, QVONIAM MELIORIBVS ACTIS
HINC MIHI PROVECTO CHRISTVS CVI SVMMA POTESTAS
SEDIS APOSTOLICÆ VOLVIT CONCEDERE HONOREM.
ARCHIBIS FATEOR VOLVI NOVA CONDERE TECTA,
ADDERE PRÆTEREA DEXTRA LEVAQVE COLVMNAS,
QVÆ DAMASI TENEANT PROPRIVM PER SÆCVLA NOMEN.

DE S. LAVRENTIO.

CARMEN XIX.

NON MIRVM EST FALLAX NIMIVM QVOD FLAMMA MINA- (TVR,
MARTYRIS ET CORPVS NIL NOCITVRA CREMAT.

NAM-

NAMQVE DOCET FIDEI MAGNAM SINE VINDICE POENA
AD COELVM MEDIIS IGNIBVS ESSE VIAM.
HVNC ETENIM FRVITVR MARTYR LAVRENTIVS IGNEM,
ET MERITIS SVMMIS NE MORIATVR AGIT.

DE EIVSDEM TEMPLO.

CARMEN XX.

QVISQVIS PLENA DEO MYSTERIA MENTE REQVIRIS,
HVC ACCEDE, DOMVS RELIGIOSA PATET,
HÆC SVNT TECTA PIO SEMPER DEVOTA TIMORI,
AVDITVMQVE DEVS COMMODAT HIC PRECIBVS.
ERGO LETHIFEROS PROPERA COMPESCERE SENSVS,
IAM PROPERA SACRAS LÆTVS ADIRE FORES,
VT TRANSACTA QVEAS DEPONERE CRIMINA VITÆ,
ET QVICQVID SCELERVM NOXIVS ERROR HABET,
ATTICA FELICIS MAGNI CLARISSIMA CONIVNX
SVMPTIBVS HOC PROPRIIS ÆDIFICAVIT OPVS.

DE SANCTO MAVRO.

CARMEN XXI.

MARTYRIS HIC MAVRI TVMVLVS PIA MEMBRA RETENTAT,
QVEM DAMASVS RECTOR LONGO POST TEMPORE PLEBIS
ORNAVIT SVPPLEX, CVLTV MELIORE DECORANS
INSONTEM PVERVM CVI POENA NVLLA DEIECTI.

VO-

VOTVM S. DAMASI.

CARMEN XXII.

SANCTORVM, QVICVMQVE LEGIS, VENERARE SEPVLCHRVM,
NOMINA NEC NVMERVM POTVIT RETINERE VETVSTAS.
ORNAVIT DAMASVS TVMVLVM, COGNOSCITE, RECTOR,
PRO REDITV CLERI CHRISTO PRÆSTANTE TRIVMPHANS,
MARTYRIBVS SANCTIS REDDIT SVA VOTA SACERDOS.

DE INCERTIS MARTYRIBVS.

CARMEN XXIII.

MILITIÆ NOMEN DEDERANT, ALMVMQVE GEREBANT
OFFICIVM PARITER SPECTANTES IVSSA TYRANNI
PRÆCEPTIS PVLSANTE METV SERVIRE PARATI,
MIRA FIDES RERVM, SVBITO POSVERE FVROREM,
CONVERSI FVGIVNT, DVCIS IMPIA CASTRA RELINQVVNT·
PROIICIVNT CLYPEOS, PHALERAS, ET TELA CRVENTA,
CONFESSI GAVDENT CHRISTI PORTARE TRIVMPHOS.
CREDITE PER DAMASVM POSSIT QVID GLORIA CHRISTI.

DE SS. MARTYRIBVS FELICE, ET ADAVCTO.

CARMEN XXIV.

O SEMEL ATQVE ITERVM VERO DE NOMINE FELIX,
QVI INTEMERATA FIDE, CONTEMPTO PRINCIPE MVNDI
CONFESSVS CHRISTVM COELESTIA REGNA PETISTI.
O VERE PRETIOSA FIDES, COGNOSCITE FRATRES,

QV

QVI AD COELVM VICTOR PARITER PROPERAVIT ADAVCTVS
PRESBYTER IS VERVS, DAMASO RECTORE IVBENTE,
COMPOSVIT TVMVLVM SANCTORVM LIMINA ADORANS.

DE S. SATVRNINO MARTYRE.

CARMEN XXV.

TEMPORE QVO GLADIVS SECVIT PIA VISCERA MATRIS
SANGVINE MVTAVIT PATRIAM, VITAMQVE GENVSQVE
ROMANVM CIVEM SANCTORVM FECIT ORIGO.
MIRA FIDES RERVM, DOCVIT POST EXITVS INGENS.
CVM LACERAT PIA MEMBRA, FREMIT GRATIANVS VT HOSTIS,
POSTEAQVAM FELLIS VOMVIT CONCEPTA VENENA,
COGERE NON POTVIT CHRISTVM TE SANCTE NEGARE,
IPSE TVIS PRECIBVS MERVIT CONFESSVS ABIRE.
SVPPLICIS HÆC DAMASI VOX EST VENERARE SEPVLCHRVM,
SOLVERE VOTA LICET, CASTASQVE EFFVNDERE PRECES
SANCTI SATVRNINI TVMVLVS QVIA MARTYRIS HIC EST.

DE S. MARCELLO MARTYRE.

CARMEN XXVI.

VERIDICVS RECTOR, LAPSOS QVIA CRIMINA FLERE
PRÆDIXIT MISERIS, FVIT OMNIBVS HOSTIS AMARVS.
HINC FVROR, HINC ODIVM SEQVITVR, DISCORDIA, LITES,
SEDITIO, CÆDES, SOLVVNTVR FOEDERA PACIS:
CRIMEN OB ALTERIVS CHRISTVM QVI IN PACE NEGAVIT,
FINIBVS EXPVLSVS PATRIÆ EST FERITATE TYRANNI.
HÆC BREVITER DAMASVS VOLVIT COMPERTA REFERRE,
MARCELLI VT POPVLVS MERITVM COGNOSCERE POSSET.

DE SS. PROTO, ET HYACINTHO.

CARMEN XXVII.

EXTREMO TVMVLVS LATVIT SVB AGGERE MONTIS,
HVNC DAMASVS MONSTRAT SERVAT QVOD MEMBRA PIORVM.
TE PROTVM RETINET MELIOR SIBI REGIA COELI.
SANGVINE PVRPVREO SEQVERIS HYACINTHE PROBATVS.
GERMANI FRATRES ANIMIS INGENTIBVS AMBO,
HIC VICTOR MERVIT PALMAM, PRIOR ILLE CORONAM.

EPITAPHIVM IRENES SORORIS.

CARMEN XXVIII.

HOC TVMVLO SACRATA DEO NVNC MEMBRA QVIESCVNT.
HIC SOROR EST DAMASI, NOMEN SI QVÆRIS, IRENE,
VOVERAT HÆC SESE CHRISTO, CVM VITA MANERET,
VIRGINIS VT MERITVM SANCTVS PVDOR IPSE PROBARET.
BIS DENAS HIEMES NEC DVM COMPLEVERAT ÆTAS,
EGREGIOS MORES VITÆ PRÆCESSERAT ÆTAS,
PROPOSITVM MENTIS PIETAS VENERANDA PVELLÆ,
MAGNIFICOS FRVCTVS DEDERAT MELIORIBVS ANNIS,
TE GERMANA SOROR NOSTRI NVNC TESTIS AMORIS,
CVM FVGERET MVNDVM DEDERAT MIHI PIGNVS HONESTVM,
QVAM SIBI CVM RAPERET MELIOR TVNC REGIA COELI,
NON TIMVI MORTEM, COELOS QVOD LIBERA ADIRET,
SED DOLVI, FATEOR, CONSORTIA PERDERE VITÆ.
NVNC VENIENTE DEO NOSTRI REMINISCERE VIRGO,
VT TVA PER DOMINVM PRÆSTET MIHI FACVLA LVMEN.

DE SEPVLCHRO SVO.

CARMEN XXIX.

HIC CONGESTA IACET QVÆRIS SI TVRBA PIORVM,
CORPORA SANCTORVM RETINENT VENERANDA SEPVLCHRA,
SVBLIMES ANIMAS RAPVIT SIBI REGIA COELI.
HIC COMITES XYSTI PORTANT QVI EX HOSTE TROPÆA,
HIC NVMERVS PROCERVM SERVAT QVI ALTARIA CHRISTI,
HIC POSITVS LONGA VIXIT QVI IN PACE SACERDOS,
HIC CONFESSORES SANCTI, QVOS GRÆCIA MISIT,
HIC IVVENES, PVERIQVE, SENES, CASTIQVE NEPOTES,
QVIS MAGE VIRGINEVM PLACVIT RETINERE PVDOREM.
HIC FATEOR DAMASVS VOLVI MEA CONDERE MEMBRA,
SED CINERES TIMVI SANCTOS VEXARE PIORVM.

IN SS. APOSTOLORVM CATACVMBAS.

CARMEN XXX.

HIC HABITASSE PRIVS SANCTOS COGNOSCERE DEBES,
NOMINA QVISQVE PETRI PARITER PAVLIQVE REQVIRIS.
DISCIPVLOS ORIENS MISIT, QVOD SPONTE FATEMVR,
SANGVINIS OB MERITVM CHRISTVMQVE PER ASTRA SEQVVTI,
ÆTHERIOS PETIERE SINVS ET REGNA PIORVM.
ROMA SVOS POTIVS MERVIT DEFENDERE CIVES.
HÆC DAMASVS VESTRAS REFERAT NOVA SYDERA LAVDES.

DE SANCTO EVTYCHIO.

CARMEN XXXI.

EVTYCHIVS MARTYR CRVDELIA IVSSA TYRANNI
CARNIFICVMQVE VIAS PARITER TVNC MILLE NOCENDI
VINCERE QVOD POTVIT, MONSTRAVIT GLORIA CHRISTI.
CARCERIS INLVVIEM SEQVITVR NOVA POENA, PER ARTVS
TESTARVM FRAGMENTA PARANT, NE SOMNVS ADIRET,
BIS SENI TRANSIERE DIES, ALIMENTA NEGANTVR,
MITTITVR IN BARATHRVM SANCTVS LAVAT OMNIA SANGVIS
VVLNERA QVÆ INTVLERAT MORTIS METVENDA POTESTAS,
NOCTE SOPORIFERA TVRBANT INSOMNIA MENTEM,
OSTENDIT LATEBRA INSONTIS QVÆ MEMBRA TENERET,
QVÆRITVR, INVENTVS COLITVR, FOVET, OMNIA PRÆSTAT.
EXPRESSIT DAMASVS MERITVM VENERARE SEPVLCHRVM.

DE INCERTO MARTYRE GRÆCO.

CARMEN XXXII.

IAMDVDVM QVOD FAMA REFERT, TE GRÆCIA MISIT.
SANGVINE MVTASTI PATRIAM, CIVEMQVE FRATREMQVE
FECIT AMOR LEGIS SANCTO PRO NOMINE PASSVS.
INCOLA NVNC DOMINI SERVAS QVI ALTARIA CHRISTI,
VT DAMASI PRECIBVS FAVEAS PRECOR INCLYTE MARTYR.

DE SS. PROTO, ET HYACINTHO.

CARMEN XXXIII.

ASPICE DESCENSVM, CERNES MIRABILE FACTVM,
SANCTORVM MONVMENTA VIDES PATEFACTA SEPVLCHRIS.
MARTYRIS HIC PROTI TVMVLVS IACET ATQVE HYACINTHI,
QVEM CVM IAMDVDVM TEGERET MONS, TERRA, CALIGO,
HOC THEODORVS OPVS CONSTRVXIT PRESBYTER INSTANS
VT DOMINI PLEBEM OPERA MAIORA TENERENT.

DE SANCTO MARCO PAPA.

CARMEN XXXIV.

VITA FVIT MARCI, QVAM NOVIMVS OMNES
ORE DEI POSSET QVI TEMNERE MVNDVM
ORAVIT POPVLVS QVOD DISCERET OMNIS
GRANDIS HONOR VITÆ CONTEMPTVS HABENDI
* VIRTVS TENVIT PENETRALIA CORDIS
TE CVSTOS CHRISTI PERFECTVS AMICVS.
ET DAMASVS TVMVLVM CVM REDDIT HONOREM,
HIC MARCVS, MARCI VITA, FIDE, NOMINE CONSORS,
ET MERITIS.

DE SANCTO TARSICIO.

CARMEN XXXV.

PAR MERITVM QVICVMQVE LEGIS COGNOSCE DVORVM,
QVIS DAMASVS RECTOR TITVLOS POST PRÆMIA REDDIT.

IVDAICVS POPVLVS, STEPHANVM MELIORA MONENTEM
PERCVLERAT SAXIS, TVLERAT QVI EX HOSTE TROPAEVM.
MARTYRIVM PRIMVS RAPVIT LEVITA FIDELIS.
TARSICIVM SANCTVM CHRISTI SACRAMENTA GERENTEM,
CVM MALE SANA MANVS PETERET VVLGARE PROFANIS,
IPSE ANIMAM POTIVS VOLVIT DIMITTERE CÆSVS,
PRODERE QVAM CANIBVS RABIDIS COELESTIA MEMBRA.

DE SS. MARTYRIBVS CHRYSANTHO, ET DARIA.

CARMEN XXXVI.

HIC VOTIS PARIBVS TVMVLVM DVO NOMINA SERVANT
CHRYSANTHI, DARIÆ, NVNC VENERANDVS HONOR.
EFFERA QVEM RABIES, NEGLECTO IVRE SEPVLCHRI
SANCTORVM TVMVLOS PRÆDA FVRENTIS ERAT.
PAVPERIS EX CENSV MELIVS NVNC ISTA RESVRGVNT,
DIVITE SED VOTO PLVS PLACITVRA DEO.
PLANGE TVVM GENS SÆVA NEFAS, PERIERE FVRORES
CREVIT IN HIS TEMPLIS PER TVA DAMNA DECVS.

DE SANCTO LAVRENTIO.

CARMEN XXXVII.

VERBERA, CARNIFICES, FLAMMAS, TORMENTA, CATENAS
VINCERE LAVRENTI SOLA FIDES POTVIT.
HÆC DAMASVS CVMVLAT SVPPLEX ALTARIA DONIS,
MARTYRIS EGREGIVM SVSPICIENS MERITVM.

DE SACRO FONTE ECCLESIÆ S. LAVRENTII.

CARMEN XXXVIII.

ISTE SALVTARIS FONS CONTINET INCLITVS VNDAS,
ET SOLET HVMANAM PVRIFICARE LVEM.
MVNIA SACRATI QVÆ SINT VIS SCIRE LIQVORIS?
DANT REGNATRICEM FLVMINA SANCTA FIDEM.
ABLVE FONTE SACRO VETERIS CONTAGIA VITÆ,
O NIMIVM FELIX VIVE RENATVS AQVA,
HVNC FONTEM QVICVMQVE PETIT, TERRENA RELINQVIT,
SVBIICIT ET PEDIBVS CÆCA MINISTERIA.

DE FONTIBVS VATICANIS.

CARMEN XXXIX.

CINGEBANT LATICES MONTEM, TENEROQVE MEATV
CORPORA MVLTORVM CINERES ATQVE OSSA RIGABANT.
NON TVLIT HOC DAMASVS COMMVNI LEGE SEPVLTOS
POST REQVIEM TRISTES ITERVM PERSOLVERE POENAS,
PROTINVS ADGRESSVS MAGNVM SVPERARE LABOREM
AGGERIS IMMENSI DEIECIT CVLMINA MONTIS.
INTIMA SOLLICITE SCRVTATVS VISCERA TERRÆ
SICCAVIT TOTVM QVIDQVID MADEFECERAT HVMOR,
INVENIT FONTEM, PRÆBET QVI DONA SALVTIS.
HÆC CVRAVIT MERCVRIVS LEVITA FIDELIS.

DE FONTIBVS.

CARMEN XL.

QVI PECCATORVM SORDES ABOLERE PRIORVM
TERRENISQVE OPTAS MACVLIS ABSOLVERE VITAM,
HVC ADES AD CHRISTI FONTEM SACRVMQVE LIQVOREM,
CORPVS VBI AC MENTES PARITER SENSVSQVE LAVANTVR
ÆTERNVMQVE DATVR CASTO BAPTISMATE MVNVS.
HANC AVTEM FIDEI SEDEM CONSTRVXIT AB IMO,
MILITIÆ CLARVS TITVLIS AVLÆQVE FIDELIS
ROMANÆQVE VRBIS PRÆFECTVS LONGINIANVS.

CARMINVM FINIS.

EPISTOLAE S. DAMASI PAPÆ

EPISTOLA I.

AD HIERONYMVM PRESBYTERVM.

HIERONYMO DAMASVS, ROMANVS EPIS.

DORMIENTEM te longo iam tempore, legentem potius, quam ſcribentem, quæſtiunculis ad te miſſis excitare diſpoſui: non quo & legere non debeas: hoc enim veluti quotidiano cibo alitur, & pingueſcit oratio: ſed quo lectionis ſit fructus iſte, ſi ſcribas. Itaque quoniam Etherio tabellario ad me remiſſo, nullas iam te epiſtolas habere dixiſti, exceptis ijs, quas aliquando in eremo dictaueras, quaſque tota auiditate legi, atque deſcripſi; & vltro pollicitus es te furtiuis noctium operis, aliqua ſi vellem poſſe dictare; libenter accipio ab offerente, quod rogare volueram, ſi negaſſes. Neque vero vllam puto digniorem diſputationis noſtræ confabulationem fore, quam ſi de ſcripturis ſermocinemur inter nos, ideſt, vt ego interrogem, tu reſpondeas. qua vita nihil puto in hac luce iucundius: quo animæ pabulo omnia mella ſuperantur. Quam dulcia, inquit Propheta, gutturi meo eloquia tua ſuper mel

ori meo. Nam, cum iccirco, vt ait præcipuus orator, homines a beſtijs differamus, quod loqui poſſumus: qua laude dignus eſt, qui in ea re ceteros ſuperat, in qua homines beſtias antecellũt? Accingere igitur,& mihi, quæ ſubiecta ſunt, ediſſere, ſeruans vtrobique moderamen,vt nec propoſita ſolutionem deſiderent, nec epiſtola breuitatem. Fateor quippe tibi: eos, quos mihi iam pridem Lactantij dederas, libros ideo non libenter lego; quia & plurimæ epiſtolæ in eis vſque ad mille ſpatia verſuum tenduntur; & raro de noſtro dogmate diſputant: quo fit, vt & legenti faſtidium generet longitudo; &, ſi qua breuia ſunt, ſcholaſticis magis ſint apta, quam nobis, de metris & regionum ſitu & philoſophis diſputantia. Quid ſibi vult, quod in Geneſi ſcriptum eſt: *Omnis, qui occiderit Cain, ſeptem vindictas exoluet?* Si omnia Deus fecit bona valde,quare Noe de mundis & immundis animalibus præcepit, cum immundum nihil bonum eſſe poſſit? Et in nouo teſtamento poſt viſionem, quæ Petro fuerat oſtenſa dicenti, *Abſit Domine a me,quoniam commune & immundũ numquam introiuit in os meum:* vox de cœlo reſpondit: *Quod Deus mundauit, tu ne commune dixeris*. Cur Deus loquitur ad Abraham,quod quarta progenie filij Iſrael eſſent de Ægypto reuerſuri,& poſtea Moyſes ſcribit: *Quinta autem progenie filij Iſrael exierunt de terra Aegypti:* quod vtique niſi exponatur, videtur eſſe contrarium. Cur Abraham fidei ſuæ ſignum in circumciſione ſuſcepit? Cur Iſaac, vir iuſtus, & Deo carus, non illi, cui voluit, ſed cui noluit, deceptus errore benedixit?

RESPONSIO HIERONYMI AD DAMASVM

Eſt inter illius Epiſtolas, CXXV.

EPI-

EPISTOLA II.

AD HIERONYMVM PRESBYTERVM.

DAMASVS HIERONYMO.

COmmentaria cum legerem Græco Latinoque ſermone, in Euangeliorum interpretatione, a noſtris, ideſt, orthodoxis viris olim ac nuper ſcripta, de eo, quod legitur, *Oſanna filio Dauid*, non ſolum diuerſa, ſed etiam contraria ſibimet proferunt. Dilectionis tuæ eſt, vt ardenti illo ſtrenuitatis ingenio, abſciſſis opinionibus, ambiguitatibuſque ſcrupuloſis, quid ſe habeat apud Hebræos viuo ſenſu ſcribas; vt de hoc, ſicut & de multis, tibi curæ noſtræ in Chriſto Ieſu gratias referant.

RESPONSIO HIERONYMI AD DAMASVM

Eſt inter illius Epiſtolas, CXLV.

EPISTOLA III.

AD EPISCOPOS ILLYRII.

ΟΙ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ ΟΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΡΩΜΑΙΩΝ

εἰς τὸ ἱερὸν συνελθόντες συνέδριον, ΔΑΜΑΣΟΣ καὶ Οὐαλεριανὸς, καὶ οἱ λοιποὶ, τοῖς ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς τοῖς ἐν Ἰλλυρικῷ καθεστῶσιν ἐπισκόποις, ἐν Θεῷ χαίρειν.

Πιστεύομεν τὴν ἁγίαν πίστιν ὑμῶν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἀποστόλων θεμελιωθεῖσαν, ταύτην ὑμᾶς κατέχειν, καὶ ταύτην τῷ λαῷ ὑφηγεῖσθαι, ἥτις ἀπὸ τῶν ὁρισθέντων παρὰ τῶν πατέρων ἐν οὐδενὶ λόγῳ διαφωνεῖ, θεοῦ ἱερεῖς, ὑφ' ὧν δίκαιόν ἐστι τοὺς λοιποὺς παιδεύεσθαι. ἀλλὰ δι' ἀναφορᾶς τῶν ἐν Γαλλίᾳ καὶ Βενετίᾳ ἀδελφῶν ἔγνωμεν τινὰς εἰς αἵρεσιν σπουδάζειν. ὅπερ κακὸν οὐ μόνον παραφυλάττεσθαι ὀφείλουσιν οἱ ἐπίσκοποι, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἀπειρίᾳ τινῶν ἢ ἁπλότητι τῶν σκαιαῖς κεχρημένων ἑρμηνείαις ἀνθίστασθαι ἀπὸ τοῦ νοῦ διαφόροις διδασκαλίαις, διανενημένους μὴ πάλιν ὀλισθαίνειν, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν πατέρων ἡμῶν κατέχειν τὴν γνώμην, ὁσάκις ἂν διάφοροι βουλαὶ τὰς ἀκοὰς αὐτῶν ἐπεισφέρωνται. Τοιγαροῦν Αὐξέντιον τὸν Μεδιολάνου ἐξαιρέτως ἐν τούτῳ τῷ πράγματι καταχεκρίσθαι προγέγραπται. δίκαιον οὖν ἐστὶ πάντας τοὺς ἐν τῷ Ῥωμαίων κόσμῳ διδασκάλους τοῦ νόμου τὰ περὶ τοῦ νόμου φρονεῖν, καὶ μὴ διαφόροις διδασκαλίαις τὴν πίστιν μιαίνειν. καὶ γὰρ ἡνίκα πρῶτον ἡ κακία τῶν αἱρετικῶν ἀκμάζειν ἤρξατο, ὡς καὶ νῦν μάλιστα ὑφέρπει τῶν Ἀρειανῶν ἡ βλασφημία, οἱ πατέρες ἡμῶν τριακόσιοι δέκα καὶ ὀκτὼ ἐπίσκοποι καὶ οἱ ἐκ τῆς Ῥώμης ἁγιωτάτης ἐπίσκοποι εἰς Νίκαιαν γινομένου τοῦ σκέμματος, τοῦτο τὸ τεῖχος ὑπεναντίον τῶν ὅπλων τοῦ διαβόλου ὥρισαν. καὶ ταύτῃ ἀντιδότῳ τὰ θανάσιμα φάρμακα ἀπεώσαντο. ὥστε τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν μιᾶς οὐσίας, μιᾶς θεότητος, μιᾶς ἀρετῆς, μιᾶς δυνάμεως, καὶ ἑνὸς χαρακτῆρος πιστεύεσθαι χρὴ, καὶ τῆς αὐτῆς ὑποστάσεως καὶ οὐσίας καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. τὸν δὲ ἄλλως φρονοῦντα, ἀλλότριον εἶναι τῆς ἡμετέρας κοινωνίας ἔκριναν, ὅνπερ σωτηριώδη ὅρον καὶ τὴν προσκυνητὴν σκέψιν διαφθεῖραι μετὰ ταῦτα ἄλλαις σκέψεσι, τινὲς καὶ μιᾶναι ἠθέλησαν. ἀλλὰ ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ ἀπ' αὐτῶν τούτων οἵτινες ἐν Ἀριμίνῳ ἀνανεῶσαι ἢ ψηλαφῆσαι ἠναγκάζοντο μέχρι τού-

EPISCOPI AD SANCTVM CONCILIVM Romæ conuocati, DAMASVS, Valerianus, & ceteri, Dilectis fratribus Episcopis, qui ſunt in Illyrico, in Domino S.

ET ſi nobis pro certo perſuaſum eſt, ſacerdotes Dei ſanctiſſimi, vos ſacroſanctam fidem noſtrã, quæ doctrina Apoſtolorum fundata eſt, firme retinere, eãq. populo prædicare: quæ certe a decretis Patrũ, a quibus par eſt reliquos erudiri, nulla ex parte diſcrepat: tamen ſignificatũ eſt nobis a fratribus, qui in Gallia & in agro Venetorũ habitant, nonnullos ad hæreſim amplexandã omni ſtudio incũbere. Quod quidẽ malũ ne exiſtat, non modo præcauere debent Epiſcopi: verũ etiam, quicunque errores vel quorundã inſcitia, vel ſimplicitate eorũ qui peruerſas interpretationes ſecuti ſunt in Eccleſiã inuecti videntur, his ſe opponere: concilioq; prouidere, ne deinceps in varias diſcrepanteſq; doctrinas denuo prolabãtur imperiti: ſed quoties diſſentientes opiniones ipſorũ, auribus inculcatæ fuerint, firme Patrũ ſentẽtijs adhæreſcant. Hac de cauſa nobis deciſum eſt, vt Auxentius nominatim condemnetur. Quare oẽs legis diuinæ doctores, qui ditioni Romanæ ſubijciuntur, ea quæ legis ſunt ſapere, & fidẽ varijs doctrinis nequaquã contaminare debent. Etenim vbi primũ vitioſa Arianorũ doctrina & blaſphemia vigere inciperet (quæ etiã hoc tẽpore latiſſime ſerpit) trecẽti decẽ & octo Epiſcopi, Patres noſtri, habito Nicææ cõcilio, hoc muro ad arma diaboli arcẽda fidẽ noſtrã cinxere, & hoc antidoto venena depulere mortifera: ſic vt crederetur vnã eſſe Patris, & Filij ſubſtantiã, vnã Deitatẽ, virtutẽ vnã, vnã potentiã, vnã figurã, quinetiam Spiritũ ſanctum vnam eandemq. cum illis ſubſtantiã habere & ſubſiſtentiã. Eum aũt, qui aliter ſentiret, a noſtra cõmunione iudicarunt alienũ. Quam ſalutarẽ deciſionẽ, & decretũ plane venerandũ, nonnulli poſtea alijs nouis decretis violare, labefactareq; ſtuduerunt. At vero initio (quod peccatũ erat ab illis qui Arimini, formulã fidei cõcilij Nicæni nouare, retractareve coacti ſunt) aliqua ex

parte

τῶν διορθώθη, ὡς ὁμολογεῖν αὐτοὺς ἑτέρᾳ διαλέξει ὑφηρπάσθαι, ἢ ὅτι οὐκ ἐνενόησαν τῇ τῶν πατέρων γνώμῃ τῇ ἐν Νικαίᾳ ἀρεσάσῃ ἐναντίον εἶναι. οὐδὲ γὰρ πρόκριμά τι ἠδυνήθη γενέσθαι ὑπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν Ἀριμίνῳ συναχθέντων, ὁπότε συνέστηκε, μήτε τὸν Ῥωμαίων ἐπισκόπου, οὗ πρὸ πάντων ἔδει τὴν γνώμην ἐκδέξασθαι, οὔτε Οὐικεντίου ὃς ἐπὶ τοσούτοις ἔτεσι τὴν ἐπισκοπὴν ἀσπίλως ἐφύλαξεν, οὔτε τῶν ἄλλων τοῖς τοιούτοις συγκατατεθειμένων. ὁπότε καὶ μάλιστα καθὰ προειρήκαμεν, αὐτοὶ οὗτοι οἵτινες κατὰ συσκευὴν ὑποκλίνεσθαι ἔδοξαν, οἱ αὐτοὶ καλλίονι γνώμῃ χρησάμενοι, ἀπαρέσκειν αὐτοῖς ταῦτα ἐμαρτύραντο. συνορᾷ οὖν ἡ ἡμετέρα καθαρότης, ταύτην μόνην τὴν πίστιν ἥτις ἐν Νικαίᾳ κατὰ τὴν αὐθεντίαν τῶν ἀποστόλων ἐθεμελιώθη, διηνεκεῖ βεβαιότητι κατεκτέαν εἶναι. καὶ μεθ' ἡμῶν τοὺς ἀνατολικοὺς οἵτινες ἑαυτοὺς καθολικοὺς ἐπιγινώσκουσι, τοὺς δὲ δυτικοὺς καυχᾶσθαι. πιστεύομεν δὲ οὐκ εἰς μακρὰν τοὺς ἄλλα νοσοῦντας αὐτῇ τῇ ἐπιχειρήσει ἀπὸ τῆς ἡμετέρας κοινωνίας χωρισθήσεσθαι, καὶ περιαιρεθήσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὸ τοῦ ἐπισκόπου ὄνομα, ὥστε τοὺς λαοὺς τῆς πλάνης αὐτῶν ἐλευθερωθέντας ἀναπνεῦσαι. οὐδενὶ γὰρ τρόπῳ διορθοῦσθαι δύνανται τὴν πλάνην τῶν ὄχλων, ὁπότε αὐτοὶ ὑπὸ τῆς πλάνης κατέχονται. συμφωνείτω τοίνυν μετὰ πάντων τῶν τοῦ θεοῦ ἱερέων καὶ τῆς ὑμετέρας τιμιότητος ἡ γνώμη, ἐν ᾗ ὑμᾶς παγίους καὶ βεβαίους εἶναι πιστεύομεν. οὕτω καὶ ἡμεῖς μεθ' ὑμῶν ὀρθῶς πιστεύειν ὀφείλομεν. τοῖς ἀμοιβαίοις τῆς ὑμετέρας ἀγάπης εὐφράνατε ἡμᾶς. ἔρρωσθε ἀδελφοὶ τιμιώτατοι.

* * * * *

* * *

*

ΚΥΡΙ-

parte propterea ſarciebatur, quod ſe diſputatione alio tempore habita fatebantur a veritate abductos, quodque ſuam fidei formulam nequaquam ſententiæ concilij Nicæni aduerſari cogitabant. Si-quidem numerus Epiſcoporum qui erant Arimini in vnum congregati, præiudicij vim habere non debet, præſertim cum formula illa compoſita ſit, neque Epiſcopo Romano, cuius ſententia præ ceteris omnibus expectanda erat; neque Vincentio, qui tot annis Epiſcopatum integre geſſerat: neque alijs eidem conſentientibus: eumque etiam (quod eſt omnium maximum) illi ipſi, vti ante diximus, qui in fraudem illecti, a veritate deflexiſſe viſi ſunt, & poſt ad meliorem mentem denuo traducti plane teſtentur, hanc formulam ſibi magnopere diſplicere. Itaque veſtra integritas manifeſto videt, hanc fidem ſolam, quæ auctoritate Apoſtolica Nicææ ſtabilita eſt, firme perpetuo tenendam eſſe. Atque de hac ipſa fide tum Epiſcopos Orientis, qui ſe de Eccleſia Catholica eſſe profitentur, tum Occidentis etiam Epiſcopos, nobiſcum vna gloriari conſtat. Porro autem pro certo credimus, eos qui alia opinione tenentur irretiti, propter ſuum conatum breui fore, & a noſtra ſegregatos communione, & nomine Epiſcoporum priuatos, vt tandem populo errore ipſorum liberato detur reſpirandi locus. Nam multitudinis error tamdiu nullo modo corrigi poterit, quamdiu Epiſcopi eodem tenentur implicati. Quocirca facite, vt veſtræ reuerentiæ iudicium cum omnium Dei ſacerdotum iudicio, cui vos firme & conſtanter adhærere credimus, omnino conſentiat. Quod ſi fiat, eandem vobiſcum rectam credendi viam nos quoque debemus inſiſtere. Veſtra charitas, quæſo, ad nos reſcribat, vt inde lætitiam capiamus. Valete fratres honoratiſſimi.

RESPONSIO EPISCOPORVM
qui in Concilium Conſtantinopolitanum conuenerunt, ad Damaſum Papam & alios.

ΚΥΡΙΟΙΣ ΤΙΜΙΩΤΑΤΟΙΣ, ΚΑΙ ΕΥΛΑΒΕΣΤΑΤΟΙΣ ἀδελφοῖς, καὶ συλλειτουργοῖς, ΔΑΜΑΣΩ, Ἀμβροσίῳ, Βρίττωνι, οὐαλεριανῷ, ἀχολίῳ, ἀνεμίῳ, βασιλείῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς ἁγίοις ἐπισκόποις τοῖς συνεληλυθόσιν ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ῥώμῃ, ἡ ἁγία σύνοδος, τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων, τῶν συνεληλυθότων ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει Κωνσταντινοπόλει ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΤΟ μὲν ὡς ἀγνοοῦσαν τὴν ὑμετέραν εὐλάβειαν διδάσκειν, καὶ διηγεῖσθαι τῶν παθῶν τὸ πλῆθος, τῶν ἐπαχθέντων ἡμῖν παρὰ τῆς τῶν ἀρειομανῶν δυναστείας, περιττὸν ἴσως. οὔτε γὰρ οὕτω πάρεργον τὰ καθ' ἡμᾶς κρίνειν τὴν ὑμετέραν ἡγούμεθα θεοσέβειαν, ὡς δεῖσθαι τοῦ μαθεῖν ταῦτα, οἷς ἐχρῆν συναλγεῖν. οὔτε τοιοῦτοι τινὲς οἱ περισχόντες ἡμᾶς χειμῶνες, ὡς λανθάνειν ὑπὸ σμικρότητος. ὅτε χρόνος τῶν διωγμῶν νεαρὸς, ἔναυλον ἔτι φυλάττων τὴν μνήμην, οὐ τοῖς πεπονθόσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς δι' ἀγάπην τὰ τῶν πεπονθότων οἰκειουμένοις. χθὲς γὰρ ὡς εἰπεῖν ἔτι καὶ πρώην οἱ μὲν τῶν τῆς ἐξορίας λυθέντες δεσμῶν, εἰς τὰς ἑαυτῶν ἐκκλησίας διὰ μυρίων ἐπανήκασιν θλίψεων. τῶν δὲ καὶ τελειωθέντων ἐν ταῖς ἐξορίαις, ἐπανεκομίσθη τὰ λείψανα. τινὲς δὲ καὶ μετὰ τὴν τῆς ἐξορίας ἐπάνοδον, ἔτι βράζοντι τῷ τῶν αἱρετικῶν περιπεσόντες θυμῷ, πικρότερα τῶν ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας, ἐπὶ τῆς οἰκείας ὑπέμειναν, λίθοις παρ' αὐτῶν τελειωθέντες κατὰ τὸν μακάριον στέφανον. ἄλλοι διαφόροις καταξανθέντες αἰκίαις, ἔτι τὰ στίγματα τοῦ χριστοῦ καὶ τοὺς μώλωπας ἐν τῷ σώματι περιφέρουσι. χρημάτων δὲ ζημίας καὶ προστιμήσεις πόλεων, καὶ τὰς τῶν καθ' ἕνα δημοσιεύσεις καὶ συσκευὰς, καὶ ὕβρεις, καὶ δεσμωτήρια, τίς ἂν ἐξαριθμήσασθαι δύναιτο; πᾶσαι γὰρ ὄντως ἐφ' ἡμᾶς αἱ θλίψεις ἐπληθύνθησαν ὑπὲρ ἀριθμὸν, ἴσως μὲν ἐπειδὴ δίκας ἁμαρτημάτων ἐτίνομεν. ἴσως δὲ καὶ τοῦ φιλανθρώπου θεοῦ, διὰ τοῦ πλήθους τῶν παθημάτων ἡμᾶς γυμνάζοντος. τούτων μὲν οὖν τῷ θεῷ χάρις, ὃς καὶ διὰ τοσούτων θλίψεων τοὺς ἑαυτοῦ δούλους ἐξεπαίδευσε, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν αὐτοῦ, πάλιν ἐξήγαγεν ἡμᾶς εἰς ἀναψυχήν. ἡμῖν δὲ μα-

DOMINIS HONORATISSIMIS, ET CVM-
primis Reuerẽdis fratribus ac collegis, Damaſo, Ambroſio, Brittoni, Valeriano, Acholio, Auemio, Baſilio, & ceteris Sanctis Epiſcopis, in celebri vrbe Roma conuocatis, ſanctum concilium orthodoxorum Epiſcoporum in ampla Vrbe Conſtantinopoli coactorum; in Domino Salutem.

MVltitudinem calamitatum nobis a dementis ſectæ Arianæ principibus inflictarum, veſtræ reuerentiæ tanquam earundem ignaræ exponere, narrareque erit fortaſſe ſuperuacaneum. Nam neque veſtrã pietatem res noſtras tam parui æſtimare arbitramur, vt de his docendi ſitis, pro quibus deberetis nobiſcum vna condoleſcere: neque eiuſmodi ſunt tempeſtates illæ, quibus vndique iactamur, vti propter earũ paruitatem vos latere queant. Quin etiã tempus perſecutionis adeò nuper prateriijt, vt non illi ſolum, qui in eo afflictati erant, verum etiã eorum amici, qui propter amorẽ in doloris cum illis venerant ſocietatem, recentem eius memoriam teneant. Nam heri, prope dixerim, & nudiuſtertius, nonnulli exilij vinculis liberati, & infinita ferè afflictationum genera perpeſſi, ad Eccleſias ſuas redierunt. Aliorum autem exilij cruciatibus extinctorũ reliquiæ duntaxat in patriam ſunt reportatæ. Quidã poſt reditum ab exilio, in furorem hæreticorũ adhuc ſæuientem incidentes, grauiora tormenta in ſua ipſorũ, quàm in aliena regione tolerarunt; & more beati Stephani, lapidibus obruti occubuerũt. Alij varijs cruciamentis dilacerati, ſtigmata Chriſti & vibices in corpore adhuc circũferunt. Porrò pecuniæ iacturã, amiſſiones ciuitatũ, quas incolebãt, proſcriptiones, ſingulorũ inſidias, contumelias, carceres, quis poterit enumerare. Nam afflictationũ genera nobis impactarũ, vix numero comprehẽdi poſſunt propterea fortaſſe, quod pœnæ peccatis debitæ nobis perſoluendæ erant: fortaſſe aũt quod benignus Deus per ingentẽ rerũ aduerſarũ multitudinẽ nos exercere volebat. Pro quibus Deo certe agẽdæ ſunt gratiæ, qui per tot cruciatus, ſuos ſeruos erudiuit, & ſecundũ multitudinẽ miſe rationũ ſuarum rurſus eduxit nos in refrigerium. Nobis

quidem

δὲ μακρᾶς μὲν ἔδει σχολῆς, καὶ πολλοῦ χρόνου καὶ πόνου πρὸς τὴν τῶν ἐκκλησιῶν ἐπανόρθωσιν, ἵν' ὥσπερ ἐκ μακρᾶς ἀῤῥωστίας, τὸ κατὰ μικρὸν ἐπιμελείαις τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας ἐκνοσηλεύοντες, πρὸς τὴν ἀρχαίαν τῆς εὐσεβείας ὑγίειαν ἐπαναγάγωμεν. καὶ γὰρ εἰ τὰ μάλιστα δοκοῦμεν τῆς τῶν διωγμῶν ἀπηλλάχθαι σφοδρότητος, καὶ τὰς ἐκκλησίας χρονίως παρὰ τῶν αἱρετικῶν κατασχεθείσας ἀρτίως ἀνακομίζεσθαι, πλὴν ἀλλὰ βαρεῖς ἡμῖν λύκοι, καὶ μετὰ τὸ τῆς μάνδρας ἐξωσθῆναι κατὰ τὰς νάπας τὰ ποίμνια διαρπάζοντες, ἀντισυνάξεις τολμῶντες, δήμων κινοῦντες ἐπαναστάσεις, ὀκνοῦντες οὐδὲν εἰς τὴν τῶν ἐκκλησιῶν βλάβην. ἦν μὲν οὖν ὅπερ εἰρήκαμεν ἀναγκαῖον, πλείονα ἡμᾶς προσασχοληθῆναι χρόνον. ἐπειδὴ μέντοι τὴν ἀδελφικὴν περὶ ἡμᾶς ἀγάπην ἐπιδεικνύμενοι, σύνοδον ἐπὶ τῆς Ῥώμης θεοῦ βουλήσει συγκροτοῦντες, καὶ ἡμᾶς ὡς οἰκεῖα μέλη προσεκαλέσασθε, διὰ τῶν τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως γραμμάτων, ἵν' ἐπειδὴ τότε, τὰς θλίψεις μόνοι κατεδικάσθημεν, νῦν ἐν τῇ τῶν αὐτοκρατόρων περὶ τὴν εὐσέβειαν συμφωνίᾳ, μὴ χωρὶς ἡμῶν βασιλεύσητε, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ὑμῖν κατὰ τὴν ἀποστολικὴν φωνὴν συμβασιλεύσωμεν, εὐχὴ μὲν ἦν ἡμῖν εἰ δυνατὸν, ἅπασιν ἀθρόως καταλιποῦσι τὰς ἐκκλησίας, τῷ πόθῳ ἢ τῇ χρείᾳ χαρίσασθαι. τίς γὰρ ἡμῖν δώσει πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς, καὶ πετασθησόμεθα, καὶ πρὸς ὑμᾶς καταπαύσομεν; ἐπειδὴ δὲ τοῦτο παντελῶς ἐγύμνου τὰς ἐκκλησίας, ἄρτι τῆς ἀνανεώσεως ἀρχομένας, καὶ τὸ πρᾶγμα παντάπασιν ἦν τοῖς πολλοῖς ἀδύνατον, συνδεδραμήκειμεν γὰρ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐκ τῶν πέρυσι γραμμάτων τῶν παρὰ τῆς ὑμετέρας τιμιότητος μετὰ τὴν ἐν Ἀκυληΐᾳ σύνοδον πρὸς τὸν θεοφιλέστατον βασιλέα Θεοδόσιον ἐπισταλθέντων, πρὸς μόνην ταύτην τὴν ἀποδημίαν τὴν μέχρι Κωνσταντινουπόλεως παρεσκευασμένοι, καὶ περὶ ταύτης μόνης τῆς συνόδου τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίαις μεινάντων ἐπισκόπων συγκατάθεσιν ἐπαγόμενοι. μείζονος δὲ ἀποδημίας μήτε προσδοκήσαντες χρείαν, μήτε προακούσαντες ὅλως, πρὶν εἰς Κωνσταντινούπολιν συνελθεῖν. πρὸς δὲ τούτοις καὶ τῆς προθεσμίας διὰ στενότητα, μήτε πρὸς παρασκευὴν μακροτέρας ἀποδημίας ἐνδιδούσης καιρὸν, μήτε πάντας τοὺς

ἐν τῇ

quidem diuturno otio, & multo tum tempore, tum labore ad Eccleſiarum emendationem opus eſt, vti corpus earum, tanquam diuturno morbo vexatum, curationibus pedetentim adhibitis recreantes, tandem ad priſtinam pietatis ſanitatem reducamus. Nam etſi videmur perſecutionis aſperitate penitus liberati, & Eccleſias diu ab hæreticis occupatas modò recuperaſſe, tamen lupi nobis permultum faceſſunt moleſtiæ: atque licet ab ouilibus abacti ſint, in ſiluis tamen greges diripere, conuentus contrarios nobis audacter opponere, populi ſeditiones concitare non ceſſant: denique nihil omnino prætermittunt, quòd Eccleſiis quicquam adferre poſſit incommodi. Itaque erat, vt diximus, perneceſſarium, vt in his rebus rite conſtituendis plus temporis collocaremus. Iam vero, quoniam vos, quo fraternam veſtram erga nos charitatem declararetis, concilio, Dei voluntate ac nutu Romæ coacto, nos velut membra propria per Imperatoris ſanctiſſimi literas acceſſiuiſtis: ne cum nos ſoli iam antea res acerbas ſubire coacti eſſemus, nunc Imperatoribus de pietate conſentientibus ſine nobis vos regnaretis: ſed potius, vti loquitur Apoſtolus, vt nos vobiſcum conregnaremus. Eſt certe nobis in optatis, ſi poſſet fieri, Eccleſijs penitus relictis, veſtro deſiderio, aut neceſſario potius Eccleſiæ negotio inſeruire. Quis enim nobis dabit pennas, vt columbæ, & volabimus, & requieſcemus apud vos? Verum quoniam hoc modo Eccleſiæ nuper renouatæ nudarentur, & res a pleriſque fieri omnino non queat, propterea quod Conſtantinopoli mandato litterarum, ſuperiore anno a veſtra reuerentia, poſt concilium Aquileienſe ad ſanctiſſimum Imperatorem Theodoſium miſſarum: ad iter dumtaxat Conſtantinopolim vſque faciendum nos præparauimus, atque de hoc vno concilio celebrando conſenſum Epiſcoporum, qui in prouincijs manſerant, vna nobiſcum attulimus: idcirco neque longiore itinere opus eſſe expectabamus, neque de vllo alio omnino ante acceperamus, quam Conſtantinopoli in vnum conuentum eſſet. Huc accedit, quod temporis præſtituti anguſtia neque ad longius iter parandum, neque ad

Epiſco-

ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ κοινωνικοὺς ἐπισκόπους ὑπομνῆσαι, καὶ τὰς παρ' αὐτῶν συγκαταθέσεις λαβεῖν. ἐπειδὴ ταῦτα καὶ πολλὰ πρὸς τούτοις ἕτερα τὴν τῶν πλειόνων ἄφιξιν διεκώλυσεν, ὃ δεύτερον ἦν, εἴς τε τὴν τῶν πραγμάτων ἐπανόρθωσιν, καὶ τὴν τῆς ὑμετέρας περὶ ἡμᾶς ἀγάπης ἀπόδειξιν, τοῦτο πεποιήκαμεν, τοὺς αἰδεσιμωτάτους καὶ τιμιωτάτους ἀδελφοὺς καὶ συλλειτουργοὺς ἡμῶν ἐπισκόπους, κυριακόν, εὐσέβιον, καὶ πρισκιανόν, προθύμως καμεῖν ἄχρις ὑμῶν δυσωπήσαντες. δι' ὧν καὶ τὴν ἡμετέραν προαίρεσιν εἰρηνικὴν οὖσαν καὶ σκοπὸν ἑνώσεως ἔχουσαν, ἐπιδεικνύμεθα, καὶ τὸν ζῆλον ἡμῶν, τὸν ὑπὲρ τῆς ὑγιοῦς πίστεως, φανερὸν ποιοῦμεν. ἡμεῖς γὰρ εἴτε διωγμούς, εἴτε θλίψεις, εἴτε βασιλικὰς ἀπειλάς, εἴτε τὰς τῶν ἀρχόντων ὠμότητας, εἴτε τινὰ πειρασμὸν ἕτερον, παρὰ τῶν αἱρετικῶν ὑπεμείναμεν, ὑπὲρ τῆς εὐαγγελικῆς πίστεως τῆς ἐν νικαίᾳ τῆς βιθυνίας παρὰ τῶν τιή ἁγίων θεοφόρων πατέρων κυρωθείσης, ὑπέστημεν. Ταῦτα γὰρ καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν καὶ πᾶσι τοῖς μὴ διαστρέφουσι τὸν λόγον τῆς ἀληθοῦς πίστεως συναρέσκειν δεῖ, ἣν μόλις ποτὲ πρεσβυτάτην τε οὖσαν, καὶ ἀκόλουθον τῷ βαπτίσματι, καὶ διδάσκουσαν ἡμᾶς πιστεύειν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. δηλαδὴ θεότητός τε καὶ δυνάμεως, καὶ οὐσίας μιᾶς τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος πιστευομένης, ὁμοτίμου τε τῆς ἀξίας καὶ συναϊδίου τῆς βασιλείας, ἐν τρισὶ τελείαις ὑποστάσεσιν ἤγουν τρισὶ τελείοις προσώποις· ὡς μήτε τὴν σαβελλίου νόσον χώραν λαβεῖν συγχεομένων τῶν ὑποστάσεων, εἴτουν τῶν ἰδιοτήτων ἀναιρουμένων, μήτε μὴν τὴν τῶν εὐνομιανῶν καὶ ἀρειανῶν καὶ πνευματομάχων τὴν βλασφημίαν ἰσχύειν, τῆς οὐσίας, ἢ τῆς φύσεως, ἢ τῆς θεότητος τεμνομένης, καὶ τῇ ἀκτίστῳ καὶ ὁμοουσίῳ καὶ συναϊδίῳ τριάδι μεταγενεστέρας τινός, ἢ κτιστῆς, ἢ ἑτεροουσίου φύσεως ἐπαγομένης. καὶ τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως δὲ τοῦ κυρίου λόγον, ἀδιάστροφον σώζομεν, οὔτε ἄψυχον, οὔτε ἄνουν, ἢ ἀτελῆ τὴν τῆς σαρκὸς οἰκονομίαν παραδεχόμενοι, ὅλον δὲ εἰδότες τέλειον μὲν ὄντα πρὸ αἰώνων θεὸν λόγον, τέλειον δὲ ἄνθρωπον ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν γενόμενον. Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν πίστιν τὴν παρ' ἡμῶν ἀνυποστόλως κηρυττομένην,

Epiſcopos in ſingulis prouincijs, qui ſunt eiuſdem nobiſcum communionis, de hac re commonefaciendos, neque ad eorum conſenſus obtinendos ſatis ſpacij dedit. Itaque cum & hæres, & aliæ præterea complures maiori parti Epiſcoporũ impedimento ſint, quo minus ad vos veniãt idcirco, quod ſecundo in loco faciendum erat, tum ad ſtatum rerum Eccleſiaſticarum rite ordinandum, tum ad oſtendendum quanti veſtrã erga nos charitatem æſtimemus, illud certè fecimus: quippe orauimus reuerẽdiſſimos honoratiſſimosq́ fratres & collegas noſtros Epiſcopos, Cyriacum, Euſebium & Priſcianũ, vti laborẽ ad vos proficiſcendi ſuſcipere non grauarentur. Qui quidẽ non ſolum vobis exponent, quam noſtra volũtas pacis ſtudioſa ſit, & quo pacto nihil aliud quã Eccleſiæ cõcordiã ſibi præponat: verum etiã, quam ardenti ſtudio ad ſanam fidem tuendã accenſi ſimus, perſpicue ſignificabunt. Nã perſecutionũ procellas cruciatus, minas imperatorias, crudelẽ magiſtratuũ violentiã, aliarumq́ rerũ incommodarũ tentationes, quas ab hæreticis ſuſtinuimus pro fide Euãgelica a CCCXVIII. Sãctis patrib⁹ Nicææ vrbis Bithyniæ cõfirmata ſuſtinuimus. Etenim iſta fides, tũ a nobis, tũ a vobis, tũ ab omnibus, qui non verbũ veræ fidei peruertũt, approbari debet: quippe cũ & antiquiſſima ſit, & lauacro baptiſmatis, quo tincti ſumus, cõſentanea: & nos doceat credere in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, hoc eſt in diuinitatẽ, potentiã & ſubſtantiã vnã Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, æqualẽ dignitatẽ coæternũ regnũ in trib⁹ perfectis, ὑποστάσεσιν, ideſt, in tribus perſonis: adeo vt neque quicquã loci detur peſtiferæ Sabellij hæreſi, qua cõfunduntur perſonæ, hoc eſt proprietates earũ tolluntur: neque blaſphemia Eunomianorũ, Arianorũ, aut eorũ, qui Spiritũ ſanctũ oppugnant, quicquã habeat ponderis; quæ quidẽ eſſentiã, naturã & diuinitatẽ Trinitatis diſcindit, & ei quæ nec creata eſt, & conſubſtãtialis eſt, & coæterna eſt, naturã poſterius genitã, aut creatã, aut quæ ſit alterius eſſentiæ tribuit. Nos autẽ doctrinã Dñicæ incarnationis integrã & perfectã tenemus: & neque œconomiã carnis Chriſti vel animæ vel mẽtis expertẽ, vel imperfectã eſſe aſſerimus: ſed agnoſcimus verbũ Dei ante ſecula omnino perfectũ eſſe, & perfectũ hominẽ in nouiſſimis diebus pro noſtra ſalute factũ eſſe. Atq; iſta de fide a nobis libere ingenueq́ ꝑdicata

H ſumma-

γῳ, ὡς ἐν κεφαλαίῳ τοιαῦτα. περὶ ὧν καὶ ἐπὶ πλεῖον ψυχαγωγηθῆναι δυνήσεσθε, τῷ τε ἐν ἀντιοχείᾳ τόμῳ παρὰ τῆς ἐκεῖ συνελθούσης συνόδου γεγενημένῳ, καταξιώσαντες ἐντυχεῖν, καὶ τῷ πέρυσιν ἐν κωνσταντινουπόλει παρὰ τῆς οἰκουμενικῆς ἐκτεθέντι συνόδου, ἐν οἷς πλατύτερον τὴν πίστιν ὡμολογήσαμεν, καὶ τῶν ἔναγχος καινοτομηθεισῶν αἱρέσεων, ἀναθεματισμὸν ἔγγραφον πεποιήκαμεν. περὶ δὲ τῶν οἰκονομιῶν, τῶν κατὰ μέρος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, παλαιός τε, ὡς ἴστε, θεσμὸς κεκράτηκε, καὶ τῶν ἁγίων ἐν νικαίᾳ πατέρων ὅρος, καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τοὺς τῆς ἐπαρχίας, καὶ εἴπερ ἐκεῖνοι βούλοιντο σὺν αὐτοῖς τοὺς ὁμόρους πρὸς τὸ συμφέρον ποιεῖσθαι τὰς χειροτονίας. οἷς ἀκολούθως, τάς τε λοιπὰς ἐκκλησίας παρ' ἡμῖν οἰκονομεῖσθαι γινώσκετε, καὶ τῶν ἐπισημοτάτων ἐκκλησιῶν ἀναδεδεῖχθαι τοὺς ἱερέας. ὅθεν τῆς μὲν ἐν κωνσταντινουπόλει νεοπαγοῦς, ὡς ἂν εἴποι τις, ἐκκλησίας, ἣν ὥσπερ ἐκ στόματος λέοντος τῆς τῶν αἱρετικῶν βλασφημίας, ἔναγχος ἐξηρπάσαμεν διὰ τὸν οἰκτιρμὸν τοῦ θεοῦ, τὸν αἰδεσιμώτατον καὶ θεοφιλέστατον νεκτάριον ἐπίσκοπον κεχειροτονήκαμεν, ἐπὶ τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου, μετὰ κοινῆς ὁμονοίας, ὑπ' ὄψεσι καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως θεοδοσίου, παντός τε τοῦ κλήρου καὶ πάσης ἐπιψηφιζομένης τῆς πόλεως. τῆς δὲ πρεσβυτάτης καὶ ὄντως ἀποστολικῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν ἀντιοχείᾳ τῆς συρίας, ἐν ᾗ πρώτῃ τὸ τίμιον τῶν χριστιανῶν ἐχρημάτισεν ὄνομα, τὸν αἰδεσιμώτατον καὶ θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον φλαβιανὸν, οἵ τε τῆς ἐπαρχίας καὶ τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως συνδραμόντες, κανονικῶς ἐχειροτόνησαν πάσης συμψήφου τῆς ἐκκλησίας, ὥσπερ διὰ μιᾶς φωνῆς τὸν ἄνδρα τιμησάσης, ἥνπερ ἔνθεσμον χειροτονίαν ἐδέξατο καὶ τὸ τῆς συνόδου κοινόν. τῆς δέ γε μητρὸς ἁπασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς ἐν ἱεροσολύμοις, τὸν αἰδεσιμώτατον καὶ θεοφιλέστατον κύριλλον ἐπίσκοπον εἶναι γνωρίζομεν, κανονικῶς τε παρὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας χειροτονηθέντα πάλαι, καὶ πλεῖστα πρὸς τοὺς ἀρειανοὺς ἐν διαφόροις τόποις ἀθλήσαντα. οἷς ὡς ἐνθέσμως καὶ κανονικῶς παρ' ἡμῖν κεκρατηκόσι, καὶ τὴν ὑμετέραν συγχαίρειν παρακαλοῦμεν εὐλάβειαν, τῆς πνευματικῆς μεσιτευούσης ἀγάπης, καὶ τοῦ κυριακοῦ φόβου, πᾶσαν μὲν καταστέλλοντος ἀνθρωπίνην

προσ-

ſummatim diſſeruimus: de quibus pleniorem cognitionem animis poteritis percipere, ſi libellum concilio Antiochiæ conuocato de fidei deciſione editum, & eum etiam, qui ſuperiore anno a concilio generali compoſitus eſt, legere placuerit: in quibus tum fidem noſtram vberius expoſuimus, tum hæreſibus nuper excogitatis anathema ſcriptis proditum denunciauimus. De adminiſtrationibus autem quæ ſunt cuiuſque Eccleſiæ propriæ conuentus, vti noſtis, lex eſt, tum ſanctorum Patrum in concilio Nicæno deciſio: vt videlicet ſingularum prouinciarum antiſtites vna cum finitimis, modo ipſis ita viſum fuerit Epiſcopis, miniſtros ad Eccleſiarum commodum in ſuis ipſorum prouincijs ordinent. Ex cuius legis & deciſionis præſcripto ſcitote, tum alias quoque Eccleſias apud nos adminiſtratas eſſe: tum illuſtriſſimarum Eccleſiarum Sacerdotes delectos. Vnde Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, recens, vt ita dicam, ædificatæ, quamquam ex hæreticorum blaſphemia, tamquam ex ore Leonis per miſericordiam Dei nuper eripuimus reuerendiſſimum ſanctiſſimumque Nectarium in concilio generali, communi omnium conſenſu præſente Theodoſio Imperatore religioſiſſimo, totius denique cleri, totiuſque ciuitatis ſuffragijs Epiſcopum conſtituimus. Eccleſiæ autem vetuſtiſſimæ, & vere Apoſtolicæ Antiochiæ vrbis Syriæ, in qua primo venerandum Chriſtianorum nomen auditum eſt, reuerendiſſimum & ſanctiſſimum Flauianum Epiſcopi illius prouinciæ, & diœceſis Orientalis in vnum conuenientes, tota illa Eccleſia, vti canon poſtulat, ſuffragante, & velut vno ore virum illum honorifice collaudante, Epiſcopum ordinarunt: quæ quidem ordinatio vti legitima, communi Concilij conſenſu approbata eſt: Porrò Eccleſiæ Hieroſolymitanæ, quæ eſt aliarum omnium mater reuerendiſſimum & ſanctiſſimum Cyrilium Epiſcopum vobis oſtendimus, tum ab Epiſcopis prouinciæ, vti canon vult, iam pridem creatum eſſe, tum plurima prælia aduerſus Arianos varijs in locis confeciſſe. Quibus rebus tamquam legitime, & ſecundum Eccleſiæ canones conſtitutis, obſecramus veſtram reuerentiam, vti congratuletur: Spiritali charitate nos mutuo deuinciente, & timore Domini, qui omnem humanam affectionem

προσπάθειαν, τὴν δὲ τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομὴν προτιμοτέραν ποιοῦντες, τῆς πρὸς τὸν καθ' ἕνα συμπαθείας ἢ χάριτος. οὕτω γὰρ τούτου τῆς πίστεως συμφωνηθέντος λόγου, καὶ τῆς χριστιανικῆς κυρωθείσης ἐν ἡμῖν ἀγάπης, παυσόμεθα λέγοντες τὸ παρὰ τῶν ἀποστόλων κατεγνωσμένον. ἐγὼ μέν εἰμι παύλου, ἐγὼ δὲ ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ κηφᾶ. πάντες δὲ χριστοῦ φανέντες, ὃς ἐν ἡμῖν οὐ μεμέρισται, θεοῦ καταξιοῦντος, ἄχιστον τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας τηρήσομεν, καὶ τῷ βήματι τοῦ κυρίου μετὰ παῤῥησίας παραστησόμεθα.

ΤΟΙΣ ΤΗΝ ΕΩΑΝ ΙΘΥΝΟΥΣΙ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ ΔΑΜΑΣΟΣ.

Ὅτι τῇ ἀποστολικῇ καθέδρᾳ τὴν ὀφειλομένην αἰδῶ ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἀπονέμει, ἑαυτοῖς τὸ πλεῖστον παρέχετε, υἱοὶ τιμιώτατοι. καὶ γὰρ εἰ τὰ μάλιστα ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ ὁ ἅγιος ἀπόστολος καθεζόμενος ἐδίδαξε πῶς προσήκει ἡμᾶς τοὺς οἴακας ἰθύνειν, ἃς ἀνεδεξάμεθα, ὅμως ὁμολογοῦμεν ἑαυτοὺς ἥττονας εἶναι τῆς τιμῆς. ἀλλὰ διὰ τοῦτο οἱῳδήποτε τρόπῳ σπουδάζομεν, εἴπως δυνηθείημεν πρὸς τὴν δόξαν τῆς μακαριότητος αὐτοῦ παραγενέσθαι. γινώσκετε τοίνυν, ὅτι τὸν πάλαι τιμόθεον τὸν βέβηλον, τὸν μαθητὴν ἀπολλιναρίου τοῦ αἱρετικοῦ, μετὰ τοῦ ἀσεβοῦς αὐτοῦ δόγματος καθείλομεν, καὶ οὐδαμῶς πιστεύομεν αὐτοῦ τὰ λείψανα λόγῳ τινὶ τοῦ λοιποῦ ἰσχύειν. εἰ δ' ἔτι ἐκεῖνος ὁ ὄφις ὁ παλαιός, ἅπαξ καὶ δεύτερον καταδηχθεὶς πρὸς ἰδίαν τιμωρίαν ἀναζῇ, ὅστις ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας ὑπάρχει, ὃς σφῆλαι τοῖς ἑαυτοῦ θανατηφόροις φαρμάκοις τινὰς ἀπίστους διαπειράζων οὐ παύεται, ταύτην ὥσπερ φθορὰν τινα ἐκκλίνατε, ὅμως μεμνημένοι τῆς ἀποστολικῆς πίστεως, ταύτης μάλιστα ἥτις ἐν νικαίᾳ παρὰ τῶν πατέρων ἐγγράφως ἐξετέθη, βεβαίῳ βαθμῷ ἰσχυροῖς τῇ πίστει ἀμετακίνητοι διαμείνατε, καὶ μὴ ματαιολογίας καὶ ἠφανισμένας ζητήσεις μετὰ τοῦτο ὑπομείνατε ἀκούειν τοὺς κληρικοὺς ἢ τοὺς λαϊκοὺς ὑμῶν. ἤδη γὰρ ἅπαξ τύπον ἐδώκαμεν, ἵνα ὁ γινώσκων ἑαυτὸν χριστιανόν, ἐκεῖνο φυλάττοι, ὅπερ παρὰ τῶν ἀποστόλων παρεδόθη, λέγοντος τοῦ ἁγίου παύλου, εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται

παρ'

reprimit, Eccleſiarumque ædificationem amori illi & beneuolentiæ, qua ſinguli ſingulos complectuntur, longe anteponit. Quod ſi doctrina fidei ad hunc modum communi conſenſu ſtabilita ſit, & charitas Chriſtiana in nobis confirmata: poſt hac deſinemus dicere illud quod ab Apoſtolis condemnatum eſt, nimirum, Ego quidem ſum Pauli, ego autẽ Apollo, ego vero Cephæ: *atque omnes cũ ſimus Chriſti, qui in nobis non eſt diuiſus, corpus Eccleſiæ, Dei largiẽte gratia, integrũ conſeruabimus, & ad tribunal Dñi fidenti animo nos met ſiſtemus.*

EPISTOLA IIII.

AD EPISCOPOS ORIENTIS.

QVod veſtra charitas debitam ſedi Apoſtolicæ reuerentiã tribuit, filij honoratiſſimi, vobis ipſis quoque maximo ſane honori eſt. Nã tametſi ſancta Eccleſia, in qua ſanctus Apoſtolus ſedens nos docuit, quo pacto illius gubernacula, quæ ſuſcepimus, tractanda ſint, nobis primæ partes deferũtur: tamen confitemur, nos illo dignitatis gradu longe inferiores eſſe. Verũ ob hanc cauſam omnibus modis laboramus, vti ad gloriã beatitudinis eius, ſi qua ratione poſſimus, tandẽ aliquando perueniamus. Sciatis velim, fratres, nos Timotheũ illũ profanũ, Apollinaris hæretici diſcipulũ, cũ impio ſuo dogmate iampridẽ abdicaſſe: & ob eam cauſã credimus, reliquias eius nihil in poſterũ momẽti habituras. Quod ſi antiquus ille ſerpẽs, ſemel atque iterũ ictus, ad ſuã ipſius pœnã augendã reuixerit: & extra Eccleſiam eiectus, nonnullos etiamnũ fideles ſuis mortiferis venenis, quibus eos tẽtare aggreditur, ad exitium trahere nõ ceſſet, vos hãc eius aſtutiã velut peſtẽ quandã declinate, & recordamini ſedulo tũ fidei ab Apoſtolis traditæ, tũ huius, vel maxime quæ eſt a sãctis patribus in cõcilio Nicæno ſcriptis prodita: inq; ea gradũ firme defigentes, immobiles perſtate: & ne poſt hac ſuſtinete, vt vel clerici veſtri, vel laici inanes ſermones, quæſtioneſve obſcuras audiãt. Iã .n. ſemel formulã edidimus, vt qui ſe Chriſtianũ profiteať, illud teneat, quod ab Apoſtolis traditũ eſt. quippe diuin⁹ Paulus ſic loquiť: Si quis vobis euãgelizauerit,

παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. ὁ γὰρ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ κύριος ἡμῶν, τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων διὰ τοῦ ἰδίου πάθους πληρεστάτην ἀπέδωκε τὴν σωτηρίαν, ἵνα ὅλον τὸν ἄνθρωπον ταῖς ἁμαρτίαις ἐνεχόμενον, πάσης ἁμαρτίας ἐλευθερώσῃ. τοῦτον εἴ τις ἤτοι ἀνθρωπότητος, ἢ θεότητος ἔλαττον ἐσχηκέναι εἴποι, πνεύματος διαβόλου πεπληρωμένος, τῆς γεέννης υἱὸν ἑαυτὸν ἀποδείκνυσι. τί τοίνυν πάλιν παρ' ἐμοῦ ζητεῖτε τὴν καθαίρεσιν Τιμοθέου; ὃς καὶ ἐνταῦθα κρίσει τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας παρόντος καὶ πέτρου τοῦ ἐπισκόπου τῆς ἀλεξανδρέων πόλεως καθῃρέθη, ἅμα τῷ διδασκάλῳ αὐτοῦ ἀπολλιναρίῳ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως τὰς ὀφειλομένας τιμωρίας καὶ βασάνους ὑπομενεῖ. εἰ δέ τινας κουφοτέρους πείθει ἐκεῖνος, ὡς τινὰ ἐλπίδα ἔχων, ὅστις τὴν ἀληθῆ ἐλπίδα τὴν εἰς χριστὸν τῇ ὁμολογίᾳ μετέβαλε, μετὰ τούτου ὁμοίως ἀπολεῖται, ὅστις δή ποτε βούλεται, τῷ κανόνι τῆς ἐκκλησίας ἀντιπαλαίσας. ὁ θεὸς ὑμᾶς ὑγιαίνοντας διαφυλάττοι, υἱοὶ τιμιώτατοι.

ΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ
ἣν Δάμασος ἀπέστειλεν πρὸς ἐπίσκοπον παυλῖνον.

ΕΠειδὴ μετὰ τὴν ἐν νικαίᾳ σύνοδον, αὕτη ἡ πλάνη ἀνέκυψεν, ὥστε τολμᾶν τινὰς βεβήλῳ στόματι εἰπεῖν, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον γεγενῆσθαι διὰ τοῦ υἱοῦ, ἀναθεματίζομεν τοὺς μὴ μετὰ πάσης ἐλευθερίας κηρύττοντας σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ τῆς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας τε καὶ ἐξουσίας ὑπάρχειν τὸ ἅγιον πνεῦμα. Ὁμοίως δὲ ἀναθεματίζομεν καὶ τοὺς τῇ σαβελλίου ἀκολουθοῦντας πλάνῃ, τὸν αὐτὸν λέγοντας καὶ πατέρα εἶναι καὶ υἱόν. Ἀναθεματίζομεν ἄρειον καὶ εὐνόμιον, οἳ τῇ ἴσῃ δυσσεβείᾳ, εἰ καὶ τοῖς ῥήμασι διαφέρονται, τὸν υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα κτίσμα εἶναι διισχυρίζονται. Ἀναθεματίζομεν τοὺς μακεδονιανούς, οἵτινες ἐκ τῆς ἀρείου ῥίζης καταγόμενοι, οὐχὶ τὴν ἀσέβειαν, ἀλλὰ τὴν προσηγορίαν ἐνήλλαξαν. Ἀναθεματίζομεν φωτεινόν, ὃς τὴν τῶν ἐβίωνος αἵρεσιν ἀνακαινίζων, τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν, μόνον ἐκ τῆς μαρίας ὡμολόγει. Ἀναθεματίζομεν καὶ τοὺς δύο εἶναι υἱοὺς διισχυριζομένους, ἕνα πρὸ τῶν αἰώνων, καὶ ἄλλον μετὰ τὴν τῆς σαρκὸς ἐκ τῆς

μα-

præter id quod accepiſtis, anathema ſit. Nam Chriſtus filius Dei, Dominus noſter, generi humano per paſſionem ſuam pleniſſimam ſalutem reddidit, vt totum hominem peccatis implicatum ab omni peccato liberaret. Hunc ſi quis aut imperfectam humanitatem, aut imperfectam diuinitatem habuiſſe dixerit, ſpiritu diaboli completus, ſe filium gehennæ oſtendit. Itaque quid eſt cur abdicationem Timothei a me rurſus requiratis, qui etiam hic iudicio Sedis Apoſtolicæ, Petro quoque Epiſcopo Alexandriæ præſente, abdicatus eſt vna cum magiſtro ſuo Apollinare, qui item in die iudicij debitas pœnas & ſupplicia perſoluet? Quòd ſi ille, qui veram ſpem in Chriſtum vna cum fidei confeſſione mutarit, velut ſpem quandam ſalutis retinens, alios quoſdam qui ſunt leuiores, ad ſuam perducat ſententiã: ſciant illi, ſe propterea cum eo ſimiliter perituros, quòd animum aliquando induxerint Eccleſiæ canoni repugnare. Deus vos filij honoratiſſimi ſeruet incolumes.

EPISTOLA V.

AD PAVLINVM THESSALONICENSEM Epiſcopum.

Q*Voniam poſt Conciliũ Nicænum eiuſmodi error emerſit, vt quidam profano ore dicere audeant, Spiritum ſanctum per Filium factum eſſe: anathema denunciamus omnibus, qui non libere prædicant Spiritum ſanctum vnius & eiuſdem tum eſſentiæ, tum poteſtatis cum Patre & Filio. Pari ratione anathema indicimus Sabelliani erroris fautoribus, qui dicunt Patrem & Filium eundem eſſe. Anathemate item damnamus Arium & Eunomium, qui pari impietate, licet verbis diſcrepent tum Filiũ, tum Spiritũ ſanctũ creaturã eſſe aſſerunt. Sint porrò Macedoniani mulctati anathemate, qui ex radice Ariana exorti, nõ impietatẽ, ſed nomen ſolũ cõmutarunt. Photino quoq; ſit pœna anathematis irrogata, qui hæreſim Ebionis renouãs, Dñm noſtrũ Ieſũ Chriſtũ ex Maria ſolũ editũ aſſeuerat. Illi p̃terea anathemati addicãtur, qui duos filios eſſe affirmãt, vnũ ante ſæcula, & alterũ poſt carnẽ ex*

μαρτίας ἀνάληψιν. Ἀναθεματίζομεν κἀκείνους, οἵτινες ἀντὶ λογικῆς ψυχῆς διισχυρίζονται, ὅτι ὁ τοῦ θεοῦ λόγος ἐστράφη ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ σαρκί. αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, οὐχὶ ἀντὶ τῆς λογικῆς καὶ νοερᾶς ψυχῆς ἐν τῷ ἑαυτοῦ σώματι γέγονεν, ἀλλὰ τὴν ἡμετέραν, τοῦτ᾽ ἔστι λογικὴν καὶ νοερὰν, ἄνευ τῆς ἁμαρτίας ψυχὴν ἀνέλαβε καὶ ἔσωσεν. Ἀναθεματίζομεν καὶ τοὺς λέγοντας τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, τῇ ἐκτάσει καὶ τῇ συστολῇ ἀπὸ τοῦ πατρὸς κεχωρίσθαι, καὶ ἀνυπόστατον αὐτὸν εἶναι, ἢ μέλλειν τελευτᾶν βλασφημοῦντας. Τοὺς δὲ ἀπὸ ἐκκλησιῶν εἰς ἑτέρας ἐκκλησίας μετελθόντας, ἄχρι τοσούτου ἀπὸ τῆς ἡμετέρας κοινωνίας ἀλλοτρίους ἔχομεν, ἄχρις οὗ πρὸς αὐτὰς ἐπανέλθωσι τὰς πόλεις ἐν αἷς πρῶτον ἐχειροτονήθησαν. Ἐὰν δέ τις ἄλλου ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετελθόντες, ἐν τόπῳ τοῦ ζῶντος ἐχειροτονήθη, ἄχρι τούτου σχολάσῃ ἀπὸ τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος ὁ τὴν ἰδίαν πόλιν καταλείψας, ἄχρις οὗ ὁ διαδεξάμενος αὐτὸν ἀναπαύσηται ἐν κυρίῳ. Εἴ τις μὴ εἴπῃ, τὸν πατέρα ἀεὶ, καὶ ἀεὶ τὸν υἱὸν, καὶ ἀεὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις μὴ εἴπῃ, τὸν υἱὸν γεννηθέντα ἐκ πατρὸς, τουτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας τῆς θείας αὐτοῦ, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις μὴ εἴπῃ, ἀληθινὸν θεὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ὡς ἀληθινὸν θεὸν τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ πάντα δύνασθαι καὶ πάντα εἰδέναι, καὶ τῷ πατρὶ ἴσον, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις εἴπῃ, ὅτι ἐν σαρκὶ διάγων ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὅτε ἦν ἐν τῇ γῇ, ἐν τοῖς οὐρανοῖς σὺν τῷ πατρὶ οὐκ ἦν, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις εἴπῃ, ὅτι ἐν τῷ πάθει τοῦ σταυροῦ τὴν ὀδύνην ὑπέμεινεν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ θεότητι, καὶ οὐχὶ σαρκὶ καὶ ψυχῇ λογικῇ, ἥνπερ ἀνέλαβεν ἐν τῇ τοῦ δούλου μορφῇ, ὡς εἴρηκεν ἡ ἁγία γραφὴ, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις μὴ εἴπῃ, τὸν τοῦ θεοῦ λόγον παθόντα σαρκὶ, καὶ ἐσταυρωμένον σαρκὶ, καὶ θανάτου γευσάμενον σαρκὶ, γεγονότα τε πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν καθὸ ζωή ἐστι καὶ ζωοποιὸς ὡς θεός, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις μὴ εἴπῃ, ὅτι ἐν σαρκὶ ἣν περ ἀνέλαβε, καθέζεται ἐν τῇ δεξιᾷ τοῦ πατρὸς, ἐν ᾗ καὶ ἐλεύσεται κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις μὴ εἴπῃ, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ πατρὸς εἶναι ἀληθῶς καὶ κυρίως, ὡς καὶ τὸν υἱὸν ἐκ τῆς θείας οὐσίας καὶ θεὸν θεοῦ λόγον, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις μὴ εἴπῃ, πάντα δύνασθαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ πάντα εἰδέναι, καὶ πανταχοῦ γῆς παρεῖναι, ὡς καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις εἴποι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ποίημα, ἢ διὰ τοῦ υἱοῦ γεγενῆσθαι,

ἀνά-

Maria ſumptam. Anathema etiam illis adiudicauimus, qui aſſerunt, quod in carne humana verbum Dei loco animæ rationis participis habitauit. Nam idem ipſum Dei verbum non animæ rationis & mentis compotis locum in corpore quod ſibi ſumpſerat, obtinuit: ſed noſtram animam, hoc eſt ratione & mente præditã, expertem tamen peccati, accepit, ſeruauitque. Denique ſit illis inflictũ anathema, qui dicunt verbum Dei productione & contractione a Patre ſecerni, ipſumque eſſentiæ expertem eſſe, aut morte interiturum ſcelerate impieque prædicant. Eos autem qui ab Eccleſijs, in quibus vixerunt, ad alias ſe transtulerint, vſque eo ſint a noſtra communione alieni, quoad ipſas ad vrbes redierant, in quibus erant primum ad aliquem honoris Eccleſiaſtici gradum elati. Quod ſi quis in alterius locum, qui ſedem mutauit, cooptatus ſit, tantiſper à dignitate ſacerdotali vacet ille, qui ciuitatem propriam deſeruerit, dum qui ei ſucceſſerit, obdormiuit in Domino. Si quis non dixerit Patrem ſemper eſſe, ſemper eſſe Filiũ, & ſemper Spiritum ſanctũ anathema eſto. Si quis negauerit Filium genitũ a Patre, hoc eſt, ex diuina eius eſſentia, anathema eſto. Si quis negauerit Filium Dei perinde verum Deũ, vt Pater verus Deus eſt, & omnia poſſe, omnia ſcire, Patrique æqualem eſſe, anathema eſto. Si quis dixerit, Filium Dei, cum in carne viueret, inque terris degeret ætatẽ, non in cœlis etiam cum Patre fuiſſe, anathema eſto. Si quis dixerit Filium Dei, cũ paſſus ſit in cruce, & non in carne ſolum & anima rationis participe, quam accepit in forma ſerui, vti Sacris litteris proditũ eſt, ſed in ſua etiã diuinitate dolorẽ ſuſtinuiſſe, anathema eſto. Si quis negauerit Verbũ Dei paſſũ in carne, crucifixũ in carne, mortẽ guſtaſſe in carne, & primo genitũ ex mortuis fuiſſe, quatenus vita eſt, & Deus auctor vitæ, anathema eſto. Si quis negauerit eũ in carne, quã ſumpſit, ſedere ad dexteram Patris, in qua etiã venturus eſt ad iudiciũ de viuis & mortuis exercẽdum, anathema eſto. Si quis negauerit Spiritũ ſanctũ vere & proprie ex Patre eſſe, perinde atque Filiũ ex diuina eſſẽtia, & Deũ Dei verbũ, anathema eſto. Si quis non dixerit Spiritũ ſanctũ perinde omnia poſſe, omnia ſcire, & vbique terrarum adeſſe, vt Patrẽ & Filiũ, anathema eſto. Si quis dixerit Spiritũ ſanctũ creaturã eſſe, aut per Filiũ factũ eſſe,

ana-

ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις μὴ εἴπῃ, πάντα διὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ σαρκωθέντος καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος τὸν πατέρα πεποιηκέναι, τουτέστι τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις μὴ εἴπῃ, τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος μίαν θεότητα, ἐξουσίαν, δυναστείαν μίαν, δόξαν, κυριότητα μίαν, βασιλείαν μίαν, θέλησιν καὶ ἀλήθειαν, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις τρία πρόσωπα μὴ εἴπῃ ἀληθινά, τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, εἰς ἀεὶ ζῶντα, τὰ πάντα κατέχοντα, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, πάντα δυνάμενα, πάντα κρίνοντα, πάντα ζωοποιοῦντα, πάντα δημιουργοῦντα, πάντα σώζοντα, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις μὴ εἴπῃ, προσκυνητὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον παρὰ πάσης τῆς κτίσεως, ὡς καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις περὶ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καλῶς φρονήσει, περὶ δὲ τοῦ ἁγίου πνεύματος οὐκ ὀρθῶς ἔχει, αἱρετικός ἐστιν, ὅτι πάντες οἱ αἱρετικοὶ περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ καὶ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος κακῶς φρονοῦντες, ἐν τῇ τῶν ἰουδαίων καὶ τῶν ἐθνικῶν ἀπιστίᾳ τυγχάνειν ἐλέγχονται. Εἴ τις δὲ μερίσει θεότητα, θεὸν τὸν πατέρα λέγων ἀνὰ μέρος, καὶ θεὸν τὸν υἱόν, καὶ θεὸν τὸ ἅγιον πνεῦμα, καὶ διϊσχυρίσαιτο θεοὺς λέγεσθαι καὶ οὐ θεόν, διὰ τὴν μίαν θεότητα καὶ δυναστείαν, ἣν πιστεύομεν καὶ οἴδαμεν, τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, θεὸν ἕνα ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, ἢ πάλιν ὑπεξῃρημένος τὸν υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς μόνον ὑπονοῆσαι τὸν πατέρα θεὸν λέγεσθαι, ἢ μὴ πιστεύεσθαι ἕνα θεόν, ἀνάθεμα ἔστω. Τὸ γὰρ ὄνομα τῶν θεῶν καὶ τοῖς ἀγγέλοις καὶ πᾶσι τοῖς ἁγίοις παρὰ θεοῦ ἐχαρίσθη. Περὶ δὲ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, διὰ τὴν μίαν καὶ ἴσην θεότητα, οὐχὶ τῶν θεῶν ὀνόματα, ἀλλὰ τὸ θεοῦ ἡμῖν ἐνδείκνυται καὶ σημαίνεται, ἵνα πιστεύωμεν ὅτι εἰς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα βαπτιζόμεθα, καὶ οὐχὶ εἰς τὰ τῶν ἀρχαγγέλων ἢ ἀγγέλων ὀνόματα, ὡς οἱ αἱρετικοί, ἢ ὡς ἰουδαῖοι, ἢ ἐθνικοὶ παραφρονοῦντες. Αὕτη τοίνυν ἡ τῶν χριστιανῶν σωτηρία ἐστίν, ὥστε πιστεύοντες τῇ τριάδι, τουτέστι τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, καὶ βαπτιζόμενοι εἰς τὴν αὐτήν, μίαν θεότητα καὶ δυναστείαν καὶ θειότητα, καὶ οὐσίαν, εἰς αὐτὸν πιστεύωμεν.

anathema eſto. Si quis negauerit Patrem omnia per Filium incarnatum, & Spiritum ſanctum condidiſſe, hoc eſt, viſibilia & inuiſibilia, anathema eſto. Si quis negauerit vnam Patris & Filij & Spiritus ſancti diuinitatem, auctoritatem, poteſtatem, gloriam vnam, dominatum vnum, vnum regnum, voluntatem, & veritatem, anathema eſto. Si quis negauerit tres veras perſonas eſſe, Patris Filij, & Spiritus ſancti, ſemper viuere, omnia continere viſibilia & inuiſibilia, omnia poſſe, omnia iudicare, omnibus vitam tribuere, omnia fabricare, omnia conſeruare, anathema eſto. Si quis negauerit Spiritum ſanctum ab omni creatura perinde adorandum, vt Patrem & Filium, anathema eſto. Si quis de Patre & Filio recte ſentiat, de Spiritu ſancto autem non item, hæreticus eſt: quandoquidem omnes hæretici, qui de Filio Dei & de Spiritu ſancto praue ſentiunt, in Iudæorum & Gentilium infidelitate verſari deprehenduntur. Si quis Deitatem diuiſerit, dixeritque Patrem Deum, Filium Deum, & Spiritum ſanctum Deum ſeparatim: affirmaueritque etiam Deos dici, & non Deum, propter vnam diuinitatem & potentiam, quam credimus, & agnoſcimus, Patris & Filij & Spiritus ſancti, cum ſit vnus Deus in tribus perſonis: aut rurſus ita exceperit Filium, & Spiritum ſanctum, vti Patrem ſolum Deum dici, aut vnum credi Deum exiſtimet, anathema eſto. Nam nomen Deorum & Angelis & omnibus Sanctis a Deo donatum eſt. In Patre, & Filio, & Spiritu ſancto propter vnam æqualemque diuinitatem non nomina Deorum, ſed nomen Dei noſtri offertur & ſignificatur: vt credamus, quod in Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum baptizati ſumus: & non in nomina Archangelorum, aut Angelorum: ſicut Hæretici, Iudæi, & Gentiles delirant. Hæc igitur Chriſtianorum ſalus eſt, vt credentes in Trinitatem, id eſt, in Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, & baptizati in eandem, credamus quoque vnam in ea deitatem eſſe, vnam potentiam, vnam diuinitatem, & eſſentiam denique vnam.

EPI-

EPISTOLA VI.

AD PAVLINVM ANTIOCHENVM EPISCOPVM.

DILECTISSIMO F. PAVLINO Damaſus.

PEr filium meum Vitalem ad te ſcripta direxeram, tuæ voluntati, & tuo iudicio omnia derelinquens, & per Petronium presbyterum breuiter indicaueram, me in articulo iam profectionis eius aliqua ex parte commotum. Vnde ne aut tibi ſcrupulus reſideret, & volentes forſitan Eccleſiæ copulari, tua cautio probanda differret, fidem noſtram miſimus, non tam tibi, qui nobis eiuſdem fidei communione ſociaris, quàm his, qui in ea ſubſcribentes, tibi, id eſt, nobis per te voluerint ſociari, dilectiſſime frater. Quapropter, ſi ſupradictus filius meus Vitalis, & qui cum eo ſunt, tibi voluerint aggregari, primùm debent in ea expoſitione fidei ſubſcribere, quæ apud Nicæam pia patrum voluntate firmata eſt. Deinde, quoniam nemo poteſt futuris vulneribus adhibere medicinam, ea hæreſis eradicanda eſt, quæ poſtea in Oriente dicitur pullulaſſe, id eſt, confitendus ipſa ſapientia, ſermo, filius Dei humanum ſuſcepiſſe corpus, animam, ſenſum, id eſt, integrum Adam, & (vt expreſſius dicam) totum veterem noſtrum ſine peccato hominem. Sicuti enim, confitentes eum humanum corpus ſuſcepiſſe, non ſtatim ei, & humanas vitiorum adiungimus paſſiones: ita & dicentes eum ſuſcepiſſe & hominis animam & ſenſum, non ſtatim dicimus & cogitationum eum humanarum ſubiacuiſſe peccato. Si quis autem dixerit, verbum pro humano ſenſu in Domini carne verſatum, hunc catholica Eccleſia anathematizat,

necnon

necnon & eos qui duos in Saluatore filios confitentur, id eſt, alium ante incarnationem, & alium poſt aſſumptioné carnis ex Virgine: & non eundem Dei filium & ante & poſtea confitentur. Quicunque huic Epiſtolæ ſubſcribere voluerit, ita tamen, vt in Eccleſiaſticos canones, quos optime noſti, & in Nicænam fidem ante ſubſcripſerit, hũc habebis abſque aliqua ambiguitate ſuſcipere. Non quod hæc ipſa, quæ nos ſcribimus, non potueris conuerſorum ſuſceptioni proponere; ſed quo tibi conſenſus noſter liberum in ſuſcipiendo tribuat exemplum.

EPISTOLA VII.

AD HIERONYMVM Presbyterum.

DAMASVS EPISCOPVS FRATRI ET COMpresbytero Hieronymo in Domino ſalutem.

DVm multa corpora librorum in meo arbitrio allata fuiſſent, contigit, vt & librum pſalmorum in meo animo feſtinus cognoſcerem detineri, & memoriam capacitatis meæ imbuere. Cogitaui, frater amantiſſime & in Chriſto ſemper Sacerdos, vt ſecundum Septuaginta interpretes & presbyteros, id eſt, Matthiam & Ptolemæum, Muchium, Sacreum, Hydronium, Pamphilum, Zoaſtiten, Didymum, Sanium, Epiphanium, Ciatrem, Simonem, & ceteros, inquantum noſtra recurrit conſcientia, de ſeptuaginta inuenire veſtigia. Peto etiam tuam charitatem, vt ſicut a rectore tuo Alexandro Epiſcopo noſtro didiciſti, Græcorum pſallentiam ad nos dirigere tua fraternitas delectetur: qui tantæ apud nos ſimplicitatis indago eſt, vt tantum in die Dominica Apoſtoli epiſtola vna recitetur, & Euan-

Euangelij capitulum vnum dicatur : & nec pſallentiũ mos tenetur, nec hymni decus in ore noſtro cognoſcitur. Peto ergo per fratrem & compresbyterum noſtrum Bonifaciũ, vt lubeat fraternitas tua rei huius nobis aperire veſtigia. Miſſa v. Kalendas Nouembris, per Bonifacium Presbyterum Hieroſolymam.

RESPONSIO HIERONYMI PRESBYTERI ad Damaſum Papam.

BEATISSIMO PAPAE DAMASO Sedis Apoſtolicæ vrbis Romæ, Hieronymus ſupplex.

LEgi litteras Apoſtolatus veſtri, poſcentes, vt ſecundum ſimplicitatem LXX. interpretum, canendum pſalmographum interpretari feſtinem propter faſtidium Romanorum, vt vbi obſcuritas impedit, apertius Latine trahatur ſenſus. Precatur ergo cliens tuus, vt vox iſta pſallentium in ſede tua Romana, die nocťuque canatur, & in fine pſalmi cuiuſlibet ſiue matutinis vel veſpertinis horis, coniungi præcipiat Apoſtolatus tui ordo, Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto, Sicut erat in principio, & nunc, & ſemper, & in ſæcula, ſæculorum, Amen. Iſtud carmen laudis, omni pſalmo coniungi præcipias, vt fides CCCXVIII. Epiſcoporum Nicæni Concilij, in veſtro ore pari conſortio declaretur. Vbi autem Deus & homo honorabili voce cantatur, Alleluia ſemper cum omnibus pſalmis affigatur, vt in omni loco communiter reſpõdeatur nocturnis temporibus. In Eccleſia autem a ſancta Reſurrectione vſque ad ſanctum Pentecoſten finiatur, inter dierum vero ſpatia Quinquageſimæ propter nouitatem ſancti Paſchæ, vt vox

iſta

iſta laudis canatur in Aleph, quod prologus Græce, Latine præfatio dicitur.

EPISTOLA STEPHANI ARCHIEPISCOPI & trium Conciliorum Africæ ad Damaſum Papam.

BEATISSIMO DOMINO, ET APOSTOLICO culmine ſublimato, ſancto patri patrum Damaſo Papæ, & ſummo omnium præſulum Pontifici, Stephanus Archiepiſcopus Concilij Mauritaniç, & vniuerſi Epiſcopi de tribus Concilijs Africanę prouinciæ.

NOtum veſtræ facimus Beatitudini, quod quidam fratres in confinio nobis poſiti, quoſdam fratres noſtros, venerabiles videlicet Epiſcopos, vobis inconſultis, a prop:io deijciunt gradu, vel deijcere moliuntur, cum veſtræ Sedi, Epiſcoporum iudicia & ſummorum finem Eccleſiaſticorũ negociorum, in honore beatiſſimi Petri, patrum decreta omnium, cunctam reſeruauere ſententiam, inquirendi reuerentia de Dei rebus, quas omni cura & ſolicitudine obſeruare debemus. Maxime vero iuſte debent ab ipſo præſulum examinari vertice Apoſtolico, cuius vetuſta ſolicitudo eſt, tam mala damnare, quam releuare laudanda. Antiquis enim regulis cenſitum eſt, vt quicquid horum quamuis in remotis, vel in lõginquo poſitis, ageretur prouincijs, non prius tractandum vel accipiendum ſit, niſi ad notitiam almæ ſedis veſtræ fuiſſet deductum, vt eius auctoritate, iuxta quod fuiſſet pronunciatum, firmaretur; & reliqua multoties talia, & his ſimilia, quæ ſuper his conſti-

tuta ſunt: quibus, ſi illicite factum eſt, vt ſemper veſtræ ſedi conſuetudo fuit, feſtinanter occurrite, & his viriliter, vt pater pro filijs certantes, *ſtate*, ſicut bene a Ieſu filio Sirach dictum eſt: *Vſque ad mortem certa pro veritate, & ſemper Dominus Deus tuus pugnabit pro te*. Accipere enim perſonam impij, non eſt bonum, vt declines a veritate iudicij. Sin minus illicita ſunt hæc, pateat nobis talis omnibus licentia, beatiſſime pater. Aut ſi liceat hos, vel aliquos etiam minorum graduum clericos, niſi canonice tempore legitimo vocatos, aut ſine legitimis accuſatoribus, aut abſque veris & innocentibus teſtibus, vel niſi manifeſte canonice conuictos, aut ſponte confeſſos, vel a ſuis ſedibus eiectos, aut ſuis expoliatos rebus, vocare ad Synodum vel damnare: quia legimus, eos non poſſe canonice ad Synodum, ante ſuam diu tenendam & gubernandam, viribus ſcilicet pleniter reſumptis, reſtitutionem, ſuiſque omnibus ſibi legaliter reſtitutis integerrime vocari, aut, vt veniant ad Synodum, niſi ſponte voluerint, imperari. Deus ergo creator omnium conſeruet longæuum Apoſtolatum veſtrum ad ſtabilitatem Eccleſiarum ſanctarum, & orthodoxæ fidei, voſque paſtorem bonum, qui pro ſpiritualibus ouibus veſtram ponitis animam, atque baculo paſtorali lupos rapaces expellitis, omnibuſque oppreſſis auxilium fertis. Quod & iſtis atque omnibus vos ſemper facere optamus, ſanctiſſime Papa. *Subſcriptio, & alia manu:* Ora pro nobis chariſſime pater.

EPI-

EPISTOLA VIII.
AD EVMDEM STEPHANVM, & ad Concilia Africæ.

DAMASVS SERVVS SERVORVM DEI, atque per gratiam eius Epiſcopus ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ vrbis Romæ, Stephano Archiepiſcopo Concilij Mauritaniæ, & vniuerſis Epiſcopis Africanæ prouinciæ.

LEctis fraternitatis veſtræ litteris, primo gratias ago, quod tantorum fratrum merui benedictione frui: deinde, quod circa fratres ſollicitos vos reperi, & cum eis crucem Domini deferre, qui ait: *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* & reliqua ad hunc modum pertinentia. Igitur, quoniam in præſenti opportune geſtorum conſultatione, Apoſtolicis veſtra beatitudo viſceribus commota nos hortata eſt, tuitionem fratrum Apoſtolica impendere auctoritate, & eorum iniurijs ſubuenire, dum conſtet, eadem vos cũ Apoſtolo compaſſibiliter dicere: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non vror?* ſatagentes, ne aliquis de his, qui vobis crediti ſunt, à ſæuis beſtijs laceretur aut capiatur: pro qua re oportet, iuxta veſtram prudentem commonitionem, magis autem ſecundum Domini diuinam præceptionem, nos, qui ſupra domum eius, hoc eſt, vniuerſalem Eccleſiam Catholicam, Epiſcopale ſuſcepimus miniſterium, ſollicitè vigilare ne quid de ſacris eius muneribus, id eſt, Apoſtolicis viris, Apoſtolorumque ſucceſſoribus, atque miniſtris quiſquam, nobis dormitantibus, valeat ſupprimi, atque iniuſte, nobiſque inconſultis, damnari.

Scitis, fratres chariſſimi, firmamentum a Deo fixum & immobile, atque titulum lucidiſſimum ſuorum Sacerdotum, id eſt, omnium Epiſcoporum, Apoſtolicam ſedem eſſe conſtitutam, & verticem Eccleſiarum. Tu es enim (ſicut diuinum pronunciat verbum veraciter) Petrus, & ſuper firmamentum tuum Eccleſiæ columnæ, qui Epiſcopi intelliguntur, confirmatæ ſunt: & tibi claues regni cœlorum commiſi, atque ligare & ſoluere poteſtatem quæ in cœlis ſunt, & quæ in terris, promulgaui. Tu profanatorũ hominum, & membrorum meorum, maximeque diſcipulorum meorum exiſtis vt princeps & doctor orthodoxæ & immaculatæ fidei, cuius vice hodie, gratia Dei, legatione pro Chriſto fungimur, & omnes huius ſanctæ ſedis præſules eius vicem geſſerunt, gerunt, & gerent. Ideo omnia, quæ innotuiſtis, non licere mandarem, niſi vos tam pleniter inſtructos eſſe ſcirem, quod cuncta, ſuper quibus conſulitis, illicita eſſe non dubitetis.

Diſcutere namque Epiſcopos, & ſummas Eccleſiaſticorum negociorum cauſas metropolitano, vna cum omnibus ſuis comprouincialibus, ita vt nemo ex eis deſit, & omnes in ſingulorum concordent negocijs, licet: ſed definire eorum atque Eccleſiaſticarum ſummas querelas cauſarum, vel damnare Epiſcopos, abſque huius ſanctæ ſedis auctoritate, minime licet, quam omnes appellare, ſi neceſſe fuerit, & eius fulciri auxilio oportet. Nam, vt noſtis, Synodum ſine eius auctoritate fieri, non eſt catholicum: nec Epiſcopus, niſi in legitima Synodo, & ſuo tempore Apoſtolica vocatione congregata, definite damnari poteſt: neque vlla vnquam Concilia rata leguntur, quæ non ſunt fulta Apoſtolica auctoritate.

Accuſatores autem Epiſcoporum & teſtes, ſuper quibus rogitaſtis, abſque vlla infamia, aut ſuſpicione, vel manifeſta macula, & veræ fidei pleniter inſtructi eſſe debent, &

tales,

tales, quales ad ſacerdotium eligere iubet diuina auctoritas: quoniam Sacerdotes (vt antiqua tradit auctoritas) criminari non poſſunt, nec in eos teſtificari, qui ad eundem non debent nec poſſunt prouehi honorem.

Vocatio enim ad Synodum (iuxta decreta Patrum) canonica eius, qui impetitur, tam ſua præſentia, quam & ſcriptis atque apocriſarijs, per ſpatium fieri debet congruū atque canonicum: quia niſi canonice vocatus fuerit ſuo tempore, & canonica ordinatione, licet venerit ad conuentum quacumque neceſſitate, niſi ſponte voluerit, nullatenus ſuis reſpondebit inſidiatoribus: quoniam nec ſæculi leges hoc permittunt fieri, quanto magis diuinæ?

De eiectis vero, atque ſuis rebus expoliatis, nihil vobis verius ſignificare queo, quam ſancti Patres diffinierunt, & noſtri prædeceſſores Apoſtolica auctoritate roborauerūt. Ita enim hæc ſe habent: Epiſcopos eiectos, atque ſuis rebus expoliatos, Eccleſias proprias primo recipere, & ſua eis omnia legaliter reddi, ſancti canones decreuerunt: & poſtea ſi quis eos accuſare voluerit, æquo periculo facere ſanciuerunt, iudices eſſe decernentes Epiſcoporum, Epiſcopos recte ſapientes & iuſte volentes, ad tempus diuque illis, reſumptis viribus & ſuis poteſtatiue fruentibus rebus, amiciſque & Dei ſeruis ſapientibus conſulentibus viris, in Eccleſia conuenientes, vbi teſtes eſſent ſingulorum, qui oppreſſi eſſe videntur. Et reliqua, ad hunc ordinem pertinentia: quæ prolixitatem vitantes, hic non inſeruimus, quia hæc ſufficere credimus. Si quis autem his non eſt cōtentus, legat ea, & ſatiabitur. Scimus enim, homines inermes non poſſe cum armatis rite pugnare: ſic nec illi, qui eiecti vel ſuis bonis ſunt expoliati, cum illis, qui in ſuo ſtant gradu, & ſuis fruuntur amicis atque bonis, litigare rite poſſunt. Ne ſæculi quoque leges hæc ſæcularibus fieri permittunt, ſed prius eiectos, vel oppreſſos, aut expolia-

tos cum ſuis omnibus reſtitui iubent, & poſtea ſuo tempore, ſicut lex eorum continet, ad placita venire præcipiunt, nec vlla carceris cuſtodia appellantem arceri permittunt. Docent enim ex parte (ſicut noſtis) terrena, quæ ſunt cæleſtia.

Accuſatores vero & accuſationes, quas ſæculi leges nō adſciſcunt, nullatenus ſunt in horum admittendæ cauſis: quia omne quod irrepræhenſibile eſt, catholica defendit Eccleſia. Et hoc a maioribus definitum eſſe, propter prauorum hominum inſidias, non dubitatur. Decet enim Domini Sacerdotes, fratrum cauſas pie tractare, & venerabiliter intendere, atque eorum iudicia ſuper ſacrificia ordinare, nec proterue aut tyrannica dominatione, (vt de quibuſdam refertur) ſed charitatiue pro Deo & fraterno amore cuncta peragere: & quod ſibi quis fieri, ſecundum Dominicam vocem, non vult, alij inferre non præſumat: & in qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis. Ea vero, quæ Apoſtolorum prædicatione & patrum inſtructione percepimus, ſemper tenere debemus, ne aliqua noua cudere, aut adnoxam fratrum intendere videamur: ſed alterutrum onera portemus, vt iuxta Apoſtolum, legem Domini adimplere valeamus.

Tempus enim congruum præuideri oportet, quando vniuſcuiuſque accuſatæ perſonæ cauſa rectiſſime in medio producatur, quatenus grauitatem eius conſonantiamque contra patrum decreta vel ſynodorum confeſſionem prodi minime cognoſcatur. Quam ordinabiliter omnes intendant, vt ad eam in omnibus rationabiliter reſpondeāt, & iuſte ſe velle manifeſte oſtendant. Nullus autem introducatur perſonaliter, ſed accuſatores & accuſati æqua audiantur ratione, iuxta quod geſtorum ordo exigit, Accuſatores vero & iudices non ijdem ſint, ſed per ſe accuſatores, per ſe iudices, per ſe teſtes, per ſe accuſati vnuſquiſque

in

in ſuo ordinabiliter ordine. Nam inſcriptio primo ſemper fiat, vt talionem calumniator recipiat: quia ante inſcriptionem nemo debet iudicari vel damnari, cum & ſæculi leges hæc eadem retineant. De quibus omnibus vera ſemper fiat æquitas, quatenus accuſationis & iudicij ac teſtimonij mercedem, per veritatem geſtorum conſequi valeant. Scriptum eſt enim: *Abominatur Dominus labia mendacia, & teſtem fallacem, proferentem mendacia, & ſeminantem inter fratres ſcandala atque litigia, ipſo monente atque dicente: Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. Non facies quod iniquum eſt: nec iniuſte iudicabis. Non conſiderabis perſonam pauperis, nec honores vultum potentis. Iuſte iudica proximo tuo. Et quod tibi non vis fieri, alteri ne facias*, & reliqua. Et maxime præceptum habentes Apoſtolicum, attendere nobiſipſis & gregi, in quo nos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos, regere Dei Eccleſiam, quam acquiſiuit per ſanguinē ſuum proprium, conuenit. Et iterum: Attendere lupos, attendere malos operarios, qui peruerſa faciunt, & aduerſa loquuntur, vt detrahere ſemper diſcipulis Domini, & infamare queant, quos corrigere, vos & omnes Domini Sacerdotes ſummo ſtudio oportet: quia peius malum non eſt, quam vt ciues ciuibus inuideant, & Sacerdotes vel Clerici, Sacerdotibus vel Pontificibus inſidientur, teſtante etiam veritatis voce: *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei. Et qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, melius eſt vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.* Et item: *Beatus qui non fuerit ſcandalizatus in me.* Ille proculdubio ſcandalizatus eſt in Deum, qui eius ſcandalizat Epiſcopum vel Sacerdotem. Et multa talia, quæ hic non inſeruntur, ne nimis prolixa efficiatur epiſtola. Monentes quoque inſtruere debetis memoratos vicinos veſtros, vt a talibus ſe ſubtrahant, & quæ illicite contra præfios fratres egerunt, cito corrigant. Et quos nobis inconſultis

ſultis læſerunt, nobis inconſultis, plena ſatisfactione ſanent, & cito ſibi eos reconcilient, ſi noluerint Apoſtolicæ Sedis ſuſcipere cenſuram. Nam ſi quid fortaſſe in eos aut contra eos emerſerat, noſtrum fuerat expectandum examen, vt noſtra (vti ſemper huic fuit Sedi conceſſum priuilegium) aut condemnarentur auctoritate, aut fulcirentur auxilio. Neque enim ſuo pro libitu noſtra debuerant iura peruadere, abſque Apoſtolicæ Sedis diſpoſitione mandante. A talibus deinceps omnes ſe abſtineant Sacerdotes, qui noluerint ab Apoſtolicæ petræ (ſuper quam Chriſtus, vt prædictum eſt, vniuerſalem conſtruxit Eccleſiam, cui Epiſcoporum ſumma iudicia atque maiores cauſæ, ſicut paulo ſuperius memoratum eſt, reſeruatæ ſunt atque ſolidatæ) cenſura ac ſacerdotali honore ſecludi.

Induciæ enim accuſatis in criminalibus Epiſcopis ſex menſium, vel eo amplius, ſi neceſſe fuerit, concedendæ ſunt: quoniam & laicis hoc permiſſum, nullus ſæcularibus imbutus diſciplinis ignorat: quanto magis Sacerdotibus, qui ſuperiores eſſe eis non dubitantur?

Habetur quoque in decretis ſanctorum Patrum ſancitum, non fore canonicum, quemquam Sacerdotum iudicare vel damnare, antequam accuſatores, canonice examinatos, præſentes habeat, locumque defendendi accipiat, id eſt, inducias Eccleſiaſticas ad abluéda crimina, &c. Nec extra propriam fiat prouinciam primo diſcuſſionis accuſatio ſine Apoſtolica præceptione, cui in omnibus cauſis debet reuerentia cuſtodiri: quoniam & antiqua docet hoc patrum regula, in qua & imperialia pariter ſtatuta concinunt. Criminum, inquiunt, diſcuſſio ibi agenda eſt, vbi crimen admiſſum eſt. Nam alibi criminum reus prohibetur audiri. Et alibi in Canonibus præcipitur: Quæcunque negocia in ſuis locis, vbi orta ſunt, finienda ſunt, & reliqua talia & his ſimilia, ſalua tamen in omnibus Apo-

ſtolica auctoritate, vt nihil in his definiatur priuſquam ei placere cognoſcatur, qua omnes ſuffultos eſſe oportet. Et ſi quid eis graue intolerandumque acciderit, eius ſemper expectanda cenſura. Neque enim proterue, aut ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus, (vt ſæpe actum agnouimus) detrahere aut accuſare præſumat quemquam Sacerdotum, quia iniuria eorum ad Chriſtum pertinet, cuius vice legatione pro populo, Chriſti ſanguine redempto, funguntur. Cauſas enim eorum, quia Dei cauſæ ſunt, eius eſſe iudicio ſcimus reſeruandas, qui valet corpus occidere, & animam mittere in gehennam. Qui dicit: *Mihi vindictam, & ego retribuam*. Apud quem conſcientia nuda eſt, cui non abſconduntur occulta. Inſtruendi etiam omnes ſunt, quoniam per nos illis Chriſtus intonuit, non eſſe ouium lupi inſidias præuidere, ſed paſtoris.

Monet ergo beatus Apoſtolus Paulus, ne de his temere leuiterque præſumatur iudicium, de quibus nemo poteſt verius vel melius iudicare, quam Deus: *Tu autem*, inquit, *quare iudicas fratrem tuum? aut cur ſpernis eum? Omnes enim ſtabimus ante tribunal Chriſti. Scriptum eſt enim: Viuo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, & omnis lingua confitebitur Domino*. Itaque vnuſquiſque noſtrum pro ſe rationem reddet Deo. In hoc ergo non ſibi quiſpiam temerarios auſus vſurpet, vt, præter quod ad concordiam pertinet, aliud agat, vnde vnitas Eccleſiæ diſſipetur. Non ergo leuiter quiſquam aſſentiat in detractione vel iudicatione vel damnatione fratrum, maximeque Sacerdotum, qui proximiores ſunt Deo, & qui proprio ore Corpus Chriſti conficiunt: quia ob hoc venit ira Dei in filios diffidentiæ, qui Chriſtum perſequuntur in ſuis membris. Nolite, fratres, nolite effici participes eorum, nec communicetis peccatis talium, aut infructuoſis verbis illorum. Magis autem redarguite talium cœtus, qui extendere moliuntur,

quaſi arcum, in fratres linguas ſuas. Defendite ergo fratres, & omnes monete, vt armentur contra fratrum perſecutores. Confidimus autem de vobis meliora & viciniora ſaluti: quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia, magiſtro gentium docente, poterit nos ſeparare a charitate Domini noſtri Iesv Christi, quæ maxime in ſacerdotibus & reliquis perficitur mēbris eius. Nolite itaque amittere confidentiam veſtram, quæ magnā habet remunerationem. Ecce enim iudex ante ianuam aſſiſtit, coronas hilariter promittens his, qui pro eo fratribus auxilium ferunt, & oppreſſis ſuccurrunt, atque in charitate collaborant. Quod ſi ſubtraxerit ſe quis, non placebit Deo, ſed cadit, quia non ſubleuauit cadentem, ſed emarcuit. Non autem ſimus ſubtractionis in oppreſſionem, ſed adminiculi in acquiſitionem & ſupplementum fratrum. Propter quod aſſumite armaturam Dei, vt poſſitis reſiſtere omnibus taliter præſumentibus, & induite vos loricam iuſtitiæ, calceati pedes in præparationem Euangelij pacis, in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere. Et galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei, per omnem orationem & obſecrationem radicati & fundati, vt idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata, diuidentes corpus Eccleſiæ bonum & integrum in tortuoſas nouitates.

Monet ergo Apoſtolus, non amplius nos inuicem temere iudicare. Temere enim iudicat, ſi quis Epiſcopum abſque Sedis Apoſtolicæ auctoritate condemnat, cum ei (vt paulo ſuperius prælibatum eſt) hoc ſpecialiter priuilegium reſeruatum ſit. Sed hoc iudicate magis, inquit, ne ponatis offendiculum fratri vel ſcandalum. Patenter enim

his & alijs innumerabilibus decretorum teſtimonijs, omnibus manifeſtum eſt, non debere Epiſcopum damnari, licet eius perſcrutetur opinio, donec iudicium de eo noſtræ Apoſtolicæ auctoritatis, hoc eſt, principis Apoſtolorum Petri, cognoſcatur, vtpote quoniam ſolus & præ omnibus, creditus eſt atque percipere meruit a Rege Regum Chriſto Deo claues regni cælorum, ad aperiendum fidelibus & beneuolis hominibus in eundem Dominum noſtrum, & claudendum infidelibus & maleuolis, atque ſuis Sacerdotibus, & ſanctæ Eccleſiæ, ſuo precioſo ſanguine redemptæ, & impugnatoribus ſiue nocentibus. Quod vtique & nos facere poſtulauit. Non quod noui aliquid nunc imperatur, ſed illud quod per deſidiam aliquorū aut ſcienter, aut negligenter tranſgreditur, deinceps obſeruetur ab omnibus, vt illa ſemper, quæ Apoſtolica & patrum traditione conſtituta ſunt, ſub metu, irrefragabili auctoritate, teneantur. Scriptum namque eſt in ſecunda ad Theſſalonicenſes epiſtola, & ad Timotheum, Apoſtolo monente: *State, & tenete traditiones veſtras, quas didiciſtis ſeu per verbum, ſeu per epiſtolam*. Item alibi per Prophetam: *Expectaui quoque*, ſicut beatus Iſaias intonuit, *vt facerent iudiciū, fecerunt autem iniquitatem, & non iuſtitiam, ſed clamorem, omnes pios conturbantes*. Et hoc ſcire debeant, quoniam iudicium Dei eſt ſecundum veritatem in eos, qui talia agunt; licet diuitias bonitatis Dei, & ſuſtentationis, & patientiæ contemnant, ignorantes quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam eos adducit: ſecundum duritiam autem eorum & cor impœnitens, theſaurizant ſibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei, qui reddet vnicuique ſecundum opera eius. Et alibi ſcriptum eſt: *Ego ſum Dominus Deus veſter: Non facietis iniquitatem in iudicio. Non accipies perſonam hominis, neque mireris vultum potentis. Ab omni iniquo verbo recedes. Innocentem & iuſtum non oppugnabis, neque interficies*. Ille proculdubio

culdubio facit iniquitatem in iudicio, qui ea ſibi vindicat, quæ ei vindicare non licet. Ideo, quæ huic ſanctæ Sedi conceſſa ſunt, nullus vſurpare ſine eius conſultu præſumat, qui non vult honore Eccleſiaſtico indignus, vt contẽptor, iudicari. Itaque oportet negligentes propulſare, ſed ita, vt nocentes non roborentur: & bonos improbis aut inſidiatoribus fratrum reſiſtere, ne torpore deſidiæ oppreſſi, taciturnitatis teneantur obnoxij.

Itaque qui poteſt obuiare, & perturbare peruerſos, & non facit, nihil aliud eſt, quam fauere eorum impietati. Nec enim caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare. Sitis autem perfecti & integri in eodem ſenſu, & in eadem ſcientia firmati, vt per eã vias veſtras dirigentes in eundem inflexibiliter, omnibus occurratis oppreſſis: quia vobis creditur Dominus, ad quem accedentes lapidem viuum ab hominibus quidem reprobatum propter talium impietatem, a Deo autem electum & honorificatum, ſuper quem vos, tamquam lapides viui, ædificamini in domum ſpiritualem, in ſacerdotium ſanctum, offerentes ſpirituales hoſtias ipſi in odorẽ ſuauitatis. Gratum enim admodum eſt ſacrificium Domino, oppreſſis omnibus ſubuenire: quanto magis illis, de quibus ait: *Qui vos audit me audit: & qui vos ſpernit me ſpernit*, &c. Libat quidem Domino proſpera, qui ab afflictis & oppreſſis pellit aduerſa. Sed & nunc, fratres, commendamus vos Deo & verbo gratiæ eius, qui poteſt perficere, & dare hæreditatem in omnibus ſanctificatis. Ipſe autem Deus pacis & conſolationis, det vobis idipſum ſapere in alterutrum, & in ipſo ſemper & in omnibus, vt vnanimes, vno ore & vno corde honorificetis eum in concordiam & auxilium fratrum, qui potens eſt confirmare omnes & conſolari ſecundum Euangelium eius, & iuxta reuelationem myſterij temporibus æternis taciti, patefacti autem per ſcripturas

ſanctas

ſanctas & patrum orthodoxorum doctrinas, ſecundum præceptum æterni Dei, ad obediendum fidei, in omnibus cognitis nobis, ſoli ſapienti Deo, Domino noſtro IESV CHRISTO, cum quo Patri, & Spiritui Sancto gloria, honor & imperium & poteſtas in ſæcula ſæculorũ. Amen. Dominus vos cuſtodiat, dilectiſſimi fratres, incolumes ſemper. Data octauo Kalendas Nouembris, Flauio & Stilicone viris clariſſimis Conſulibus.

EPISTOLA IX.

DOMINIS VENERABILIBVS FRATRIBVS, Proſpero Numidiæ primę ſedis Epiſcopo, Leoni, Reparato, Alexandro, Benedicto, Ruſo, & omnibus ceteris, vbique in recta, ſancta, & Apoſtolica fide conſiſtentibus, orthodoxis Epiſcopis, Damaſus Epiſcopus.

LIcet, fratres chariſſimi, vobis ſint nota Patrum decreta, mirari tamen non poſſumus veſtram ſolertiã circa inſtituta maiorum, vt cuncta, quæ poſſunt aliquam recipere dubitationem, ad nos, quaſi ad caput, vt ſemper fuit conſuetudo, deferre non deſinatis, vt inde capiatis reſponſa, vnde accepiſtis inſtitutionem, & normam recte viuendi. Vnde & vos non immemores canonum eſſe recordamur, qui & id ipſum fieri præcipiunt. Non vt vobis ſcientiæ Eccleſiaſticæ regulæ aliquid deſit, ſed vt auctoritate ſedis Apoſtolicæ fulti, in nullo ab eius deuietis regulis. Igitur de Chorepiſcopis, de quibus nos conſulere voluiſtis, quale ſit eorum miniſterium, aut quid eis agere liceat, aut quam auctoritatem habeant, vel ſi liceat eos fieri, an non, quia audiuimus eos iam eſſe prohibitos, aut quid de his, qui iam ordi-

ordinati reperiuntur, agendum ſit: nil vobis certius reſpondere nobis videtur, quam olim a prædeceſſoribus noſtris decretum reperimus, vt eis ad veniam nihil prorſus aliud reſeruetur, quam priuatio ſacri miniſterij, quod illicite aſſumpſerunt, quia prohibiti tam ab hac ſacra Sede, quam a totius orbis fuerant Epiſcopis. Nimis ergo eorum inſtitutio improba, nimis eſt praua: quia vt hi de ſummo ſacerdotij miniſterio aliquid præſumant, omni auctoritate caret, & ſacris canonibus inuenitur eſſe contrarium, atque ad totius Eccleſiæ perturbationem ſuperba & ſuperflua tendit elatio: & vacuum eſt & inane, quicquid in prædicto ſacerdotio ſummi egerunt miniſterio. Quod ipſi ijdem ſint, qui & Presbyteri, ſufficienter inuenitur: quia ad formam, & exemplum Septuaginta, inueniuntur prius inſtituti. Sed quia (Deo gratias) modo neceſſarij ſicut in primitiua Eccleſia propter ſtudium, quod erga pauperes exigebant, non ſunt, & quia illicita præſumebant, & quod agebant, actum non erat, & propterea multi in ſecuritatē lapſi, Eccleſiaſtico fraudabantur & fruſtrabantur miniſterio: ideo tam ab hac ſancta Sede; vt ſuperius memorauimus, quam & ab omnibus totius orbis Epiſcopis, a Pontificalibus ſunt remoti officijs. Nam (vt nobis relatū eſt) quidam Epiſcoporum, propter ſuam quietem, eis plebes ſuas committere non formidant: & vt illicita atque prohibita agant, ijdem ea quæ ſolis Pontificibus debentur, ſibi vſurpant, & ipſi in ſua quiete torpent, & curam ſibi a Deo commiſſam negligunt, cum Dominus dicat: *Bonus paſtor animam ſuam ponit pro ouibus ſuis, & vocat eas nominatim, & cognoſcit ſuas, & ſuæ agnoſcunt eum.* Et item: *Sicut nouit me Pater, & ego agnoſco Patrem, & animam meam pono pro ouibus meis.* De mercenario autem quid dicat, bene noſtis: *quia videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit; & lupus rapit & diſpergit oues*, & reliqua. Pro talibus verò negligitur

gligitur cura Eccleſiæ, & eius ſtatus perturbatur. Et ideo ſunt prohibiti, in tantum, vt ſi aliqui ex his reperti fuerint, a proprio decidant gradu. Illi namque Epiſcopi, qui talia ſibi præſumunt, videntur mihi eſſe meretricibus ſimiles, quæ ſtatim, vt pariunt, infantes ſuos alijs nutricibus tradunt educandos, vt ſuam citius libidinem explere valeant. Sic & iſti infantes ſuos, ideſt populos ſibi commiſſos, alijs educandos tradunt, vt ſuas libidines expleant, id eſt, vt pro ſuo libitu ſecularibus curis inhient, & quod vnicuique viſum fuerit, liberius agant. Pro talibus enim animæ negliguntur, oues pereunt, morbi creſcunt, hæreſes & ſchiſmata prodeunt, Eccleſiæ deſtruuntur, Sacerdotes vitiantur, & reliqua mala proueniunt. Non taliter Dominus docuit, nec Apoſtoli inſtituerunt: ſed ipſi qui curam ſuſcipiunt, ipſi peragant, & ipſi proprios manipulos Domino repræſentent. Nam ipſe ouem perditam diligēter quæſiuit, ipſe inuenit, ipſe proprijs humeris reportauit, noſque idipſum facere perdocuit. Si ipſe pro ouibus tantam curam habuit, ipſe docuit, ipſe curauit, ipſe ſanauit, ipſe proprijs humeris reportauit, atque in tantum dilexit, vt etiam animam ſuam (multas ſuſtinens iniurias, multa opprobria, multaſque paſſiones) pro nobis traderet; quid nos miſeri & deſides dicturi ſumus, qui etiam pro ouibus nobis commiſſis curam impendere negligimus, & alijs eas educandas tradimus? Corrigantur hæc, fratres, neceſſe eſt: quia qui plus laborat, maiorem mercedem accipiet. Nam nō amplius quàm duos ordines inter diſcipulos Domini eſſe cognouimus, id eſt, duodecim Apoſtolorum, & ſeptuaginta diſcipulorū: vnde iſte tertius proceſſerit, funditus ignoramus. Et quod ratione caret, extirpare neceſſe eſt. Quod enim Epiſcopi non ſint, qui minus quàm à tribus ſunt ordinati Epiſcopis, omnibus patet: quoniam, vt bene noſtis, prohibitum a ſacris eſt Patribus, vt qui ab

vno

vno vel a duobus ſunt ordinati Epiſcopis, nec nominentur Epiſcopi. Si nomen non habent, qualiter officium habebunt? Quicquid enim inter Epiſcopos, aut de rebus ad eos ſolummodò pertinentibus egerint, neceſſe eſt (vt ſuperius iam prælibatum eſt) vt irritum fiat: quia quod non habent, dare nequaquam poſſunt, præſertim cum nullum ex ſeptuaginta diſcipulis, quorum ſpeciem iſti, antequam prohiberentur, (vt ſuperius memoratum eſt) in Eccleſia gerebant, nil de hoc, quod Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus ſpecialiter debebatur, legitur aſſumpſiſſe. Nec in lege Domini, quæ Moſi ab ipſo Domino legitur dictata, de his, quæ ſummis Sacerdotibus, id eſt, Moſi & Aaron, erāt ſpecialiter conceſſa, filij Aaron quicquam præſumebant. Nùlli enim dubium eſt, quòd Moſes & Aaron ſoli, præcipiente Domino, in tabernaculo Dei erigebant altare, ſoli vngebant, ſoli, Sacerdotes ſacra vnctione inſtituebant, & alia, quæ ad ſummum ſacerdotium pertinebant, de quibus ſufficienter in diuinis legitur litteris, agebant: quoniam ſummi Domini Sacerdotes erant, ſicut de eis ſcriptum eſt, *Moſes & Aaron in ſacerdotibus eius*. Sic & modo, quia vmbra legis tranſijt, & lux Euangelij in nos, Dei gratia, manifeſte coruſcat, de his quæ in ſummis Sacerdotibus, id eſt, Epiſcopis ſunt, quorum figuram Moſes & Aaron tenuerunt, illi qui ſeptuaginta diſcipulorum formam geſtant, in quorum videlicet typo filij Aaron erant, nihil præſumere debent, ſicut nec illi quicquam de ſummi ſacerdotij miniſterio attingebant. Nam quòd chorepiſcopi antequam præfato prohiberentur tenore, ad formam ſeptuaginta inſtituti erant, canon ſufficienter manifeſtat, vbi ait: *Chorepiſcopi quoque ad exemplum & formam ſeptuaginta videntur eſſe*, & reliqua. Nec illud prætereundum nobis videtur, quod alibi in canonibus expreſſum eſt; *Qui in vicis & poſſeſſionibus chorepiſcopi nominantur, quamuis manus impoſitionem Epiſcoporum*

rum perceperint, & vt Epiſcopi conſecrati fuerint, &c. Nec ab re dictum perpendo, quamquam manus impoſitionem Epiſcoporum perceperint, cum Epiſcoporum nomen pluralem in ſe contineat numerum, & apud grammaticos pluralis ſit genitiuus: videtur enim mihi, quod tunc non ab vno, ſed à pluribus ordinabantur: quia nullatenus diceret, Epiſcoporum, ſi ab vno fieret talium ordinatio, cum Epiſcoporum pluraliter dictum ſit. Cum autẽ dixit Chorepiſcopum profecto villanum voluit intelligi Epiſcopũ. Et ſi villanus, quid agit in ciuitate, cum in vna ciuitate duo omnino prohibeantur eſſe Epiſcopi? Et ſi in villa & in eo loco, vbi antea Epiſcopi non fuerunt, cum & in modica ciuitate, vel in villa, aut caſtello Epiſcopus fieri prohibeatur, & in omnibus omnino locis, vbi antea Epiſcopi non fuerunt, ne vileſcat auctoritas & nomen Epiſcopi, fuerint conſtituti, quid (rogo) erunt? Ecce nec locus cũ ordinatione concordat, nec ordinatio cum loco: quoniam ſi Epiſcoporum manus impoſitionem perceperunt, & vt Epiſcopi ſunt conſecrati, vbi ſunt conſecrati? Ad villam, quia, χώρη, villa eſt apud Græcos. Et qualiter ad villam, ſi nec in caſtello aut in modica ciuitate licet fieri, rogo, vt promatis: & ſi promere non poteſtis, quia (ſcio) per rationem aut plenam auctoritatem minime poteſtis, digitum ori imponite, & eos omni auctoritate carere non dubitate, ſcilicet quia tria obſtant, quibus eorum caſſatur actio, vel inſtitutio: Vnum, quod ab vno Epiſcopo ordinari ſolent, in quo eorum ordinatio a canonibus diſcordat, qui per manus Epiſcoporum eos inſtitui iubent. Aliud, ſi a pluribus Epiſcopis ſunt ordinati & aut in villa, aut in caſtello, ſeu in modica ciuitate, aut omnino non in eo loco præfixi, quo iuſte Epiſcopi fieri debent, aut dudum non fuerunt, vbi vileſcat auctoritas, & nomen Epiſcopi, aut ſi in ciuitate cum altero Epiſcopo, cum (vt prædictũ

eſt)

eſt) in vna ciuitate duo non debeant conſiſtere Epiſcopi. Tertium, ſi abſolute fuerint inſtituti, ſicut de quibuſdam audiuimus, quæ omnia Epiſcopali omnino carent auctoritate. Et illud adhuc reſtat, quòd eorum ordo non habet in diuinis litteris auctoritatem, quia (vt præfixum eſt) ordines ſunt duo tantum primi in Eccleſia, id eſt, Apoſtolorum, & ſeptuaginta diſcipulorum. ſane ſi nec Epiſcopi ſunt, quia pro præfatis cauſis Epiſcopi eſſe non poſſunt, nec Presbyteros ſe nominari volunt, quia amplius eſſe ambiunt, atque plus quam ſeptuaginta diſcipuli feciſſent (ad quorum formam, vt paulo ſuperius prælibauimus, hi antequam prohiberentur, a quibuſdam ſtultis, & ſua quærentibus, & non quæ CHRISTI IESV, inſtituebantur) præſumere tentant, & illicita, atque prohibita agere præſumunt, nec hoc dici ſe volunt, quod ſunt, rogo, vt manifeſte prodatis quid ſint: quoniam aut aliquid ſunt, aut nihil. Nam manifeſte patet, quoniam Epiſcopi non ſunt. Et ſi Epiſcopi non ſunt, & presbyteri eſſe deſpiciunt, quid erunt? Aut aliquid prorſus erunt, aut nihil: quia nihil poteſt eſſe, niſi habeat vnde ſit. Et ſi non habet vnde ſit, aut vnde originem ducat, nec auctoritatem habet, nec ſtare rite poterit, quia inane eſt, & vt deſtruatur & cadat neceſſe eſt, quoniam nihil eſt, & in nihilum reputabitur. Si vero nihil ex his ſunt, quæ ſuperius memorauimus: tūc neceſſe eſt, vt nihil ſint ex his, quæ Sacerdotibus debentur. Et ideo nec in ſacerdotali catalogo habeantur, niſi tantum (vt primo commemorauimus) vt pro miſericordia illis, qui humiliter hoc ferre voluerint, nec amplius ambierint, & per ſcriptum propria manu ſubter corroboratum, idipſum confirmauerint, hoc ſolummodo concedatur, vt inter Sacerdotes locum habeant, & miniſterio Presbyterorum contenti ſint, atque menſæ Domini tantummodo participes exiſtant. Amplius autem qui ambire

voluerint, nec hoc retineant, vt Sacerdotes ſint, ſed omni Eccleſiaſtico funditus priuentur honore. Quod vero eis non liceat Sacerdotes conſecrare, nec Diaconos, aut Subdiaconos, nec virgines, nec altare erigere, nec vngere, aut ſacrare, nec Eccleſias dedicare, nec chriſma conficere, nec chriſmate baptizatorum frontes ſignare, nec publice quidem in Miſſa quemquam pænitentem reconciliare, nec formatas epiſtolas mittere, nec populum benedicere, nec ante Epiſcopum in baptiſterio, aut in ſacrario introire, nec præſente Epiſcopo infantem tingere, aut ſignare, nec pænitentem ſine præceptione Epiſcopi ſui reconciliare, nec eo præſente niſi illo iubente, ſacramentũ corporis & ſanguinis CHRISTI conficere, nec eo coram poſito populum docere aut ſalutare, nec plebem exhortari: quæ omnia ſolis Pontificibus deberi tam ex ſuperioribus, quam ex alijs Patrum conſtitutis, aut ſacris canonibus edocti eſtis. Et ſi neceſſe eſt quibuſdam minus ſcientibus, doceri pleniter, & inſtrui poſſunt, vt per hoc & diſcretio graduum, & dignitatis faſtigium ſummorum Pontificum demonſtretur. Similiter & de Presbyteris hæc habeantur, vt ſine iuſſu proprij Epiſcopi nil agant: quia quod rarum eſt, hoc & pulchrius eſſe videtur. Et ſi nomen vileſcit Pontificum, omnis ſtatus perturbatur Eccleſiæ. Triplex itaque in hac parte reatus eſt, quod & prohibita agũt, & quod ſacrum miniſterium talis conſortij vilitate polluitur, & Epiſcoporum (quantum ad illicitæ vſurpationis temeritatem pertinet) iura ſoluuntur. Quod autem ſolis Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus proprij ſit officij tradere Spiritum ſanctum, liber Actuum Apoſtolorum docet, præſertim quum nullus ex ſeptuaginta diſcipulis, quorum iſti in Eccleſia ſpeciem gerunt, legatur donum ſancti Spiritus per manus impoſitionem (vt prædictum eſt) tradidiſſe. Hæc ergo, quia omni carent ratione, nullus dein-

K ceps

ceps vſurpet, aut conſentiat Sacerdotum, qui noluerit a noſtro ſacerdotali collegio ſeparari. Nec quod a nobis extinguitur, & a prædeceſſoribus noſtris ac reliquis (vt dictum eſt) totius orbis Epiſcopis iam extinctum eſt, apud aliquos tenebroſis ſeminetur radicibus; ſed quæ male pullulaſſe noſcuntur, radicitus euellantur, ne meſſem Dominicam vlla corrumpant zizania. Ita enim fructum vberem Domini Sacerdotes præſtabunt, ſi ea quæ natam ſegetem enecare conſueuerunt, radicitus amputentur. Ceſſet ergo, ceſſet tot vicibus prohibita & damnata præſumptio: nec imitentur ſummi Sacerdotes mulieres meretrices, quæ infantes ſuos, præfata voluptate alijs ad nutriendum tribuunt: ſed ipſi nutriant, ipſi Domino ſuo fructum cum vſura reddant, fructuoſoſque manipulos ei cum gloria repræſentent. Nam ſi Dominus leproſos, inter cęteras ouium ſuarum curas, tetigit & mundauit, cur nos eadem agere dedignamur? Aut cur nos ipſi, qui paſtorale officium ſuſcepimus, alijs alendas tradimus? maxime, quum Dominus Petro præceptori noſtro dixerit: *Si diligis me, paſce oues meas:* & multa talia, & his ſimilia. Nam benedictio, quam prædicti Chorepiſcopi ante ſuam prohibitionem per manus impoſitionem dabant, magis nobis videtur vulnus inferre, quam ſalutem. Et illi qui Pontificatus apicem non habebant, quomodo ea quæ non habebant, dare poterāt? quoniam nihil in dante erat, quod ille poſſet accipere. Aut quis hominum, licet more humano loquamur, dare poteſt quod non habet? Præſertim quum Pontifices non erant, ea quæ ſolis Pontificibus debentur, dare non poterant. Et propterea magis vulnerabant capita, quæ per manus impoſitionem tangebant, quum ea, quæ eis collata nō erant, per aliquam benedictionem darent. Et ideo quicquid ex ſupradictis miniſterijs Pontificalibus præſumebant, irritum erat, & nihil tactis proficiebat: ſed magis iuxta Prophetā, male-

maledictionem pro benedictione (ſi ratum eſt dicere) conferebant. Quapropter per illam illicitam manus impoſitionem, vt paulo ſuperius prælibauimus, vulneratum caput illi, qui videbantur aliquid accepiſſe, habebant. Et vbi vulnus infixum eſt, neceſſe eſt medicinam adhibere, qua infixa ſanetur macula, id eſt, reiterari neceſſum eſt, quod legitime actum, aut collatum minime approbatur, ſi perfectum eſſe debebit. Nam quomodo honorem poſſit retinere, qui ab illo acceperit, qui poteſtatem dare legitime non habuit, inuenire non poſſum: quum ille, qui honorem Pontificalem non habuit, Pontificalia non poteſt iura tribuere: nec hoc ſibi poterant vendicare, cuius capaces per hoc quod illis obſtiterat, non fuerunt. Huius ergo diſcuſſionis curam nobis ſpecialiter vendicantes, ita miſericordiam irrogamus, vt ſi qua forſitan de his commiſſa ſunt, corrigantur, ne talia liceat vltra committi, & ne qua excuſatio de ignoratione naſcatur: quia vt nobis gratulationem facit Eccleſiarum ſtatus, ſalubri diſpoſitione attributus vel adornatus; ita non leui nos mœrore contriſtat, quoties aliqua contra inſtituta Canonum vel Eccleſiaſticã diſciplinam præſumpta aut commiſſa cognoſcimus. Quæ ſi non qua debemus vigilantia, reſecemus: illi qui nos ſpeculatores eſſe voluit, nos excuſare non poſſumus, ſi eius Eccleſiam, quæ nobis generaliter commiſſa eſt, in quantũ præualemus, puram a tam illicitis ſuperſtitionibus non cuſtodiamus; quia non aliter vnus grex, & vnus paſtor ſumus, niſi quemadmodum Apoſtolus docet: *Id ipſum dicamus omnes: Simus autem perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſapientia*. Nec aliter veri diſcipuli Domini erimus, niſi radicem amaritudinis ſurſum germinantem (ſicut hoc, vt aſſeritis modo facit) ne nocere valeat, aut Epiſcopale miniſterium vileſcere faciat per eorum negligentiam, ideſt, omnium Sacerdotum, qui euellere mala, & meliora plantare

ſunt ab eo præpoſiti, vnuſquiſque pro viribus exſtirpare feſtinet, & ipſe pro ſuis ouibus eſt æterno iudici rationem redditurus, eas fouere, & educare decertet. Si Domini deſideramus eſſe diſcipuli, ipſius imitemur veſtigia, vt de nobis dicatur: *Ego ſum paſtor bonus, & cognoſco oues meas, & voco eas nominatim, & cognoſcunt me meæ*, & reliqua. Et iterũ, monente Dominicæ vocis imperio, quo beatiſſimus Apoſtolus Petrus, trina repetitione myſticæ ſanctionis imbuitur, vt Chriſti oues, qui Chriſtum amat diligenter, & cũ magna cura paſcat: quoniam ipſius ſanctæ Sedis, cui per abundantiam diuinæ gratiæ præſumus, amore & reuerentia coarctamur, vt tantæ ſuperſtitionis, quæ nullius (vt ſæpe dictum eſt) fulcitur auctoritate, periculum, quantum poſſumus, declinemus, ne beati magiſtri noſtri Petri, & ſummi Apoſtoli dilectio, qua ſe amatorem Dei eſſe teſtatus eſt, vana inueniatur in nobis: quoniam omnis negligenter paſcens toties ſibi commendatum Dominicum gregem, conuincitur ſummũ non amare paſtorem, nec eius ſe velle diſcipulum fieri, cuius exempla negligit imitari. Nam gratia prorſus maior acquiritur, ſi de commiſſis ouibus lucrũ offerat Domino ſolicitudo paſtoris. Nam & beatũ Iacob, qui pro vxoribus diu ſeruierat, dixiſſe meminimus: *Viginti annis fui tecum: oues tuæ & capræ ſteriles non fuerunt: arietes gregis tui non comedi, nec captum a beſtia oſtendi tibi: Ego damnũ omne reddebam: & quicquid furto perierat, a me exigebas: die noctéque æſtu vrebar & gelu: fugiebat ſomnus ab oculis meis*. Si ergo ſic laborat & vigilat, qui paſcit oues Laban: quanto labori, quantiſque vigilijs debet intendere, qui paſcit oues Dei? Sed in his omnibus ipſe nos inſtruat, pro ſuis dedit ouibus animam, & adiuuet nos, vt de his, qui nobis commiſſi ſunt, fructum multiplicem, ac menſuram ſuperfluenté ad æterna gaudia reportare concedat. Tantuſque vos beati Petri Apoſtolorum principis amor incendat, vt in ouili ipſius,

cui omnes creaturæ ſunt traditæ, omnes taliter errantes & illicita atque prohibita præſumentes, ſanctis veſtris ſtudijs ſummo redintegrare cum deſiderio feſtinetis, qualiter animæ precioſo Chriſti ſanguine redemptæ, eorum non pereant deceptione. Reſtat etiam, quod per oſtium hi nequaquam ſubintrarunt, quia non habebant oſtiũ per quod ingrederentur: quia (vt dictum eſt) ſi nec Epiſcopi ſunt, & pluſquam Presbyteri eſſe ambiunt, per quod oſtium intrabunt, cum hi tantum duo ordines in Eccleſia leguntur, nec amplius ad paſtorale officium aliquod patet oſtiũ, per quod paſtor intret? Audite fratres, non me, ſed ipſam dicentem veritatem: *Qui non intrat per oſtium in ouile ouium, ſed aſcendit aliunde, hic fur eſt & latro,* & reliqua. Cum etiã egregius prædicator dicat, *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt:* cum prædicta duo fundamenta in Eccleſia tantum inueniantur poſita, quicquid amplius poſitum in his inuenitur, ſtare nullatenus poterit. Et ideo cum omnibus ſuis fundamentis & actionibus atque radicibus vt euellatur neceſſe eſt, ita vt amplius pullulare, nec germinare valeat. Non ergo generet, & non faciat vobis, fratres, toties repetita locutio faſtidium: quia ſumma neceſſitas eſt ſæpius prohiberi, quod toties, vt a vobis cognouimus, illicite vſurpatur: & quoniam veritas ſæpius exagitata, magis ſplendeſcit in lucem: & quod toties repetendo admonetur, minus vſurpatur. Super his enim multa iã anteceſſoribus noſtris dicta ſunt, a quibus ipſi, ſicut nunc a nobis, ita olim ab eis damnati & prohibiti ſunt. Ideo ſæpius repetentes, omnes monemus, vt vitent huiuſmodi, & a talibus ſe abſtineant, qui noluerint vna cum eis a Sacerdotali miniſterio, vt rebelles, fieri alieni. Quod ita demum probare poterimus, ſi tales extirpare, & non eis fauere decertaueritis: & ita in poſtmodum de tali re querela ceſſabit: quia contumeliæ ſtudio fit, quicquid interdictum

toties vſurpatur. Omnia hæc decretalia, & cunctorum deceſſorum noſtrorum conſtituta, quæ de Eccleſiaſticis ordinibus, & Canonũ promulgata ſunt diſciplinis, ita a vobis & omnibus Epiſcopis, ac cunctis generaliter Sacerdotibus cuſtodiri debere mandamus, vt ſi quis in illa commiſerit, veniam ſibi deinceps nouerit denegari: quoniam occurreret veritas, ſi falſitas diſpliceret. Et merito nos, qui ſumma Eccleſiæ tenere debemus gubernacula, cauſa reſpicit, ſi ſilentio ſaueamus errori.

EPISTOLA X.

B. DAMASI PAPÆ, ET EPISCOPORVM, qui ad eum in Romanam vrbem ex Italia & Gallia conuenerant, numero nonaginta.

DAMASVS, ET CETERI EPISCOPI Romæ congregati, dilectiſſimis fratribus in Illyrico conſtitutis Epiſcopis, in Domino ſalutem.

CRedimus ſanctam fidem veſtram, in Apoſtolorum eruditione fundatam, hanc vos tenere, & hanc populis vniuerſis exponere, quæ videlicet a conſtitutis Patrũ nulla ratione diſſentit, per quos iuſtum eſt ceteros erudiri. Sed relatione Gallicanorum & Venetorum fratrum, quoſdam hæreſibus fauere cognouimus. Quod malum non ſolũ cauere debent Epiſcopi, ſed etiam reluctari contra ea, quæ geſta ſunt imperitia aut ſimplicitate quorumdam, prauis interpretationibus deceptorum. Varijs ergo doctrinis non decet labefactari, ſed magis Patrum noſtrorũ corroborari ſententijs. Auxentium ergo Mediolanenſem præcipue in hac cauſa damnatum eſſe liquet. Vnde iuſtum eſt, omnes

in

in vniuerſo Romanorum orbe doctores legis, ea quæ legis ſunt, ſapere, & non fidem doctrinis varijs maculare. Itaque dum primum hæreticorum cœpiſſet nequitia pullulare, ſicut etiam nunc blaſphemia nefandorum pullulare patet Arianorum, tunc Patres noſtri treceti decem & octo Epiſcopi, habito tractatu in vrbe Nicæna, hunc murum fortiſſimum contra arma diabolica ſtatuerunt, & hoc remedio venena mortifera ſunt depulſa, vt Pater & Filius vnius diuinitatis, vnius virtutis, vniuſque magnitudinis debeat credi, vniuſque eſſentiæ ſiue ſubſtantiæ, ſimul & Spiritus ſanctus. Aliter enim ſapientes, alienos eſſe a noſtra communione iudicauerunt. Quem terminum ſalutarem, adorabilemque deliberationem, corrumpere quidam alijs cogitationibus atque temerare voluerunt: ſed in ipſo principio, ab his ipſis, qui Arimino reuocare aut retractare compellebantur, vſque ad hoc cauſa correcta eſt, vt confiterentur, alia ſibi circumuentione ſubreptum, aut certe, quia non intellexerunt, Patrum ſententiæ in Nicæa conſtitutæ hoc eſſe contrarium. Neque enim præiudicium aliquod fieri potuit per numerum Arimino congregatum, quando conſtat, neque Romanum Epiſcopum, cuius ante omnia decebat eos expectare decretum, neque Vincentium, qui tantis annis Epiſcopatum inuiolabiliter cuſtodiuit, neque alios talibus præbuiſſe conſenſum, maxime dum (ſicuti prædiximus) iſtiipſi, qui per circumuentionem declinaſſe videbantur, ipſi denuo vtentes meliori conſilio, hæc ſibi diſplicere teſtati ſunt. Perſpicit itaque veſtra ſalubritas, hác ſolam fidem, quæ Nicææ Apoſtolorum auctoritate fundata eſt, eſſe perpetua firmitate ſeruandam, & ſimul Orientales hoc facere nobiſcũ, qui ſe Catholicos eſſe cognoſcunt, Occidentales etiam gloriari. Credimus autem, languentes in iſto conamine, non tarde a noſtra ſeparandos eſſe communione, & ab eis Epiſcopatus nomen auferri, quatenus

populi eorum liberati errore, reſpirent. Nullo enim modo a deceptione poterunt corrigere populum, qui deceptionis laqueo detinentur. Concordet cum omnibus Dei Sacerdotibus etiam charitatis veſtræ ſententia, in qua vos fixos ac firmos exiſtere iudicauimus. Si ergo etiam nos vobiſcum recte credere debemus, veſtræ nos charitatis litteris lætificate reciprocis. Valete fratres chariſſimi. Data decimoſeptimo Kalendas Nouembris, Siricio & Ardaburo viris clariſſimis Conſulibus.

EPISTOLA XI.

AD EPISCOPOS ITALIÆ.

VNIVERSIS EPISCOPIS PER ITALIÆ Prouincias conſtitutis, Damaſus Epiſcopus in Domino ſalutem.

OPtaueram, dilectiſſimi, pro noſtri charitate collegij omnes Domini Sacerdotes (ſicut in primitiua fuit Eccleſia) vnum eſſe cor & animam vnam, atque in vna deuotione perſiſtere, nec quemquam Sacerdotum, gratia aut formidine ſæculariũ deprauari, aut a via veritatis quoquo modo abſcedere. Sed quia multa quæ corrigi poſſunt, proueniunt, & ſuperat culpas delinquentiũ miſericordia Dei: atque ideo ſuſpenditur vltio, vt poſſit locum habere correctio. Relatum eſt enim ad ſedem Apoſtolicam, vos accuſationes fratrum per ſcripta ſuſcipere abſque legitimo accuſatore. Quod deinceps in omni orbe terrarum fieri, Apoſtolica auctoritate prohibemus: & quod nuper factũ eſt, abſque vlla retardatione corrigi rogamus: nec vmquã prius per ſcripta, eorum qui accuſantur, cauſam diſcutere liceat, quam per querulantium inſtitutiones vocati canonice

nice, ad Synodum veniant, & præſens per præſentem agnoſcat veraciter & intelligat, quæ ei obijciuntur. Quod bene & per ſapientiam Salomonis dicitur. *Antequam ſcruteris, ne reprehendas: Intellige prius, & tunc increpa: Antequam audieris, ne reſpondeas.* Et licet apertiſſima ſit contrariorum reprehenſio, verumtamen oportet his, qui dati ſunt ad eorum examinationem, ordinem ſeruari ab his, qui ſecundum Deum perſcrutari deputati ſunt, quatenus ita cum operatione cooperante inueniamus & confeſſorem Deũ, qui dicit: *Vbi duo ſunt vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Nam & Dominus Noſter IESVS CHRISTVS Iudam furem eſſe ſciebat: ſed quoniam non eſt præſentialiter accuſatus, ideo non eſt eiectus. Nec vos vllo modo agere oportet, quod ille noluit facere. Leges enim ſæculi accuſatores præſentes exigunt, & non per ſcripta abſentes. Vnde Canonica Patrũ conſtituta non ſemel, ſed ſæpiſſime clamant, nec accuſationes nec teſtimonia vllum per ſcripta poſſe proferre: nec de alijs negocijs quicumque teſtimonium dicant, niſi de his, quæ ſub præſentia eorum acta eſſe noſcuntur. Similiter, & qui alium accuſare elegerit, præſens, per ſe, & non per alium, accuſet, inſcriptione videlicet præmiſſa. Neque vllus vmquam judicetur, antequam legitimos accuſatores præſentes habeat, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. Curandũ namque eſt, ne ira quemquam ſubripiat, faciatque citius omne quod non licet. Omnipotens Deus hæc vos, & cuncta diuina mandata & Apoſtolica pręcepta cuſtodientes, in cunctis actibus veſtris cæleſtis brachij extenſione protegat, atque ad cœleſtis remunerationem patriæ, cum multiplici animarum fructu perducat. Amen. Data tertio Idus Aprilis, Siricio & Ardabure viris clariſſimis Conſulibus.

EPI-

EPISTOLA AVRELII CARTHAGINENSIS Epiſcopi ad Damaſum Papam.

BEATISSIMO PAPAE DAMASO, Aurelius Carthaginenſis Epiſcopus.

GLoriam Apoſtolicæ Sedis, & veſtræ ſublimitatis gratiam noſtra humilitas exoret, vt ſtatuta, quæ reperire poteritis, poſt finem beati Principis Apoſtolorum Petri, vſque ad veſtræ ſanctitatis principium, iuxta Apoſtolicæ Sedis auctoritatem, quam cognouimus per veſtræ ſapientiæ ſanctitatem gubernari, nobis ſcripta mittere dignemini: quatenus per veſtræ ſanctitatis nobilitatem atque prudentiam noſſe valeamus, quæ in præfata ſancta Sede ſupradictis temporibus ſunt decreta, & qui aduerſus Canonum Apoſtolorum inſtituta geſſerunt, cognoſcantur. Bene vale ſanctiſſime Papa, & ora pro nobis amantiſſime Pater. Data octauo Kalendas Martij. Item lecta Romæ, quinto Nonas Maij.

EPISTOLA XII.

REVERENDISSIMO FRATRI & Coepiſcopo Aurelio, Damaſus.

SCripta ſanctitatis tuæ debita veneratione ſuſcepimus, in quibus ſitire venerationem ac prudentiam tuam Apoſtolica inſtituta (vt dignum erat) cognouimus. Qua de re quædam ex his, quæ petiſti, miſimus: & quædam adhuc,

cum

cum iterum miſeris, mittere cupimus. Nullum tamen a beati Petri principis Apoſtolorum fine, prædeceſſorum noſtrorum prætermiſimus, de quorum ſtatutis aliquid tibi per Ammonium Presbyterum, & Felicem Diaconum, ſub certis ſignaculis non mitteremus. Quæ te & cuſtodire optamus, & alijs prædicanda, ac publicanda mandamus, vt ab omnibus inuiolate debita veneratione cuſtodiantur, & inuiolate ſeruentur, atque ab omnibus futuris temporibus diligenter venerentur: quia violatores voluntarij Canonũ, grauiter a ſanctis Patribus iudicantur, & a Spiritu ſancto (cuius inſtinctu ac dono dictati ſunt) damnantur: quoniã blaſphemare Spiritum ſanctum non incongrue videntur, qui contra eoſdem ſanctos Canones non neceſſitate compulſi, ſed libenter (vt præfixum eſt) aliquid aut proterue agunt, aut loqui præſumunt, aut facere volentibus ſponte conſentiunt. Talis enim præſumptio manifeſte vnum genus eſt blaſphemantium Spiritum ſanctum: quoniam (vt iam prælibatum eſt) contra eum agit, cuius impulſu & gratia ijdem ſancti editi ſunt Canones. Diabolica vero nequitia pleroſque ſubtiliter fallere ſolet, & ita quorumdam imprudentiã per ſimilitudinem pietatis ſæpiſſime illudit, vt pro ſalutaribus nocitura perſuadeat. Idcirco norma ſanctorum Canonum, qui ſunt ſpiritu Dei conditi, & totius mundi reuerentia conſecrati, fideliter a nobis eſt ſciẽda, & diligenter tractanda, ne quouis modo ſanctorum Patrum ſtatuta abſque ineuitabili neceſſitate, quod abſit, tranſgrediamur: ſed fideliſſime per ea gradientes, cum eis qui eos inſtinctu condiderunt diuino, mercedis gloriam & laboris cumulum, eorum meritis, auxiliante Domino, habere mereamur. His itaque rite deliberatis, & ad Eccleſiarum veſtrarum notitiam noſtra deliberatione perlatis, parere vos eorundem ſanctorum Canonum Regulis ſummopere conuenit, ne in aliquo eis obuiare quorumdam

ignauia

ignauia faciat: ſed veſtra ſapiens & ſana doctrina, quæ cupit vos per omnia placere Deo, illis cohæredes & comparticipes cæleſtis regni, in ſedibus fideles cooperatores oſtēdat. Data xvj. Kalendas Iunij, Gratiano & Cyricio, quarto Conſulibus.

S. DAMASI PAPÆ EPISTOLARVM FRAGMENTA EX DECRETORVM COLLECTIONIBVS GRATIANI ET IVONIS.

CAlumniator, ſi in accuſatione defecerit, talionem recipiat.

Si quis Epiſcopum, & Presbyterum, aut Diaconum falſis criminibus impetierit, vel accuſauerit, & probare non poterit, nec in fine dandam ei communionem cenſemus.

Hanc conſuetudinem, quæ contra ſanctam Eccleſiam Catholicam augeri videtur, omnino interdicimus, vt nullo modo, vllò vnquam tempore, oblationes, quæ intra ſanctam Eccleſiam offeruntur, ſub dominio laicorum detineantur, ſed tantummodo Sacerdotibus, qui quotidie Domino ſeruire videntur, illis ſolis liceat comedere & bibere, quia in veteri teſtamento prohibuit Dominus, panes ſanctos comedere filijs Iſrael, niſi tantummodo Aaron, & filijs eius, qui longe erant ab iſtis panibus, qui nunc in

ſancta

ſancta Eccleſia offeruntur, quia illi ſub vmbra legis erant: qui vero modo ſub gratia ſunt Spiritus ſancti, toti mundo, Euangelio coruſcante, lucidiores eſſe videntur. Qua fronte, aut qua conſcientia, oblationes vultis accipere, qui vix valetis pro vobis, ne dum pro alijs, Deo preces offerre? Quia prauum eſt, & contra Dominicum præceptum, & detrimentum animæ ſuæ infert, qui illud agere conatur, quod ei nulla ratione conceditur, quia omnibus ſanctis Patribus, noſtriſque prioribus placuit, hanc ſanctionem fieri, & nos ſimiliter in ijſdem perſiſtere volumus. vt nullus audeat irritum facere hoc, quod conſtitutum eſt, ſi in perpetua damnatione noluerit perſiſtere. Si quis vero cõtra hanc regulam noſtram, & contra ſanctorum CCCXVIII. Patrum, qui in Nicæno Concilio hoc conſtituerunr, temerarius præſumptor fuerit, & vlterius oblationes de ſacris Eccleſijs auferre molitus fuerit, ſub anathematis vinculo ſit colligatus, & condemnatus. Reſponderunt omnes, Fiat, fiat.

Quoniam quidam metropolitanorum fidem ſuam ſecundum priſcam conſuetudinem ſanctæ Sedi Apoſtolicæ exponere detrectantes, vſum pallij neque expetunt, nec percipiunt, ac per hoc Epiſcoporum conſecratio, viduatis Eccleſijs, non ſine periculo protelatur; placuit, vt quiſquis metropolitanus infra tres menſes conſecrationis ſuæ, ad fidem ſuam exponendam, palliumque ſuſcipiendum, ad Apoſtolicam ſedem non miſerit, commiſſa ſibi careat dignitate, ſitque licentia metropolitanis alijs, poſt ſecundam & tertiam commonitionem, viduatis Eccleſijs, cum concilio Romani Pontificis, ordinando Epiſcopo ſubuenire. Si vero conſecrandi Epiſcopi negligentia prouenerit,

nerit, vt vltra tres menſes Eccleſia viduata conſiſtat, communione priuetur, quouſque aut loco cedat, aut ſe conſecrandum præbere non differat. Quod ſi vltra quinque menſes per ſuam negligentiam retinuerit viduatam Eccleſiam, neque ibi, neque alicubi conſecrationis donum percipiat, imo metropolitani ſui iudicio cedat.

EPISTOLARVM FINIS.

λευκὸν ἔαρ, λευκὴν δὲ θέρος καὶ χεῖμα φέρουσαι.

IMPRIMATVR S. V. R. M. S. P.

IO. BAPT. EPISC. CAMER. VICES-GERENS.

NOtas in S. Damaſi Pontificis carmina Martij Mileſij, iuſſus à Reuerendiſſimo Patre Fratre Nicolao Riccardio Sacri Apoſtolici Palatij Magiſtro perlegi: eaſque luce dignas exiſtimo: ac propter multiplicem eruditionem, publicæ literatorum vtilitati profuturas eſſe ſpondeo.

EGO ALBERTVS MORONVS SOC. IESV.

IMPRIMATVR

FR. HYAC. LVPVS MAG. ET SOCIVS R. M. S. P. A. ORD. PRAED.

MAR-

MARTII MILESII SARAZANII I. C. ROM.

NOTÆ IN CARMINA S. DAMASI PAPÆ.

IN CARMEN I.

EGregium carmen S. Damaſi de conuerſione Pauli vocat Baronius in notationibus ad Martyrologium 25. Ianuarij; eſtque actionum illius index.

V. 2. CVM DOMINO PATRIAS VELLET PRAEPONERE LEGES.] Ipſemet Paulus in epiſtola ad Galatas cap. 1. ait. *Et proficiebam in Iudaiſmo ſupra multos coætaneos meos in genere meo, abundantius æmulator exiſtens paternarum mearum traditionum.*

V. 4. CVPERET DISCERPERE PLEBEM.] Frequens in ſacris literis hoc plebis nomen, idemque eſt ac populus. Paulus epiſt. ad Rom. c. 9 *Sicut in Oſea dicit: Vocabo non Plebẽ meam, Plebem meã.* Porro Oſeæ locus ita habet c. 2. in fine. *Ac dicã nõ Populo meo, Populus meus es tu.*

V. 10. MVTATO POSTQVAM PLACVIT DE NOMINE PAVLVS.] Sic & VValfridus Strabo de S. Paulo Apoſtolo:

Saulus qui ſanctas mulctauit carcere turbas
Credulus efficitur mutato nomine Paulus &c.

In Actis Apoſtolorum a nece S. Stephani quæ ſcripta habetur cap. 7. ſemper Sauli nomen legitur: quo ſimiliter nomine a Chriſto Domino in Conuerſione illius Saulus appellatur, & ad Ananiam etiam in viſu dominus idem nomen dixit: & ab ipſo Anania Saulus vocatus eſt. Et a Spiritu Sancto etiam ſic dictus cap. 13. Actorum: *Separate mihi Barnabam, & Saulum in opus ad quod aßumpſi eos.* & paulo poſt eodem cap. ſcribitur: *Saulus autem qui & Paulus &c.* & deinceps ſemper Paulus dicitur in ijſdem Actis: & a ſe ipſo ſem-

per, & ab alijs omnibus Pauli nomine nuncupatur. De quo variæ Doctorum reperiuntur opiniones. Nam a Deo impoſitum illi Pauli nomen volunt; Chryſoſtomus in Homilia de Conuerſione S. Pauli tom.3. & Oecumenius in Acta Apoſtolorum. Sed ab Anania in baptiſmate hoc nomine vocatum ſcribit S. Ambroſius ſerm. 31. edit. Romanæ. A Sergio Paulo denominatum Paulum vult S. Hieronymus in epiſtola ad Philemonem, ob victoriam de ipſo Sergio Paulo ad fidem conuerſo. ſed Baronius tom. 1. Annal. ab ipſo Sergio Paulo traditum nomen ob clientelam, & amorem erga illum exiſtimat: quod multis eius æui exemplis nititur. Duplex illi fuiſſe nomen Sauli, & Pauli opinatur Sedulius, in epiſtolas Pauli, ex verbis illis Actuum Apoſtolorum: *Saulus autem qui & Paulus &c.* Item Origenes in præfatione epiſtolæ ad Romanos: *hoc eſt, apud Hebræos Saulum vocatum, apud Romanos Paulum.* Non mutaſſe nomen, ſed ex Saulo factum Paulum, ex ſuperbo humilem, dicit S. Auguſtinus in tract. 2. in Pſalmos, & S. Ambroſius in Pauli epiſtolas.

V. 11. MIRA FIDES RERVM SVBITO TRANS AETHERA COELI &c. & TERTIA LVX TENVIT PARADISVS EVNTEM.] De tẽpore quo raptus fuit Paulus ad tertium cœlum, variant etiã Doctores. Sunt qui putent eo tempore raptum, quo manſit tribus diebus, & tribus noctibus non videns, neque manducans, neque bibens; quam ſententiam non approbat Baronius d. to. 1. Annal. ad an. Chriſti 36. Nam cum ipſe Paulus in cap. 2. ad Corinth. dicat, *Ante annos quatuordecim*; à tempore quo eandem epiſtolam ſcribebat, ſeſe ad tertium cœlũ euectum; certe non hoc quo conuerſus, & baptizatus eſt anno, ſed poſt octo annos id factum fuiſſe affirmandum eſt.

V. 18. VISERE, CVI MAGNVM SATIS EST VIXISSE LATENTEM.] totus hic verſus intercidit in Cod. Fuld. in editione Veneta an. 1533. epiſtolarum D. Pauli, ſicut totum prope carmen, ita & verſus iſte diuerſe legitur. *Vixit, at hunc tantum mirum eſt ſuperaſſe laborem.* vtraque lectio obſcura: priori fortaſſis lux dari poſſit ex hoc Horatij verſu. *Nec vixit male qui natus morienſque fefellit.* vt fiat alluſio ad Neoclis dictum λάθε βιώσας.

V. 19. VERBERA, VINCLA, FAMEM, LAPIDES, RABIEMQVE FERARVM.] De rabie ferarum fatetur Paulus Corinth. 15. ſe *Ephesi pugnaſſe cum beſtijs*; ſed per beſtias homines feros, & prauos intellexiſſe, ſentiunt Tertullianus, Chryſoſtomus, & alij. Sic legimus in 2. ad Timoth. 4. *Eum liberatum fuiſſe de ore leonis*: quo loco ore leonis, Neronis crudelitatem ſignificatam eſſe interpretes docent; ſed hæc fu-

ſius

ſius Baronius to.1. ad ann. Chriſti 55. cap. 5. Nam & Sanctus Ignatius ad Romanos ſcribens ait; *A Syria Romam vſque cum beſtijs depugno, per terram & mare, die ac nocte vinctus cum decem Leopardis. hoc eſt, cum militari in cuſtodia, qui ex beneficijs priores ſunt.*

V. 21. NAVFRAGIVM, LACRYMAS, SERPENTES, DIRA VENENA.] Hæc habentur in Actuum Apoſtolorum cap. 27. & 28. Et quæ acta Arator ſubdiaconus heroico carmine expreſſit ad Vigilium Pontificem: Præclareque Prudentius in præfatione lib. primi contra Symmachũ deſcribit naufragium, & ſerpentẽ &c. cuius initium: *Paulus præco Dei &c.* Qui, & Petrum etiam naufragantem in fluctibus, ac ne emergeretur erexit dextra Domini, in præfatione lib.2. contra eundem Symmachum eleganter cecinit:

Simon quem vocitant Petrum &c.

Quod & Iuuencus presbyter ex Euangelijs hexametris verſibus tranſtulit lib. 3.

V. 22. STIGMATA NON TIMVIT PORTARE IN CORPORE CHRISTI.] Idem Paulus ait: *Ego ſtigmata Domini Ieſu in corpore meo porto.* Illud vero lectorem admonitum velim, carmen hoc ex duplici editione acceptum fuiſſe, altera eſt Aldi Manutij An. MDI: altera Chriſtophori Brouerij Soc. Ieſu, quamplurimi æſtimauimus: cum hos S. Damaſi verſus deprompſerit ex codice manuſcripto ſacrarij Eccleſiæ Fuldenſis antiquiſſimo, vt ipſe teſtatur his verbis: *Verſus ſancti Damaſi Papæ deſcripti ex eo libro, quem glorioſus ſanctus Bonifacius Germanicæ Nationis Apoſtolus circumtulit, cuius argumentũ* NOVI TESTAMENTI HARMONIA. Inſcriptus vero liber his verbis erat. *Sanctus Bonifacius præſenti libro functus eſt dum vixit.* Floruit autem S. Bonifacius, Gregorio, & Zacharia Romm. Pontificibus anno ſalutis humanæ 750. is porro Titulus verſibus præfigitur in eodem codice: *Incipiunt verſus S. Damaſi in S. Paulum Apoſtolum.* ſub finem vero aliquot verſus iniuria temporum abſumpti ſunt, nonnulli aliter habentur ac in Aldi editione. nam vbi Aldus habet. *Dignus amore Dei viuit per ſæcla magiſter.* Brouerius e citato M.S. edidit. *Dignus amore datus . . . in ſæcla magiſter.* Si quis autem ſuppleuerit (Populis) haud abſurde fecerit, cũ gentium Magiſter S. Paulus dictus fuerit. V. penultimo legitur in Aldi editione. *Verſibus his breuiter fateor ſanctiſſime doctor.* In M. S. autem. *Verſibus his patrone . . . ter iuſtiſſime noſter.* Quod magis probarẽ, abſumptaque ſyllaba, facile reſtitui poteſt hoc modo: *Verſibus his patrone Pater iuſtiſſime noſter.* Neque a ſenſu aut

a ſtylo S. Pontificis abhorret. V. vltimo apud Aldum. *Ipſe tuos Damaſus volui moſtrare triumphos*. apud Brouerium. *Sancte tuos Damaſus voluit monſtrare triumphos*.

IN CARMEN II.

DVo hæc ſequentia Epigrammata Damaſi eſſe ait Baronius in Martyrologio 21. Ianuarij. ac ſub nomine Damaſi in corpore veterum Poetarum edita ſunt. Prius eſt de martyrio S. Agnetis, cuius paſſionem & Prudentius hymno hoc pereleganti cecinit:

Agnes ſepulchrum eſt Romulea in domo,
Fortis puellæ martyris inclyta.

De eadem hymnum compoſuit S. Ambroſius, qui inter eius opera Romæ edita, hymnus eſt 33. cuius initium: *Agnes beatæ Virginis Natalis eſt quo ſpiritum &c.* eiuſque laudes idem S. Ambroſius in lib. 1. de Virginibus ſcripſit, & in ſermone de illius paſſione fuſius, & lib. 1. de officijs cap. 4. Item S. Maximus Taurinenſis Epiſcopus, homiliam habuit in natali S. Agnetis, quam inter vitas Sanctorum retulit Lippomanus tom. 1. in qua plene de vita, & paſſione illius. Hildebertus Cenomenſis, deſcripſit verſu elegiaco Martyrium S. Agnetis. poema eſt ſatis longum diuiſum in XI. capita, edidit Gaſpar Barthius in Aduerſarijs lib. 31. c. 13.

V. 7. NVDAM PERFVSOS CRINES, ET MEMBRA DEDISSE NE DOMINI TEMPLVM FACIES PERITVRA VIDERET.] S. Ambroſius in citato ſermone: *Ad hæc inſanus iudex iuſſit eam expoliari, & in Lupanar duci ſub voce præconis dicentis: Agnem ſacrilegam Virginem Dijs blaſphemias inferentem, ſcortum Lupanaribus datam. Statim autem vt expoliata eſt, crine reſoluto tantam denſitatem capillis eius diuina gratia conceſſit, vt melius videretur fimbrijs eorum, quam veſtibus tecta &c.* & ſanctus Maximus in homilia de eadem: *Nam ſpoliata Virgo tegitur crinibus, & nudata ab hominibus malis, veſtitur ab Angelis bonis, & damnata in proſtibulo turpitudinis, in gremio apparuit caſtitatis &c.*

V. 9. O AGNES VERVM DECVS ALMA PVDORIS IMAGO.] Sanctus Hieronymus epiſt. 8. ad Demetriadem. *Omnium gentium literis atque linguis præcipue in Eccleſia Agnes vita laudata eſt, quæ & ætatem vicit, & Tyrannum, & titulum caſtitatis martyrio conſecrauit.* Quæ S. Hieronymi verba ſunt relata & in Romano Martyrologio, in feſto S. Agnetis.

IN

IN CARMEN III.

ALterum Epigramma, quod tamen non videtur eſſe Damaſi, olim inciſum marmore extabat in Baſilica S. Agnetis via Nomentana, quam Conſtantina, ſiue, vt dicitur, Conſtantia ſancta virgo, Conſtantini Imperatoris filia erigendam curauit, eiuſque rogatu Imperator ipſe Cōſtantinus fundauit; vt legitur apud S. Ambroſium ad finem dicti ſermonis, & apud Bedam de temporibus, & alios; multaque dona illi obtulit: vt legitur in ipſo Damaſo, ſiue Anaſtaſio Bibliothecario, in S. Silueſtri vita. S. Gregorius Papa homiliam habuit in die natali ſanctæ Agnetis in hac Baſilica, de qua Commentarium nos ſcripſimus, in quo plura collegimus ad ipſam ſpectantia. Carmina autem iſta, & in antiquarum inſcriptionum appendicula Gruteri edita reperiuntur pag. 116. e Scaligeranis, hoc titulo. *Conſtantinæ, Conſtantini filiæ, verſus ſcripti. in apſide Baſilicæ, quam condidit in honorem S. Agnetis*, quos deſumpſit Baronius tom. 12. in appendice ad annum Chriſti 324. qui videndus de S. Conſtantiæ, ſiue Conſtantinæ nomine &c.

V. 5. TEMPLORVM QVOD VINCIT.] codex M. S. Vaticanus: *Templorum quæ vicit.*

V. 6. AVREA NAM RVTILAT.] M.S. *Aurea quæ rutilat.* Baronius tamen *rutilant* repoſuit ad oram libri.

V. 9. INVICTVM SOLVS COELI.] M. S. *Inuectus cælo ſoluſque &c.* Poſtquem duos habet verſus quos addidimus:

Nomen adhuc referens, & corpus, & omnia membra
A noctis tenebris, & cæca nocte leuata.

V. 12. DIGNVM AGNES MVNVS &c.] M. S. *Dignum igitur munus.*

V. vlt. O FELIX VIRGO MEMORANDI NOMINIS AGNES.] ſic & Prudentius de eadem:

O Virgo felix, ò noua gloria
Cæleſtis arcis nobilis incola.

S. Auguſtinus ſermone 101. de diuerſis: *Virgo, quæ vocabatur erat: Agnes latine Agnam ſignificat græce caſtam &c.* ſic, & apud Feſtum Agnus dicitur a græco ἁγνὸς, quod ſignificat caſtum: eo quod ſit hoſtia pura, & immolationi apta. In pluribus inſcriptionibus antiquis, quas vidi, HAGNE nomen indeclinabile, & cum aſpiratione ſemper legitur. vnam affero quæ apud me eſt:

D. M. S.
CLAVDIO. EROTIS
CLAVDIA. HAGNE. L

IN CARMEN IV.

Elegans carmen S. Damaſi Papæ de Andrea crucem paſſo, Baronius in Martyrologium vltima Nouembris. Mihi vero non videtur eſſe Damaſi, ſed recentioris cuiuſdam. Et quod initio ait Damaſus.

V. 1. DECVS SACRATI NOMINIS. VITAMQVE NOMINE EXPRIMENS &c. Et: ANDREA CHRISTI APOSTOLE, HOC IPSO IAM VOCABVLO SIGNARIS ISTO NOMINE. Alludit ad Andreæ nomen, ἀνδρεῖος enim virilem, fortem ſignificat. De S. Andrea S. Paulinus natali q. S. Felicis:

Hic Pater Andreas, hic qui piſcator ad agros
Miſſus, vaniloquas docuit muteſcere linguas.
Qui poſtquam populos ruptis erroris iniqui
Retibus explicuit, traxitque ad retia Chriſti
Theßalicas fuſo damnauit ſanguine Patras,

V. 4. CRVCIS BEATAE GLORIA.] Iuſtus Lipſius in lib. de Cruce cap. 7. ambigit an vera fama ſit de cruce decuſſata, in qua fertur S. Andreas cruciatus fuiſſe. nam Hippolytus ſcribit crucifixū Andream Patris in Achaia, ad arborem oliuæ rectam. Adde S. Petrum Chryſologum, qui in ſermone 133. in ſanctum Andream Apoſtolū, ſub finem hæc ait: *Petrus namque Crucem, arborem conſcendit Andreas.* Qua de re Baronius in Martyrologio 30. Nouembris, & Boſius lib. 1. de Cruce.

IN CARMEN V.

Scripſit de eius die natali ſacrum hymnum S. Damaſus Papa. Hæc Baronius in Martyrolog. 5. Februarij: qui de ipſa plurima annotauit.

V. 4. ET DIADEMA DVPLEX DECORAT &c.] Virginitatis & Martyrij diademata ſunt, candidum ex Virginitate, ex martyrio purpureum; duplicisque martyrij candidatam Virginem, & purpuratam repræſentat. vel quod ſana reddita eſt poſt vulnera, ac deinde alijs tormentis necata. ita Prudentius de ſancta Agnete.

Duplex corona eſt præſtita Martyri
Intactum ab omni crimine virginali
Mortis deinde gloria libera.

Et ad finem. *Intende noſtris colluuionibus*
Vultum gemello cum diademate.

Et

Et S. Cyprian. in epiſt. 9. ad Martyres ait: *O beatam Eccleſiã noſtram, quam ſic honor diuinæ dignitatis illuminat, quam temporibus noſtris glorioſus Martyrum ſanguis illuſtrat; erat ante in operibus fratrũ candida, nunc facta eſt in Martyrum cruore purpurea. Floribus eius nec lilia, nec roſa deſunt, certent nunc ſinguli ad vtriuſque honoris ampliſsimam dignitatem, vt accipiant coronas vel de opere candidas, vel de paſsione purpureas. In cæleſtibus caſtris, & pax, & acies habent flores ſuos, quibus miles Chriſti ob gloriã coronetur.*

V. 5. STIRPE DECENS.] Nobiliſſimis orta natalibus. Ado in Martyrolog. de feſtiuitatibus Apoſtolorum. Metaphraſtes in vita illius: *Ingenua ſum, & ex ſpectabili genere orta, vt omnis parentela mea teſtatur.*

V. 9. FORTIOR HAEC TRVCIBVS VIRIS &c.] Apud S. Gregorium in lib. Sacramentorum, ac præfatione Miſſæ ſanctæ Agathæ legitur: *Per Chriſtum Dominum noſtrum, Pro cuius nomine pœnarum, mortiſque contemptum in vtroque ſexu fidelium, cunctis ætatibus contuliſti, vt inter felicium Martyrum palmas Agathen quoque beatiſsimam Virginem, victrici patientia coronares. Quæ non minis territa, nec ſupplicijs ſuperata, de Diaboli ſæuitia triumphauit. Quia in tuæ Deitatis confeſsione permanſit. Et ideo &c.*

V. 13. DELICIAE CVI CARCER ERAT.] Ado in Martyrolog. &c. *Agatha autem lætiſsime, & gloriantur ibat ad carcerem, & quaſi ad epulas inuitata, ita gaudens agonem ſuum Domino precibus commendabat.*

V. 14. PASTOR OVEM PETRVS HANC RECREAT:] Virginem vulneribus ſauciam ſanauit in carcere S. Petrus, qui dixit: *Ego ſum Apoſtolus Chriſti, nil in me dubites filia. Quem antecedebat* (inquit Ado) *puer luminis portitor. mamilla quoque Virgini reſtituta &c.* ſimiliter & Metaphraſtes.

V. 17. ETHNICA TVRBA ROGVM FVGIENS HVIVS, ET IPSA MERETVR OPEM.] *Ethnici, Aetna monte ignem vomente ad Virginis templũ ignem fugientes properant, acceptumque eius amictum ſepulchro impoſitum contra ignis impetum adhibuerunt, ignis autem protinus Dei beneficio regreſſus eſt.* Metaphraſtes.

V. 19. QVOS FIDEI TITVLVS DECORAT, HIS VENEREM MAGIS IPSA PREMAT] Hinc imploratur Chriſti fidelibus auxilium Agathæ aduerſus Veneris ardores, ſicut Ætnæ ignem Ethnicis extinxit, ita fidelibus flammas Venereas, ſtimuloſque reprimat.

V. 22. PRO MISERO ROGITA DAMASO.] Verſus hic Eccleſiaſtico

vſui adaptatus fuit hoc modo: *Pro miſeris ſupplica Domino.* Sic legitur in Elucidario Eccleſiaſtico Clichtouei, qui hunc hymnum affert & interpretatur.

IN CARMEN VI.

SAncti Felicis presbyteri, natale habet Romanum Martyrologiũ 14. Ianuarij, vbi notat Baronius, eſſe *Damaſi carmen quod de eo ſcripſit vota perſoluens.* Fueratque Romæ celebris ſolennitas ſancti Felicis Confeſſoris, in cuius die natali, in eius Baſilica homiliã habuit S. Gregorius, quæ eſt 13. in Euang. vnde colligitur olim fuiſſe in ea Baſilica ſtationem, vt teſtatur Panuinius in libello de ſtationibus Vrbis Romæ. S. Felicis in Pincis Eccleſiæ, meminit Anaſtaſius Bibliothecarius in Hadriano Papa, his verbis: *Baſilica vero Beati Felicis p ſita in Pincis, quæ in ruina erat, & tectum eius diſfactum exiſtebat, facto eodem tecto nouiter, ipſam Eccleſiam renouauit, & veſtem ſuper altare eiuſdem Eccleſiæ de quadruplo faciens obtulit.* Et in Benedicto III. *Pari modo & in Eccleſia beati martyris Felicis, quæ ponitur in Pincis, fecit veſtem de fundato, vna cum gryphis.* Meminere Cencius Camerarius, qui fuit Honorius III. Papa in ſuo Rituali, Martinus Polonus in Chronico, Nicolaus Signorilis, qui Martino V. Papæ opus dicauit, in quo de Eccleſijs Vrbis; Andreas Fuluius de Antiquitatibus Vrbis ad Clementem VII. & Lucius Faunus ſub Paulo III. & Marlianus, qui & locum indicat; ſed Polonus clarius, qui loquens de Portis Vrbis, *Porta*, ait, *Pinciana, quæ eſt circa Eccleſiam S. Felicis in Pincis.* Et vetus liber antiquitatum Vrbis in noſtra Bibliotheca, manuſcriptus ante annos circiter 250. Vrbano VI. Papa, Portam Pincianam prope Eccleſiã S. Felicis in Pincis enumerat. & his vetuſtior marmorea tabula ad sãctæ Mariæ in Coſmedin, inter alia donata à Georgio glorioſiſſimo, dicitur BINEAS QVI SVNT IN PINCIS. ex quibus conijcio Portam, & Montem Pincium ab hac Eccleſia nomen accepiſſe, non vt volunt Antiquarij Blondum ſecuti auctorem, a Pincianorum Domibus, quarum fit mentio apud Caſſiodorum epiſt. 10. lib. 3. *marmora de domo Pinciniana vel Pinciana &c.* Anaſtaſius Bibliothecarius in S. Silueſtro, *Palatium Pincis vel in Pincis, vel Pincij vbi habitauit Beliſarius*, quia ab hac Eccleſia nomen habuiſſe poteſt. quãquam & Pinciæ familiæ mẽtio fiat in veteri inſcriptione Probæ Faltoniæ.

ANICIAE. FALTONIAE. PROBAE. AMNIOS. PINCIOS. ANICIOSQVE. DECORAVIT.

Nam

Nam Sanctus Felix dictus ipſe hoc nomine *in Pincis* apud S. Gregorium in Antiphonario, tali titulo. NAT. S. FELICIS IN PINCIS. & in antiquis manuſcriptis, & impreſſis Miſſalibus ac Breuiarijs, *S. Felicis in Pincis Presbyteri & Martyris* nomine paſſim vocatur, credo vt ab alijs dignoſceretur. nam ſupra ſexaginta in Martyrologijs fuiſſe Felices legimus, treſque ex his Nolanos vnum Epiſcopum, alterum martyrem cum ſocijs; tertium hunc noſtrum Presbyterum. quia vt habet lectio Romani Breuiarij: *S. Felix ſepultus eſt prope Nolam, in loco quem in Pincis appellabant.* & Ado in Martyrologio de ipſo: *ſepultuſque iuxta vrbem* (ſcilicet Nolam) *in loco qui dicitur in Pincis &c.* habeturque in veteri Romano Martyrologio; & Ado in capite ſui operis: *Nolæ Felicis presbyteri in Pincis ſepulti.* Beda etiam in Martyrologio ſcribit: *Sepultuſque iuxta vrbem ab Helpidio ſancto presbytero, in loco qui dicitur in Pincis,* & Notkerij Martyrologium: *ſepultuſque eſt non longe ab Vrbe Nola in loco qui dicitur Pincis.* Sepulchri S. Felicis meminit S. Auguſtinus epiſt.187.tom.1. ad Populum Hipponenſem, dum ait; *Multis notiſſima, eſt ſanctitas loci, vbi beati Felicis Nolenſis corpus conditus eſt &c.* Pincianam autem Portam a Procopij æuo ſic dictam ipſe docet lib.1. de bello Gothorum. antea enim Collatinam vocatam, & montem ſeu Collem Hortulorum dictum ſcimus. Vitam S. Felicis carmine ſcripſit S. Paulus Nolanus Epiſcopus in decem Natalibus, quorum primum ita inchoauit fere vt noſter Damaſus. *Inclite Confeſſor meritis & nomine Felix.* & ſecundum natale ſic: *Felix hoc merito quod nomine nomine & idem &c.* habes inter opera ſancti Paulini, & apud Lippomanum tom. 2. Et ex Paulino, Beda ſoluta oratione vitam texuit, vt affirmat ipſe ad finem vitæ, & in fine hiſtoriæ Anglorum, dicens: *Librum vitæ, & paſſionis S. Felicis Confeſſoris de metrico Paulini opere in proſam tranſtuli.* Quam vitæ hiſtoriam habes, & apud Surium. Plura Gregorius Turon.cap.104. miraculorum in gloriam Martyrum a Paulino etiam (vt affirmat) mutuatus: Martyremque eum vocat, qui a S. Paulino, *ſine ſanguine Martyr non ſemel dicitur.* Meminit, & S. Auguſtinus in lib. de cura pro mortuis agenda cap.16. apparitionis S. Felicis, cum a Barbaris Nola oppugnaretur, & S. Gregorij liber ſacramentorum, Orationes & præfationem habet Miſſæ hoc titulo: XVIII. *Kal. Februarij Natali S. Felicis.* Petrus de Natalibus in Catalogo Sanctorũ ex vno tres facit Felices, deque illis confuſa ſcribit, nonnullaque perperam tradit. Mambritius habet tom.1. Vitarum Sanctorum. *De*

Sancto

Sancto Felice *presbytero Nolano &c.* Felix autem ſine diphtongo ſcribendum docent vetera numiſmata, & antiquas inſcriptiones.

V. 4. NEC QVEMQVAM PATERIS TRISTEM REPEDARE VIANTEM.] *Repedare* (Feſtus inquit) *recedere*. Pacuuius. *Paulum repeda gnata a veſtibulo gradum*. Et Nonius Marcellus: *repedare*. Lucilius lib. 26. *Rediſſe, & repedaſſe, vt Roma vitet gladiatoribus*. Idemq. *Sanctum ego a Metello Romam repedabam munere*.

Eod. V. VIANTEM.] vtitur hoc vocabulo & Solinus cap. 32. ſiue 42. Apuleius lib. 6. ac floridorum initio. Sidonius lib. 4. epiſt. 3. initio. ſed & Symmachus lib. 1. epiſt. 74.

IN CARMEN VII. ET VIII.

HAbent hæc ambo Epigrammata nomen IESV ſcriptum in ſerie primarum literarum verſuum, quæ Acroſtichis dicitur, ac vltimarum etiam literarũ, quæ Teleſtichis quales habentur Erythrææ Sibyllæ verſus Græci, in oratione Conſtantini Imp. ad ſanctorum cœtum, apud Euſebium poſt vitam illius; latineque redditi apud ſanctum Auguſtinum lib. 18. de Ciuitate Dei cap. 23. & apud Euſebij interpretes Porteſium, & Chriſtophorſonium, ac Gyraldum de Poëtis, quam vero habet Panuinius in libello de Sibyllis, prior eſt Porteſij prædicti, altera Gyraldi: In quorũ Achroſtichide legitur vt ſcribit S. Auguſtinus ΙΗΣΟΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΘΕΟΥ ΥΙΟΣ ΣΩΤΗΡ. quod eſt latine IESVS CHRISTVS DEI FILIVS SALVATOR. In eademque oratione interpraætes prædicti addunt CRVX. Gyraldus CRVCIFIXVS. Euſebius refert, Ciceronem, illud Poema, cum forte perlegiſſet, in Latinam conuertiſſe orationem, ſuiſque ſcriptis attexuiſſe: Idemque Cicero lib. de diuinatione 2. de Sibyllæ verſibus ait: ea quæ *ἀκροστιχὶς dicitur, quum deinceps ex primis verſus literis aliquid connectitur, vt in quibuſdã Ennianis, atque in Sibyllinis, ex primo verſu cuiuſque ſententiæ primis literis illius ſententiæ carmen omne prætexitur*. hæc Cicero. Ennij autẽ illa perierunt. Plauti etiã Comœdiarũ argumenta fabulæ nomen primæ verſuum literæ præ ſe ferũt. vſus eſt hoc eodem genere, & Porphyrius in Panegyrico, Conſtantino Auguſto, dicto, in Acroſtichidibus; Teleſtichidibus, ac medijs etiam verſuum literis; digna lectu, quæ habes inter Epigrammata, & Poemata veterum Poetarum. vſus eſt & Rhabanus Maurus de laudibus ſanctæ Crucis, figura ſecunda. vſi ſunt, & poſteriores, prout in ſepulchro Petri Leonis nobiliſſimi Ciuis Romani ad D. Pauli Baſilicam; quorum

rum initijs verſuum hoc nomen *(Petrus Leonis)* conficitur, qui ante annos quingentos vixit. Pater enim Anacleti II. Pſeudopontificis fuit: Integrum id exhibuit Epigramma Baronius tom. 12. anno 1144. Imo & in ſepulchro Euſebij Epiſcopi Vercellenſis, habetur vetus memoria, in qua *Euſebius Epiſcopus, & Martyr* inſcribitur primis verſuum literis, integram hanc edidit Io. Stephanus Ferrerius in lib. de Epiſcopis Vercellenſibus. Et in monumento ſanctæ Eugeniæ Martyris Cordubenſis, apud Ambroſium Morales in Appendice ad Eulogium. Et in Epitaphio Vgonis Ducis, quod habet Baronius tom. Annal. 11. anno Chriſti 1002. in principijs, medijs, ac finibus verſuum. Et B. Eugenius Epiſcopus Toletanus iunior in ſuo Epitaphio, in quo EVSEBIVS. initijs MISELLVS ad fines exprimitur. Et alio Euentij in quo NICHOLAO principijs EVENTIVS. deſinentibus literis efficitur. Item in Epiſtola S. Columbani Abbatis in principio, quam edidit Sirmondus ſimul cum alijs opuſculis B. autem Eugenij Epitaphium protulit, & Baronius tom. 8. Ac in Epitaphio S. Florentini Abbatis, quod refert & Baronius in Appēdice tom. 12. ad annum DLIII. cuius verſuum capite hæc nomina leguntur FLORENTINVS ABBAS IN PACE QVIESCIT AMEN. Extat & Neapoli in Eccleſia S. Ianuarij, Stephani Ducis Epitaphium, cuius primæ verſus literæ, ac etiam poſteriores STEPHANVS CONSVL bis legitur; refert integrum Cæſar Caracciolus in ſua Neapoli ſacra, & Iul. Cæſar Capaccius in Hiſt. Neapoli.

IN CARMEN IX.

V. 13. ET QVI NON SPATIIS TERRAE, NON AEQVORIS VNDIS
14. NEC CAPITVR COELO PARVOS CONFLVXIT IN ARTVS.]

Antea legebatur *Confluxit*, forte conſulſit legendum a conſulcio, ſi non, & confluxit a confluo, vt Lucretius lib. 1.

Vndique ponderibus ſolidis confluxit ad imum.

Carmina tamen ipſa haberi cum Claudiani poematibus reperi hoc titulo. *De Chriſto ſeruatore.* apud quem verbum illud confuxit, confluxit legitur, & coniecturam meam confirmauit. Sed ſi forte non ſunt Damaſi verſus toti, neque Claudiani certe erunt, cum à Chriſti nomine fuerit alienus, teſte S. Auguſtino lib. 5. de Ciuitate Dei cap. 26. & poeta paganus vocetur ab Oroſio lib. 7. cap. 37. & à Paulo Diacono lib. 13. in additis ad Eutropium, ſed Mamerti Claudiani presbyteri potius erunt, qui Chriſtianus poeta fuit de quo Sidonius

donius Apollinaris Epiſt. lib. 4. epiſt. 3. & 11. & lib. 5. epiſt. 2. & Gennadius, ac Honorius de ſcriptoribus Eccleſiaſticis. Certe carmen iſtud cæteris longe eſt elegantius.

IN CARMEN X.

V. 2. VT VITAM DOCEAT CREDENTIBVS ESSE FVTVRAM.] ita emendauimus, cum antea legeretur: *Ad vitam doceat credentibus eſſe futurum*. In actis Apoſtolorum cap. 1. legitur ab Angelis dictum. *Hic Ieſus qui aſſumptus eſt à vobis in Cælum, ſic veniet quemadmodum vidiſtis eum euntem in Cælum.*

IN CARMEN XI.

IN Græcorum Epigrammatũ lib. 1. duo ſunt Poemata, in Bacchi vnum, alterum in Apollinis laudem; diuerſa mendacium Deorũ nomina exprimẽtia: magno ſtudio, vtraque concinnata, iuxta XXIV. Græcarum literarum numerum, in verſibus totidem, ac ſingulis etiã verbis, carminis cuiuſque eadem litera incipientibus. Græcorum hoc artificium Sanctus Damaſus feliciter æmulatus eſt, vel etiam ſuperauit, qui ſeptem hiſce verſibus omnia ferme nomina Chriſto ſeruatori, a Prophetis atque Apoſtolis tributa, adeo artificioſe, & concinne complexus eſt, vt nec ſyllaba redundet. Cæterum cum & ſanctus Dionyſius Areopagita libro peculiari, & ex recentioribus nonnulli, de diuinis nominibus luculenter ſcripſerint, neque vlla in his verſibus ſit difficultas, fruſtra multis congerendis tempus non perdimus. in 1. verſu deeſt ſyllaba.

IN CARMEN XII.

ESt carmen de ſanctis Marcellino, & Petro vno presbytero altero exorciſta Martyribus; de quibus & hymnum ſcripſit Rhabanus Maurus Epiſcopus ante annos prope 800. incipit.. *Claras laudes, ac ſalubres poſco fratres dicite*; habetur num. 23. ac poſt hymnum alij verſus num. ſeq. 24. Ad intelligentiam, & vt locum vbi hoc Epigramma poſitum fuerat indicemus, libet hic afferre verba, quæ in Martyrio præfatorum ſanctorum Marcelli, & Petri leguntur. Sunt autem hæc: *Iјs* (Lucillæ & Firminæ) *vero in viſu apparuit ſanctus Tiburtius cum his duobus Martyribus,*

*tyribus (*Marcellino & Petro*) edocuitque eos, quemadmodum corpora eorum e nigra ſylua abſportata, iuxta ipſum in parte inferiori in Crypta ſepelire deberent; fuerunt autem eis adiutorio Acolyti duo Eccleſiæ Romanæ. Hæc omnia Damaſus, cum lector eſſet puerulus didicit ab eo qui eos decollauerat, & poſtea factus Epiſcopus, in eorũ ſepulchro his verſibus decorauit. Marcelline tuos pariter &c.* Quæ omnia referuntur, & in hiſtoria horum Martyrũ, quæ verſibus Iambricis ſcripta habetur tomo 7. Surij poſt hiſtoriam tranſlationis corporum ad finem. Et Romanum Martyrologium de iiſdem Sanctis eodem die 2. Iunij. *Horum corpora in Crypta iuxta ſanctum Tiburtium ſepulta ſunt; eorum ſepulchrum ſanctus Damaſus Papa verſibus poſtea exornauit.* Et Ado in ſuo Martyrologio ait: *Quorum corpora reuelantibus ſe beatis Martyribus tulerunt poſtmodum Lucilla, & Firmina Chriſtianiſſimæ fœminæ, & iuxta ſanctum Tiburtium in inferiori parte Cryptæ ſepelierunt.* Porro ab omnibus fere Martyrologijs Romanis, Bedæ, Vſuardi, Adonis, & Notkeri, aſſeritur iſtud Tiburtij ſepulchrum fuiſſe in via Lauicana III. ab Vrbe Milliario, inter duas lauros, quo in loco Conſtantinus Imperator Baſilicam conſtruxit, vt Damaſus, ſiue is Anaſtaſius Bibliothecarius, in S. Silueſtri vita. *Eodem tempore* (ſcribit) *Auguſtus Conſtantinus fecit Baſilicam beatis Martyribus Marcellino Presbytero, & Petro Exorciſtæ inter duas lauros, & mauſoleum, vbi beatiſſima Mater ipſius ſepulta eſt Helena, in ſarcofago porphyretico via Lauicana, miliario ab vrbe Roma tertio, in quo loco, & pro amore Matris ſuæ, & veneratione ſanctorum poſuit voti ſui dona, Patenam ex auro puriſſimo penſantem libras 35.* Et pergit reliqua donaria explicare permulta magnique pretij, & agros &c. Eadem ferme Beda de temporibus ſic. *Item Baſilica via Lauicana inter duas lauros beato Petro, & Marcellino martyribus, & mauſoleum, vbi Matrem ſuam poſuit in ſarcofago purpureo.* Et Ado iiſdem verbis in Chronico. Et Nicephorus lib. 8. cap. 31. Hiſt. Eccleſiaſt. ſcribit de Helena mortua, ex Langij interpretatione: *Extra vrbem Romam in templo rotundo marmorea vrna depoſita, atque biennio poſt vna cum vrna Conſtantinopolim deportata.* Et Sigebertus in Chronico ſub anno Domini 849. ſcribit: *Sancta Helena Imperatrix Romæ in Eccleſia ſanctorum Marcellini, & Petri martyrum, in mauſoleo purpureo ſepulta &c.* Eadem & Petrus de Natalibus lib. 7. cap. 73. Anaſtaſius autem Bibliothecarius refert de Honorio I. Papa: *Renouauit & Cœmeterium beatorum martyrum Marcellini, & Petri via Lauicana.*

Et

Et de Hadriano primo. *Cœmeterium item BB. Petri, & Marcellini via Lauicana, iuxta Baſilicam B. Helenæ renouauit, & tectum eius, ideſt S. Tiburtij, & eorundem SS. Petri, & Marcellini nouiter fecit, quoniam nullus erat iam deſcenſus ad ipſa ſanctorum Corpora.* Quorum Martyrum corpora, in Gallias poſtea tranſlata fuerunt. Eiuſque rei hiſtoriam ſcripſit Einardus, ſiue Eginartus, & Surius to. 7. vbi de loco hæc habet. *Primo ad Baſilicam S. Tiburtij martyris in via Labicana tribus ab Vrbe paſſuum millibus diſtantem veniunt. deinde in Cryptam eidem Baſilicæ contiguam, in quo BB. Chriſti martyrum Marcellini, & Petri corpora erant tumulata deſcendunt &c.* Referunt translationem & Sigebertus in Chronico anno 826. & Annonius ſiue Aimonius de geſtis Francorum lib. 4. cap. 114. ad finem, qui ſub Gregorio Quarto fuiſſe refert, & alij. De qua re, & Rabanus Maurus in verſibus de ijſdem martyribus.

Hos Chriſti teſtes Romana aſciuit ab Vrbe
Vir probus Ainardus conſtituitque locum &c.

Et in epitaphio Einardi, Idem.

Nam horum Sanctorum condigno functus honore
Exquirens Romæ corpora duxit, & huc &c.

In hac Baſilica ſtationem fuiſſe refert Panuinius in libello de ſtationibus Vrbis. IIII. *Non. Iunij ſtatio ad SS. Marcellinum, & Petrum via Labicana. Nam S. Gregorius ſtationes, per Baſilicas vel ſanctorũ Martyrum Cœmeteria ſollicitus diſtribuit, quem morem labentibus tẽporibus plebs Romana quaſi eo viuente certatim retinuit.* Eas Baſilicas ipſe Pontifex Gregorius, ſimul venerabundus adiens, viginti Homilias in Euangelia coram Eccleſia diuerſo tempore habuit, vt ſcribit Ioannes Diaconus, in vita S. Gregorij lib. 2. nu. 18. Mentionẽ poſtea fecerunt loci huius, & Cencius Sabellus, qui fuit Honorius tertius Papa in libro Cenſuum Romanæ Eccleſiæ. habuit autem vnam in Baſilica SS. Marcellini, & Petri natali eorum die. *Cœmeterium inter duas lauros ad S. Helenam.* & Nicolaus Signorilis, qui ſub Martino V. Papa vixit, dum recenſet Eccleſias omnes Vrbis quæ ſuo tempore extabant. *Extra Vrbem* (ait) *Eccleſia S. Pauli, S. Anaſtaſij ad aquas ſaluias, S. Mariæ Annuntiatæ, S. Sebaſtiani ad Catacumbas, ſanctæ Helenæ &c.* Extabant tunc, & adhuc extant veſtigia huius templi, ac Helenæ mauſolei, quæ, & iam nos olim vidimus, ac ſe primum detexiſſe, atque luſtraſſe refert Boſius in Notis ad vitam S. Cæciliæ. Hæc pluribus tractauimus, quia paucis cognita hæc erat Baſilica: immo vulgo ea credebatur quæ prope

Late-

Lateranum his eſt dicata Martyribus. cum hanc non eſſe a Conſtantino ædificatam ex prædictis cognoſcatur, quod & Vgonius de ſtationibus affirmauit. Verumtamen cum noſtro tempore, Vrbano Octauo Pont. Max. ſedente, templum id in lucem eſt reſtitutum, & inſtauratum, clara cuilibet, & perſpicua quæ diximus eſſe poterunt. Obiterque hic notandum eſt, quod dicitur *ad duas lauros*, forte *ad duas lauras* eſſe legendum, ex eo quod, vt ait Arnobius lib.3. *Græci vicos cognominant lauras*. Tertullianus autem in Apologetico: *Vnde Caſſij, & Nigri, & Albini, vnde qui inter duas lauros obſident Cæſarem &c.* intelligit de Commodo Imperatore, *qui vt peſtilentiam euitaret, Lauretum ſeceſſit, quod frigidior ea regio ſit, ſiluiſque e lauro permultis opaca, a quo etiam regioni indictum nomen, &c. ibique obſeſſus eſt a Romanis Cleandrum ad necem depoſcentibus*. de quibus Herodianus lib. 1. hiſtor.

IN CARMEN XIII.

EXtat marmorea tabula in Baſilica SS. Martini & Silueſtri titulo Equitij, ex qua hæc exſcripſimus, & Baronius etiam edidit tom.8. Annalium inter appendices. Eſtque pro ſepulchro Proiectæ Felice Flori Conſulis in ea notati; fuitque anno Chriſti 383. ſecundum Panuinium, & in Faſtis, & in Chronico, & Baronius tom. 4. Annal. Damaſus vero ſedit ab anno 366. ad annum 384. eritque Pontificatus annus 17. Quod ad finem ſcriptum DEP. Depoſita hic ſignificat; & paſſim habentur hæ notæ in antiquis Chriſtianorũ Inſcriptionibus, ac Depoſ. Depoſit. In Martyrologijs aliquando legitur Depoſitio ſancti. Et Eccleſia in oratione pro mortuis, *cuius depoſitionis diem commemoramus*. Prudentius in hymno in Exequijs Defunctorum. *Nunc ſuſcipe terra fouendo*. Et infra: *Tu depoſitum tege corpus*. Immo, & S. Paulus 2. ad Timoth. 1. *Scio cui credidi, & certus ſum quia potens eſt depoſitum meum ſeruare in illam diem*. & S. Petrus epiſt. 2. cap. 1. *Certus quod velox eſt depoſitio tabernaculi mei*. Depoſitum autem quaſi ad tempus tantum non in perpetuum, ob ſpem videlicet reſurrectionis, vnde & dormire pro mori, & dormientes pro mortuis frequentiſſime in ſacra Scriptura vſurpatur, *quia vigilaturos, id eſt reſurrecturos vult intelligi*, vt ait Auguſtinus in Pſalmum 87. inde & ſepulchrum cœmeterium dictum quaſi dormitorium. Inſcriptionem autem hanc ex Cœmeterio Priſcillæ via Salaria huc translatam crederem; cum

Ser-

Sergius Papa II. tranſtulerit multa corpora Sanctorum ex eo Cœmeterio in hanc Baſilicam, vt docet vetus marmorea tabula hoc loco. Vnde etiam monumenta transferre potuit Sergius, qui & Eccleſiam hanc ſanctorum Silueſtri, & Martini in meliorem pulchrioremque ſtatum a fundamentis erexit, vt ſcribit Anaſtaſius.

IN CARMEN XIV.

EX alia etiam marmorea tabula olim pro ſepulchro Sancti Gorgonij martyris muro nunc affixa ad ianuam maiorem Baſilicæ, vti & ex altera ſuperius exſcripta. Edidere Baronius tom. 4. Annal. ſub anno Domini 384. & tom. 8. in appendicibus. & Gruterus in Romanarum Inſcriptionum appendicula. Gorgonius is eſſe videtur, qui cum Dorotheo paſſus eſt Nicomediæ ſub Diocletiano Imperatore, apud Euſebium lib. 8. cap. 6. Hiſtor. Eccleſiaſt. Nicephorus lib. 7. cap. 2. Breuiarium, & Martyrolog. Romanum, & Bedæ, Vſuardi, Adonis, Notkeri; die 9. Septembris. ac Petrum de Natalibus in Catalogo lib. 8. cap. 55. Cuius Corpus poſtea Romam delatum affirmant; Breuiarium Romanum, & Martyrol. vt & Bedæ, Vſuardi; Adonis, ac Petrus in Catalogo: viaque Latina poſitum. Et inde ſcribit Martyrologium ad Baſilicā S. Petri translatum Gregorio IV. Pont. Breuiarium, & Anaſtaſius in ipſo Gregorio. Ado addit via Latina inter duas lauros, vnde emendandum putabam in Martyrologijs, & pro via Latina Lauicana reponendum vbi erat locus inter duas lauros S. Tiburtij, ac SS. Marcellini, & Petri, ac Helenæ, templis ac reliquijs olim clariſſimus, ac Sanctorum xxx. Martyrum natali 22. Decembris. Cōfirmabat hanc noſtram ſententiam lectio Romani Breuiarij Pij V. auctoritate editi de S. Gorgonio, qui inter duas lauros via Lauicana ſepultum legitur, nec alibi reperiebam viam Latinam inter duas lauros: quanquam in Breuiarijs recentioribus via Latina repoſitum fuerit. Vide quæ de via Lauicana ad duas lauros ſupra annotauimus. Gorgonij, & aliorum Corpora Martyrum in Gallias poſt modum translata his verbis ſcribit Sigebertus in Chronico ſub anno Domini 764. Chrodegundus Epiſcopus, corpora Martyrum Gorgonij, Naboris, Nazarij, Roma ad Gallias tranſtulit, & Gorgonium quidem in Gorziæ monaſterio, Naborem in Hilliariaco repoſuit &c. & Beda ex quo, & Rabanus in Martyrologijs ſcribunt *II. Idus Iunij, Nazarium ſimul cum Gorgonio martyre tranſtulit a Roma in Galliā Chrodegundus*

(Ra-

(Rabanus autem habet Huruœgangus) *Metenſis Epiſcopus, permittente Paulo Papa Romano, Anno Dñicæ Incarnationis* DCCLXV. *& collocauit prædictus Epiſcopus S. Gorgoneum in Monaſterio, quod dicitur Gorzia.* Notkerus in Martyrologio, dicta die, iiſdem fere verbis; ac Petrus etiam in Catalogo ſic. *Anno autem Domini 764. Epiſcopus Metenſis, Nepos Pipini Regis, ipſum tranſtulit in Gorgotienſe monaſterium.* Intellige tamen de parte corporis reliquiarũ, nam & in Baſilica Vaticana ſunt adhuc huius ſancti reliquiæ quæ in ſolenni feria 2. Paſchatis populo exhibentur; ibidemque corpus illius ſeruari affirmatur. Sed & in Eccleſia S. Siluestrij ad campum Martium, in marmorea tabula natalitiorum ſanctorum ibidem quieſcentium legitur. *Menſe Septembrio die 10. Nat. S. Gorgonij, & aliorum quorum nomina Dominus ſcit.* & in actis eiuſdem S. Gorgonij, quæ manuſcripta ſeruantur in Bibliotheca Congregationis Oratorij, Cod. nu. 7. Reliquias illius in Gallias tranſlatas fuiſſe habetur, cum in translatione facta Nicomedia Romam, corpus fuiſſet aſportatum, ac de dictis reliquijs, in Saxoniam etiam aliquid tranſmiſſum poſtea fuerit.

IN CARMEN XV.

BAronius hæc præfatur ante hos verſus. *Acceptis his S. Hieronymi lucubrationibus in Pſalterium Dauidis, Damaſus laudem tanti Regis, atque Prophetæ his cecinit verſibus, quos reperimus in Bibliotheca Baſilicæ S. Petri, codice 1. S. Hieronymi, qui concinet expoſitionem eius in Pſalmos. habet eoſdem codex Vaticanæ Bibliothecæ, licet vtrobique admodum deprauati legantur.* hæc ille. Quæ autem de Dauide canit Damaſus, habentur in ſacris literis Regum 1. Idem Baronius. *Hieronymi verſus, quos recinens ad S. Damaſum miſit, habent iidem codd. cum eiuſmodi inſcriptione.*

VERSVS DOMNI HIERONYMI PRESBYTERI.

Pſallere qui docuit dulci modulamine ſanctos
Nouerat iſte, decem legis qui verba dediſſet,
Quot digitis cithara chordis, totidemque dicauit
Nomina vel ſignum numerum crux ipſa notaret.
Credere quid dubites? virtus regit omnia Chriſti,
Qui varias iunxit vno ſub carmine linguas;
Vt pecudes, volucreſque Deum cognoſcere poſſint:
His ſonus eſt fides, mentes qui mulcet amaras;

Sic creatura prior tanto de munere gaudet
Offerat vt Domino ſaluet quos gratia vocis:
Quiſque ſitit veniat cupiens haurire fluenta:
Inueniet latices ſeruant qui dulcia mella.
Oret pro nobis beatitudo tua beatiſſime Papa.

Penultimum verſum *Quiſque ſitit &c.* inciſum vidi in antiquo labro marmoreo, pro fontibus, ante Eccleſiam S. Bartholomæi in inſula, charactere antiquo, vt Damaſi tempore ſcriptus videatur. Extant etiam plures S. Damaſi ad S. Hieronymum, & huius ad illũ Epiſtolæ: quas in hac noſtra Epiſtolarum S. Damaſi collectione hic habes.

IN CARMEN XVI.

BAronius: *Ad poſtremum autem hic ſubijcimus tibi eiuſdem Damaſi Epitaphium, quod ipſe viuens ſibi conſcripſit, pium valde; acceptum eſt ipſum ex peruetuſto codice Bibliothecæ Treuericæ Eccleſiæ S. Petri, exſcripſit illud Chriſtophorus Brouerus, Societatis Ieſu profeſſor. Romam vero ad nos miſit Nicolaus Serrarius, eiuſdem Societatis Profeſſor.* Vide infra S. Damaſi Epigramma de ſuo ſepulchro collocando, ex antiquarum Inſcriptionum libro, ac ex pagina 1172. num. 11. a Baronio etiam notatum in Appendice 12. Annal. tomo. Ex Baſilica vero S. Sebaſtiani exſcriptũ fuiſſe hoc Epigramma credi poteſt; vbi S. Damaſum ſepultum ex Beda, Anaſtaſio, alijſque infra dicemus. Corporis autem reliquiæ beatiſſimi huius Pontificis, in Baſilicã S. Laurentij ab ipſo conditã tranſlatæ poſt modum, antiquis etiam temporibus fuere: nam Bibliothecarius Anaſtaſius ſcribit de S. Hadriano Papa I. *Renouauit tectum Baſilicæ S. Laurentij, quam Damaſi vocant, vbi & veſtem ſuper eius Altare de ſtauracim ſimulque & aliam veſtem de poſt Altare fecit, vbi requieſcit corpus S. Damaſi.* Hæc Anaſtaſius. itaque illic reperiebatur a temporibus Hadriani, qui ſedit ab anno Chriſti 772. vel tempore ipſius Anaſtaſij. Caput vero illius in Baſilica Vaticana ſeruatur. Teſtes Panuinius, Serranus, Vgonius, & ante ipſos Signorilis, qui iam ante annos ducentos ſacras reliquias Vrbis retulit, cuius liber manuſcriptus habetur in Vaticana Bibliotheca. Quod venerandum caput populo ſolenniter feria 2. Paſchæ oſtenditur cum alijs reliquijs. brachiũ etiam illius ad S. Thomæ Parionis ſeruari docet vetus marmorea tabula, in eo loco, ab anno Dñi 1130. Innocentio II. Papa. *Reliquiæ hæc ſunt, Brachiũ S. Damaſi Papæ &c.*

& de

& de reliquijs ipſius habentur in Baſilica S. Mariæ Tranſtyberim, ac S. Mariæ ad Martyres, & alijs in Eccleſijs Vrbis.

IN CARMEN XVII.

QVæ ſequuntur carmina, edita ſunt in libro Inſcriptionum antiquarum Gruteri ad finem; deſcripta autem ab eo fuere ex antiquo Codice, in membranis Bibliothecæ Palatinæ, qui Romam poſtea translatus, nunc aſſeruatur in Bibliotheca Apoſtolica Vaticana, num. 532. Ex iſto Inſcriptionum libro carmen hoc 17. edidit Baron. to. 12. in Appendice pag. 913. ſub anno Chriſti 384. legitque verſu vltimo *tenent*; cum ibidem male legatur *teneat*. 1. Verſus eſt Virgilij in Æneid. Aliud de his fontibus Epigramma habuimus ſupra ex Baſilica Vaticana, quo loco etiam hæc extitiſſe carmina docet titulus appoſitus 1. Epigrammati dicti Codicis Palatini. Baptiſterium etiam Lateranenſe S. Sixtus III. Papa verſibus exornauit vt ſcribit Anaſtaſius: *Hic fecit in Baſilica Conſtantiniana ornamentum ſuper fontem, quod ante ibi non erat, idem epiſtylia marmorea, & columnas porphyreticas erexit, quas Conſtantinus Auguſtus congregatas dimiſit, & iuſſit vt erigerentur, quas & verſibus exornauit &c.* Qui verſus, & adhuc apparent bini per zoophorum diſtributi, quos primum edidit Panuinius libello de ſeptem Eccleſijs: ſed quia apud ipſum variatus eſt ordo carminum, damus & nos ſuo ordini reſtitutos, nam cum eorum initium ſit ea parte, qua a porticu S. Venantij in Baptiſterium ingredimur; deinde ſequendum eſt in gyrum vſque ad finem. Carmina ſunt hæc vt ſequuntur.

Gens ſacranda Polis hic ſemine naſcitur almo,
Quam fœcundatis ſpiritus edit aquis
Mergere peccator ſacro purgande fluento
Quam veterem accipiet, proferet vnda nouum.
Nulla renaſcentum eſt diſtantia, quos facit vnum
Vnus fons, vnus ſpiritus, vna fides
Virgineo fœtu genitrix Eccleſia natos
Quos ſpirante Deo concipit amne parit.
Inſons eſſe volens iſto mundare lauacro
Seu patrio premeris crimine ſeu proprio
Fons hic eſt vita, & qui totum diluit orbem,
Sumens de Chriſti vulnere principium.
Cœlorum Regnum ſperate hoc fonte renati
Non recipit felix vita ſemel genitos,

Nec numerus quemquam ſcelerum, nec forma ſuorum
Terreat. hoc natus flumine ſanctus erit.

Habemus & de fontibus S. Ambroſij Carmina quæ hic apponimus, edita cum nonnullis alijs eiuſdem Sancti. ex eodem Codice Palatino apud Gruterum hoc titulo:

Verſus Ambroſij ad Fontem S. Teclæ.

Octachorum ſanctos templum ſurrexit in vſus;
Octagonus fons eſt munere dignus eo.
Hoc numero decuit ſacri baptiſmatis aulam
Surgere, quo populis vera ſalus rediјt.
Luce reſurgentis Chriſti, qui clauſtra reſoluit
Mortis, & e tumulis ſuſcitet exanimes
Confeſſoſque reos maculoſo crimine ſoluens,
Fontis puriflui diluit inriguo,
Hic quicumque volet probroſæ crimina vitæ
Ponere, corda lauent; pectora munda gerant.
Huc veniant alacres; quamuis tenebroſus adire
Audeat, abſcedet candidior niuibus.
Huc ſancti proferent, non expers vllus Aquarum
Sanctus, in his regnum eſt conſiliumque Dei
Gloria Iuſtitiæ, nam quid diuinius iſto?
Vt puncto exiguo culpa cadat populi.

Poſt hoſce Ambroſij verſus, ſequuntur in Codice Palatino alij de Eccleſia S. Anaſtaſiæ a Damaſo olim exornatæ, quos idcirco hic edendos cenſuimus.

In Sanctæ Anaſtaſiæ.

Antiſtes Damaſus picture ornarat honore,
Tecta quibus nunc dant pulchra metalla decus.
Diuite teſtatur pretioſior aula nitore,
Quos rerum effectus poſſit habere fides.
Papæ Hilari meritis olim deuota Seueri
Necnon Caſſiæ mens dedit iſta Deo.

IN

IN CARMEN XVIII.

DE hoc carmine, & duobus ſequentibus Baronius pag. 911. Appendicis in dicto tomo 12. anno Chriſti 384. *Extant adhuc de eadem Baſilica eiuſdem Damaſi inſignia monimenta nempe antiquæ inſcriptiones ibidem ab eo tunc poſitæ, quæ diu obliuione ſepultæ veluti poſt liminio reuerſæ ſuum recipiant locum.*

V. 5. *Archibis*. pro *Archiuis*. nam V. & B. ſæpius inter ſe commutantur. Archiuum autem, ſeu Archium ex Græco factum eſt ἀρχεῖον; quod ſignificat Palatium, Regiam, magiſtratuum ædes, iudiciale forum, atque inde etiam chartophylacium, quia ἀρχεῖα vicina ſunt chartophylacijs, vel potius quod chartophylacia ſint illorum membra. Vulpianus leg. 9. §. 1. D. de pœnis: *ne eo loco ſedeant, quo in publico inſtrumenta deponuntur, archiuo forte, vel grammatophylacio*. in Decret. ſæpius fit mentio, de Eccleſiarum Archiuis. & Burchardus in tit. Quibus modis naturales effic. legit. §. Illud. in fin. *Eccleſiæ Archiuis, hoc eſt vbi venerabilia vaſa ſeruantur.* Præter hoc & duo alia quæ ſequuntur de Baſilica S. Laurentij epigrammata; habes infra aliud eiuſdem Damaſi. De ea Anaſtaſius Bibliothecarius. *Hic fecit Baſilicas duas, vnam iuxta theatrū ſancto Laurentio, & alteram via Ardeatina, vbi requieſcit in Catacūbis &c.* Et infra. *Hic conſtituit titulum in vrbe Roma, ſcilicet Baſilicā, quam ipſe conſtruxit, vbi & donauit patenā argenteam penſantē libras etc.* reliqua dona leges apud ipſum. Beda de ſex ætatibus, ſiue de temporibus. *Damaſus Epiſcopus fecit Baſilicam iuxta theatrum S. Laurentio, & aliam in Catacumbas &c.* Eadem, & Ado in Chronico. S. Hadrianus I. Papa ad Carolum Regem de Imaginibus; habetur poſt ſeptimam ſynodum. *Item in ſancto II. Concilio S. Damaſus elegantiſſimus Papa propriam ſuam fecit Eccleſiam, cuius ſanctus Gregorius Papa, meminit in dialogis, quæ ex nomine conditoris Damaſi vocatur: ſimiliter a tunc vſque hactenus hiſtorijs ſacris & Imaginibus pictam habemus.* Sancti Gregorij in Dialogis hæc ſunt verba lib. 4. cap. 31. *Ad Eccleſiam S. Laurentij Martyris, quæ ex nomine conditoris Damaſi vocatur &c.* De Hadriano Papa ſcribit Anaſtaſius Bibliothecarius. *Renouauit etiam & tectum Baſilicæ S. Laurentij quam Damaſi vocant, vbi & veſte ſuper Altare de ſtauracin ſimulque, & aliam veſtem de poſt Altare fecit, vbi requieſcit Corpus S. Damaſi.* Titulum autem huius Eccleſiæ fuiſſe ante Pontificatum Damaſi, innuit hoc Epigramma, ipſumque Damaſum Cle-

ricum, Diaconum, Sacerdotem inibi fuiſſe, dum ſcribit.

Hinc Pater exceptor, lector, leuita, ſacerdos
Creuerat hinc meritis quoniam melioribus actis
Hinc mihi prouecto Chriſtus &c.

Et Pontifex factus nouum templum exædificaſſe ibi.

Archibis fateor volui noua condere tecta
Addere præterea &c.

Mos erat pluribus hinc retro annis. in hac Eccleſia pocula dari populo ad honorem S. Damaſi, die illi ſacro, & pro ægrotorum, ac febricitantium ſalute, vti legitur in veteri libello mirabilium vrbis Romæ, & ſcribit Nouidius in ſacris faſtis ſub Paulo III. Papa his Carminibus.

Soluat anhelanti defecta vt corpora morbo
Pocula dat Plebi, ſumit & æger opem.

Antiquiſſimum ſigillum Capituli huius Eccleſiæ a me olim repertũ pluribus annis in Muſeo noſtro fuit, quod ne deperderetur, Capitulo & Canonicis eiuſdem Baſilicæ dono dedi, & hoc loco repræſentandum curaui: litteræ in eo hoc ſibi volunt. SIGILLVM CAPITVLARE SANCTI LAVRENTII IN DAMASO.

Imagines in illo ſculptæ ſunt Sanctus Damaſus, ſedens in ſolio cum pluuiali credo, ac mitra ſiue Regno manibus tenens Eccleſiam, vel Baſilicam veteri Eccleſiaſtico more, quo in antiquis picturis, ac muſiuis pluribus videmus Pontifices manibus geſtãtes ipſam Eccleſiam, quam vel ædificarunt, vel ornarunt: illamque porrigit S. Laurentio ſtanti dalmatica induto, illam ſibi traditam recipienti. Ex Põtificibus autem Eccleſiam manibus gerentes videmus Honoriũ I. in apſide muſiuea S. Agnetis, via Nomentana, docent carmina ibidem adſcripta.

Præſul

Præſul Honorius hæc vota dicata dedit.
Veſtibus & factis ſignatur illius ora

Cuius Anaſtaſius etiam meminit. In Eccleſia S. Vincentij ad Lateranum viſitur Ioannes IIII. Papa eodem modo cum Eccleſia vbi Epigramma ſic incipit:

Martyribus Chriſti Domini pia vota Ioannes
Reddidit antiſtes, viuificante Deo &c.

De qua & Anaſtaſius. Ad S. Praxedis, & ad S. Ceciliæ trans Tyberim, videmus Pontificem Paſchalem cum Eccleſia. Carmina indicant in ijs locis extantia; & Gregorium IIII. ad S. Marcum eodem modo, vbi & nomen illius legitur SANCTISSIMVS D. N. GREGORIVS PP. & in Hexaſticho habetur.

Hanc tibi proque tuo perfecit Præſul honore,
Gregorius Marce eximio cum nomine Quartus.

Et poſt illos Innocentius II. ad S. M. trans Tyberim, vbi in fine Epigrammatis legimus

Cum moles ruitura vetus foret, hinc oriundus
Innocentius hanc renouauit Papa ſecundus.

IN CARMEN XX.

V. 9. *Attica* vxor fuit Felicis Magni V. C. ad quem Sidonius Apollinaris excuſatorium Carmen ſcripſit num. 9. incipit.

Dic dic quod peto, Magne dic amabo,
Felix nomine, mente, honore, fama,
Natis coniuge fratribus, parente &c.

Suumque condiſcipulum fuiſſe dicit ad finem.

Quapropter facinus meum tuere
Et condiſcipuli tibi obſequentis
Incautum precor aſſeras pudorem &c.

Meminit, & in Propemptico ad finem.

Hinc ad Conſulis ampla tecta magni
Felicemque tuum verius libellos &c.

Epiſtolam ad eundem Felicem ſcripſiſſe Fauſtum Epiſcopum refert Gennadius de Viris Illuſtribus in Fauſto cap. 85. his verbis. *Scripſit poſtea ad Felicem Præfectum Prætorio, & patriæ dignitatis virum, filium Magni Conſulis tam religioſum, epiſtolam ad timorem Domini hortatoriam, conuenientem perſonis pleno animo pœnitentiam agere diſponentium.*

IN CARMEN XXI.

BAronius habet vt ſupra ex hoc loco pag. 912. his additis verbis. *Extant in citato Codice alia Epitaphia indita alijs ſanctorum Martyrum memorijs, quas ſiue ornauit vel reſtituit eodem volumine comprehenſa, & inter alia de Mauro puero.* Maurus puer hic ferme eſt Iaſonis frater, Claudij Tribuni, & Hilariæ filius, de quibus in omnibus Martyrologijs 3. Decembris, & in Hiſtoria Sanctorum Chriſanthi & Dariæ, quam habet Metaphraſtes 19. Martij apud Lippomanum tom. 7. & Surium tom. 5. *Qui ſanctus Puer ob Chriſti confeſſionem interfectus eſt cum Iaſone fratre, ſub Numeriano Imperatore. extat in eo loco vbi interfecti ſunt vetus monumentum, in quo homines Chriſtiani cum illum expurgaſſent, nocte omnia ſanctorum Martyrum corpora poſuerunt haud procul ab Vrbe iuxta viam quæ Mauri nuncupatur.* hæc in illa hiſtoria. Quorum ſanctorũ fratrum corpora, ad S. Praxedẽ ex cœmeterijs translata ſunt, ſub Paſchali Papa; vt habetur in marmorea tabula Eccleſiæ illius. Quæ poſtea ab Alexandro II. Papa Lucã deportata, vt ex veteribus monumentis Luceñ Eccleſiæ refert Baronius to. 2. ſub an. Dñi 1070.

V. 1. MARTYRIS HIC MAVRI TVMVLVS.] Simili modo ſupra de ſancto Gorgonio.

Martyris hic tumulus magno ſub vertice montis.
Gorgonium retinet.

V. 2. QVEM DAMASVS RECTOR PLEBIS &c.] hoc plebis verbo ſimiliter vſi ſunt, & alij veteres ſummi Pontifices Romani, vt ad ſanctam Mariam Maiorem in Arcus ſummitate ex muſiuo. *Xyſtus Epiſcopus plebi Dei.* Qui eſt Xyſtus huius nominis tertius; & ad Lateranum in marmorea ædiculæ ianua S. Ioannis Baptiſtæ. † *Hilarius Epiſcopus* † *ſanctæ plebi Dei.* Et in Eccleſia S. Andreæ in Eſquilijs, quã Catabarbara vocat Anaſtaſius. S. Hilarij ſucceſſor S. Simplicius his verſibus in muſiuo: PLEBS DEVOTA VENI PERQVE HAEC COMMERCIA DISCE &c. integros adhuc videmus quos, & refert Platina. Et S. Felix III. ſucceſſor Ioannis, ad S. Stephanũ in Cœlio monte, vbi erat inſcriptio muſiuea, ex membranis Palatinis rediuiua apud Gruterum: ex quo Baronius in Appendicibus in to. 12. retulit ad annum Chriſti 530. in cuius fine. *Felix Papa addito muſiuo ſplendore ſancta plebi Dei perfecit.* Et noſter Damaſus ſupra de ſancto Paulo. *Cuperet diſcerpere plebem &c.* Leo etiam quartus in verſibus qui ad Portam Æliæ Arcis extabant, & Ioannes Papa octauus, in Epigrammate quod in porta ſuburbij S. Pauli olim extitiſſe

titiſſe apparet in veteri codice manuſcripto, cui titulus. *DESCRIPTIO VRBIS ROMAE*, eodem titulo vtitur, qui liber ſub Vrbano VI. Papa ſcriptus fuit, quem nos habemus. Verſus quales ſunt hic apponimus, vt reuiuiſcant quandoquidem alibi illos non legi.

LEONIS QVARTI
in Introitu Vrbis Romæ per portam Aeliæ arcis.

Romanus Francus, Barduſque viator, & omnis
Hoc qui intendit, opus, cantica digna canat.
Quod bonus Antiſtes quartus Leo rite nouauit,
Pro patriæ ac plebis ecce ſalute ſuæ.
Principe cum ſummo gaudens hæc cuncta Ioannes
Perfecit, cuius emicat altus bonor.
Quos veneranda fides nimio deuinxit amore
Hos Deus omnipotens perferat arce poli.
Ciuitas Leonina vocata.

IOANNIS OCTAVI
in Porta ſuburbij S. Pauli.

Hic murus ſaluator adeſt, inuictaque porta,
Quæ reprobos arcet, ſuſcipit atque pios
Hanc proceres intrate ſenes iuueneſque togati,
Plebſque ſacrata Dei limina ſancta petens.
Quam Præſul Domini patrauit rite Ioannes,
Qui nitidis fluxit moribus, & meritis.
Præſulis octaui de nomine facta Ioannis
Ecce Ioannipolis Vrbs veneranda cluit.
Angelus hanc Domini Paulo cum Principe ſanctus
Cuſtodiat Portam ſemper ab boſte nequam.
Inſigne nimium muro quam conſtruit amplo
Sedis Apoſtolicæ Papa Ioannes ouans.
Vt ſibi poſt obitum cæleſtis ianua Regni
Pandatur, Chriſto ſat miſerante Deo.

IN CARMEN XXII.

BAronius pag. 909. ſub anno Chriſti 362. *Reperitur in antiquis inſcriptionibus Damaſus pro vnione Sanctæ Eccleſiæ nuncupaſſe vota Martyribus, quæ & perſoluit, vbi Romanus Clerus relicto ſchiſmatico Vrſicino, Damaſo coniunctus eſt: Extat de his vetus Inſcriptio iſtis verbis &c.* in codice Palatino ſequitur hoc carmen.

DE

DE SS. MARTYRIBVS VITALI, MARTIALIS, ET ALEXANDRO.

Dum peritura Getbæ poſuiſſent caſtra ſub Vrbe,
Mouerunt ſanctis bella nefanda prius.
Iſtaque ſacrilego verterunt corde ſepulchra
Martyribus quondam rite ſacrata pijs,
Quos monſtrante Deo Damaſus ſibi Papa probatos
Affixo monuit carmine iure coli.
Sed perijt titulus confracto marmore ſanctus,
Nec tamen his iterum poſſe latere fuit.
Diruta Vigilius nam mox hæc Papa gemiſcens
Hoſtibus expulſis omne nouauit opus.

Non eſt Damaſi, ſed inter Damaſi carmina poſui, quia de Damaſo, & illius Carminibus a Vigilio Papa poſitum. habet & Baronius, qui credidit eſſe Damaſi, his verbis. *Sed & extant eiuſdem Damaſi verſus, quibus alias exornauit ſanctorum Martyrũ Eccleſias, furore barbarico diſſipatas, quas ipſe reſtituit.* Ac eſſe de memorijs Martyrum in ſuburbijs notat ad oram libri. Hi vero Martyres, quorum nomina leguntur in titulo, videntur eſſe ex ſeptẽ filijs S. Felicitatis, ex quibus hi tres capitali ſententia puniti, vt in Martyrologijs, 6. Idus Iulij legimus, cuius Felicitatis extabat Cœmeterium via Salaria. Anaſtaſius in S. Bonifacio: *Habitauit Bonifacius in Cœmeterio S. Felicitatis martyris via Salaria.* Et infra. *Hic fecit Oratorium in Cœmeterio S. Felicitatis iuxta corpus eius, & ornauit ſepulchrum S. martyris Felicitatis, & S. Silueſtri. vbi, & poſuit hæc; patenam argenteam &c.* & ruſus in fine. *Qui etiam ſepultus eſt in Cœmeterio S. Felicitatis martyris via Salaria.* Et in S. Hadriano. *Cœmeterium vero S. Felicitatis via Salaria, vna cum Eccleſijs S. Siluani martyris, & S. Bonifacij Confeſſoris atque Pontificis, vno cohærentes ſolo miræ reſtaurauit magnitudinis.* Et ibidem. *Immo & Cœmiterium Iordanorũ, videlicet SS. Alexandri, & Vitalis, & Martialis martyrum, ſeu ſanctorum ſeptem Virginum a nouo reſtaurauit.* Et in S. Symmacho. *Hic reparauit Baſilicam S. Felicitatis cui ruina imminebat.* Et paulo infra. *Hic fecit Cœmiteriũ Iordanorum in melius propter Corpus S. Alexandri.* De alio S. Alexandro Epiſcopo, & martyre, Martyrologium Romanũ, 21. Septembris. *Romæ via Claudia xx. ab Vrbe milliario, paſſio S. Alexandri Epiſcopi &c. cuius corpus poſtea B. Damaſus Papa in Vrbem tranſtulit, 6. Kal. Decembris; quo die feſtiuitatem illius celebrandam inſtituit.* Et in veteri Romano

no Martyrologio apud Adonem 26. Nouembris. *Beati Alex. Epiſcopi & martyris paſſi* 11. *Kal. Octobris a Papa Damaſo VI. Kal. Decembris tranſlati, quando feſtiuitatem ei dicauit*. & Petrus de Natalibus in Catalogo Sanctorum lib. 8. cap. 101. de ipſo. *Sanctus autem martyr via Claudia xx. ab Vrbe milliario ductus eſt &c. ſed poſt modum Papa Damaſus Cryptam fabricauit, & ibidem ipſum depoſuit*.

IN CARMEN XXIII.

BAronius pag. 909. exiſtimauit hoc Epigramma compoſitum fuiſſe, cum furens Populi Romani pars, relicto Vrſicino armato, conuerſa eſt ad Damaſum, tamquam legitimum Pontificem. Ego tamen crederem, potius SS. Martyribus, & quidam militibus aptari poſſe, qui contempta bellica Ethnicorum triumphali gloria, nomenque Chriſtianum profeſſi, abiectis Martialibus armis, glorioſiores Chriſti Triumphos, Chriſtum Imperatorem ſequendo duxere.

IN CARMEN XXIIII.

INſuper & de SS. Martyribus Felice, & Adaucto eiuſdem Damaſi ibidem. Refert Baronius pag. 912. quorum natale 3. Kal. Septēb. habent Martyrologia. Eratque horum Sanctorum Cœmeterium a S. Ioanne Papa renouatum, apud Anaſtaſium Bibliothecarium, qui & de S. Leone tertio ſcribit. *Renouauit ſarta tecta beati Felicis, & Adaucti martyrum iuxta S. Paulum Apoſtolum*. Adaucti autem nomen ſancti proprium non eſt: nam *huius nomen ignorantes Chriſtiani adauctum eum appellauerunt, & quod S. Felici auctus ſit ad coronam*: vt ſcribitur in Martyrologijs Romano, Bedæ, Vſuardi, Adonis, Notkeri, quæ via Oſtienſi paſſos referunt. Quin etiam ſanctam Dignam, & Emeritam, in perſecutione Valeriani Imperatoris, ſub Caio Iudice paſſas, in Cœmeterio Comedillæ via Oſtienſi ad ſanctos Felicem, & Adauctum ſepultas; eorum acta teſtari refert Baronius in Martyrologium Romanum 22. Septembris. Quo extitiſſe loco hoc Epigramma credi poteſt. S. Gregorius Antiphonam habet de horum Sanctorum natali.

V. 1. O SEMEL ATQVE ITERVM VERO DE NOMINE FELIX.
Eodem modo ſupra de S. Felice Presbytero.

Corpore, mente, animo pariter de nomine Felix.

IN CARMEN XXV.

SEd & in tumulo S. Saturnini martyris via Salaria, hos verſus incidendos curauit; Verba ſunt Baronij, verſus ex eo libro exſcribentis poſt ſuperiores. In cod. Palat. & edit. Grut. principium huius carminis ita legitur.

Horum Martyrum cultor Damaſus Epiſcopus Seruus Dei
Ola nunc Chriſti fuerat crarta . . . cinis an. . .

V. 2. edit. Cod. M.S. 4. in codice legitur *namque genuſque*. pro quo repoſuimus cum Baronio, *vitamque genuſque*. Saturnini autem dies eſt natalis 29. Nouembris in Romano, Vſuardi, & copioſius in Bedæ Martyrologijs. De Baſilica vbi extabant reliquiæ S. Saturnini, Anaſtaſius Bibliothecarius, qui etiam hos verſus in Felice IIII. refert. *Huius temporibus conſumpta eſt incendio Baſilica S. Saturnini martyris via Salaria, quam a ſolo refecit*. Et in S. Hadriano. *Sed & Baſilica S. Saturnini in prædicta via Salaria poſitam, vna cum Cœmeterio ſanctorum Chryſanthi, & Dariæ renouauit, atque Cœmeterium ſanctæ Hilariæ innouauit*. Et in Gregorio quarto. *Nam eo tempore Eccleſiam beati Saturnini martyris foris Portam Salariam conſtitutam, quæ vetuſtate nimia, & longo iam ſenio a fundamentis ceciderat, nouis fabricis ædificari fecit, & picturis varijs decorauit, vbi etiã obtulit veſtem de ſundato vnam*. De qua Baſilica, & Baronius in Martyrologio. Reſtant adhuc templi parietes extra Salariam Portam, & locus nomen retinet S. Saturnini, vbi & Cœmeterium fuit nomine Thraſonis, de quo Cencius Camerarius in libro Cenſuum Romanæ Eccleſiæ, Volaterranus, Albertinus, Panuinius, &c. corpus vero S. Saturnini translatum ad Eccleſiam ſanctorum Ioannis, & Pauli titulo Pammachij,

IN CARMEN XXVI.

BAronius pag. 904. Chriſti anno 309. *Extat de S. Marcello Damaſi Papæ Epitaphium vna cum alijs, luci redditum, quo alia de S. Marcello referatur hiſtoria hactenus incõperta, quod ſic ſe habet etc. Romæ via Salaria natalis S. Marcelli Papæ, & martyris &c.* habetur Romano in Martyrologio, ac Vſuardi, *Via Salaria veteri 16. Ianuarij*. In veteri vero Romano Martyrologio, ac Bedæ, Adonis, Rhabani, Notkeri, ac Breuiario Romano, & apud Anaſtaſium, *Via Salaria in Cœmeterio Priſcillæ*. Et in geſtis S. Marcelli, quæ per

Rom.

Rom. Eccleſiæ Notarios conſcripta creduntur, apud Surium. *In Cœmeterio Priſcillæ via Salaria non longe ab Vrbe Roma milliario tertio, vbi ſanctus Marcellus requieſcit in pace.* De hoc Cœmeterio Anaſtaſius, ac de S. Marcello ſcribit. *Hic rogauit quandam matronam nomine Priſcillam, & fecit Cœmeterium via Salaria &c.* Apud quem de Vigilio Papa legitur. *Cuius corpus ductum eſt Romam, & ſepultum eſt ad S. Marcellum via Salaria, in Cœmeterio Priſcillæ.*

V. I. VERIDICVS RECTOR.] Rectorem vocat hic Marcellum Pontificem Damaſus; ſeque ipſum hoc etiam nomine appellat ſupra, de Mauro martyre.

Quæ Damaſus Rector longo poſt tempore plebis

Et in altero ſequenti Epigrammate.

Ornauit Damaſus tumulum cognoſcite Rector.

Et de S. Felice, & Adaucto.

Presbyter is verus Damaſo rectore iubente.

Et infra de S. Tarſicio.

Quis Damaſus Rector titulos poſt præmia reddit.

AD CARMEN XXVII.

BAronius pag. 913. d. Appendicis. *Et de Proto, & Hiacyntho martyribus idem Damaſus &c.* Extat aliud Epigramma de ijſdē Sanctis ex pag. 1173. num. 11. quod infra reponemus, quando & Baronius cum ſuperiori coniunxit. *Eratque Romæ illuſtris memoria horum Martyrum, cuius confeſſionem Symmachus Papa exornauit, apud Anaſtaſium legimus.* Extitiſſe vero credibile eſt via Salaria veteri, in Cœmeterio Baſillæ, vbi horum ſanctorum natale ponunt die 2. Septembris, Martyrologium Romanum, & Adonis, & Notkeri. *Via Salaria in Cœmeterio Baſillæ.* Vſuardus autem *Via Salaria,* ſimpliciter. Eorum ſacræ reliquiæ ſub Clemente Papa VIII. ab Eccleſia S. Saluatoris prope Pontem S.Mariæ Tranſtyberim poſita, ad Eccleſiam S. Ioannis Baptiſtæ Florentinæ Nationis, ſolenni pompa fuere translatæ anno Domini 1592. die 21. Iunij. refert Baronius in Martyrologio. & nos oculati teſtes ſumus, eratque in dicta Eccleſia, quæ S. Saluatoris in pede pontis dicta, monumentum tale. *Sub hoc lapide requieſcunt ſanctorum corpora Glorioſiſſimorum Proti, & Yacinthi.* Superioris vero inſcriptionis Damaſi, ac marmoris anterior pars extat adhuc in Eccleſia ſanctorum Quatuor Coronatorum, reliqua parte recenter ſuppleta, hoc titulo præpoſito. *Fragmentum*

Carmi-

Carminum 5. Damaſi Papæ, ex templi pauimento, hic repoſitum, & ſuppletum. Ex his nimirum Palatinis membranis. De geſtis horum ſanctorum Martyrū plura habentur in martyrio S. Eugenię apud Metaphraſtem, quæ & apud Lippomanum tom. 5. Surium tom. 6. & S. etiam Gregorius in Antiphonario, & libro Sacramentorum, de ijſdem ſanctis Martyribus Antiphonam, & Miſſam habet.

IN CARMEN XXVIII.

BAronius pag. 910. Appendicis, anno Chriſti 584. *Porro aureas illas de Virginitate lucubrationes, ad ſanctam ſororem virginem Irenem nomine a Damaſo ſcriptas fuiſſe putamus, quam & defunctam proſecutus eſt Epitaphio, quod diu latens, Dei beneficio his diebus in lucem emerſit, ſic ſe habet.* hactenus ipſe. Extitiſſe autem hoc Epitaphium in Baſilica S. Sebaſtiani ad Catacumbas crederem, cum Anaſtaſius Bibliothecarius dicat de Damaſo. *Hic fecit Baſilicas duas, vnam iuxta Theatrum S. Laurentio, & aliam via Ardeatina vbi requieſcit in Catacumbis &c.* & in fine. *Qui ſepultus eſt via Ardeatina in Baſilica ſua 3. Idus Decembris, iuxta matrem ſuam, & germanam.* Viam Ardeatinam cum Appia ſæpe confundunt ob vicinitatem; vel quia illuc protendebatur. ſic & in geſtis S. Sebaſtiani legitur, quod SS. Marcus, & Marcellinus *ſepulti ſunt via Appia, milliario ſecundo ab Vrbe, in loco qui vocatur Ad arenas, quia Crypte arenarum illic erant, ex quibus Vrbis mœnia ſtruebantur.* In Martyrologio, ac Breuiario legitur in via Ardeatina.

V. vlt. VT TVA PER DOMINVM.] per extenſum edidit Baronius, nam ex membranis D. M. habet.

IN CARMEN XXIX.

VIdit Baronius, & ex hoc loco exſcripſit 913. pag. dicens: *Rurſum de loco ſuæ ſepulturæ apud ſanctos Martyres collocandæ, niſi ipſum reuerentia abſterruiſſet, extat eiuſdem Damaſi eiuſmodi Inſcriptio &c.* Verſu antepenultimo. pro Quis reponit queis, ideſt quibus. Eſt & aliud Epitaphium illius quod habuimus ſupra ex Baronij tom. 8. Intellige hoc loco de Cœmeterio Calliſti ad ſanctum Sebaſtianum, ibidemque poſitum fuiſſe dicendum eſt, nam & ſuperius, & ſequentia duo monumenta ex eodem loco ſunt exſcripta; ex quo veriſimile eſt & iſtud. Xyſti tamen II. Pontificis ſocij de quibus in Epigrammate in Cœmeterio Prætextati eadem via Appia

ſepulti

ſepulti leguntur, in Romano ac Vſuardi Martyrologijs, & apud Anaſtaſium Bibliothecarium; apud quos & Bedam nomina leguntur ipſorum Feliciſſimi, & Agapiti Diaconorum, Vincentij, & Stephani Subdiaconorum. Item & beatus Quartus, ex S. Cypriani relatione Martyrolog. ac ipſe etiam Xyſtus in Cœmeterio Calliſti, apud eundem Anaſtaſium Bibliothecarium, & Romanum, ac Bedæ, & Adonis Martyrologium. Cœmeterium autem Prætextati contiguum, & par Cœmeterij Calliſti fuit, quod bene affirmat & illorum gnarus Boſius in notis ad S. Cæciliæ paſſionem, & Panuinius de Cœmeterijs hæc habet. *Cœmeterium S. Damaſi Papæ inter vias Ardeatinam, & Appiam*. De quo Damaſi cœmeterio, in Ioanne ſeptimo Papa ſcribit Anaſtaſius. *Laborauit autem & in Cœmeterijs beatorum martyrum Marcellini, & Marci, Damaſique ſancti Pontificis*. Quod ſi idem non eſt cum Calliſti Cœmeterio, erit contiguũ, & pars etiam illius, nam & Athanaſius ſcribit de Damaſo, vt in ſuperiori etiam retulimus. *Hic fecit duas Baſilicas vnam &c.; & aliam via Ardeatina vbi requieſcit in Catacumbis*. Et paulo infra: *Qui ſepultus eſt via Ardeatina in Baſilica ſua 3. Id. Decemb. iuxta matrem ſuam, & germanam*. Et Beda de temporibus ijſdẽ verbis: *Damaſus Romæ Epiſcopus, fecit Baſilicam iuxta Theatrum S. Laurentio, & aliam in Catacumbis, vbi iacuerunt corpora ſancta Apoſtolorum Petri, & Pauli &c.* Et Ado in Chronico eadem ad verbum quæ Beda, & alij. facit ad ea, quæ Damaſus in fine Epigrammatis dixit, lex. 1. Cod. de ſacroſanctis Eccleſijs. *Impp. Gratianus, Valentinianus, & Theodoſius AAA. Pancratio P. V. Nemo Apoſtolorũ, vel Martyrum ſedem humanis corporibus exiſtimet eſſe conceſſam*. Et poſtmodum Carolus Imperator Magnus in Capitular. Franciæ lib. 1. num. 159. De ſepultura vbi non fiat ſanxit; *vt nullus deinceps in Eccleſia mortuum ſepeliat*. Certe ob Eccleſiæ venerationem, nam in Concilij Tiburcieñ. Canone 17. habetur. *Nullus laicus in Eccleſia ſepeliuntur, niſi in communi Cœmeterio: Corpora tamen antiquitus in Eccleſia ſepulta nequaquam proijciantur, ſed pauimento deſuper facto, nullo tumulorum veſtigio apparente, Eccleſiæ reuerentia conſeruetur*.

V. 5. HIC NVMERVS PROCERVM SERVAT QVI ALTARIA CHRISTI. ſic ſupra.
Gorgonium retinet ſeruat qui Altaria Chriſti.

IN CARMEN XXX.

EXtabant olim hi verſus ad Baſilicam ſancti Sebaſtiani, in quo loco ſanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli corpora iacuerũt, Platoniamque eam dixere, vt apud Bedam, qui ſcribit. *In quo loco Platoniam ipſam vbi iacuerunt corpora ſancta verſibus adornauit.* Apud Anaſtaſium, qui ait. *Et ædificauit Platoniam, vbi corpora Apoſtolorum iacuerunt, idem Petri, & Pauli, quam & verſibus ornauit.* Apud Adonem, qui eadem quæ Beda. Breuiarium Romanum. *Platoniam etiam vbi corpora ſanctorum Petri & Pauli aliquandiu iacuerunt ædificauit, & exornauit elegantibus verſibus.* & apud alios, qui de his Carminibus etiam mentionem fecere, quod & affirmat Baronius in Appendice poſt 12. tom. pag. 911. qui ex hac editione hos verſus protulit, in hæc verba. *Quod pertinet ad Epitaphium ibidem ad Catacumbas inſcriptum, idem in chartis hactenus conſeruatum, hic tibi in integrum reddimus.* Platoniam vero dictam puto a fabrica & concamerationis latitudine, ſic & Platonem dictum refert Laertius a frontis latitudine, ſed & ob latitudinem pectoris, apud Suidam, ſeu amplitudinem orationis. Bibliothecarius de Sixto III. ſcribit. *Hic fecit Platoniam in Cœmeterio Calliſti via Appia &c.* forte inſtaurauit, vel ornauit, Vide tamen Baronium tom. 4. aliter Platoniam interpretantem. Ad huius vero Epigrammatis intelligentiam, libet huc afferre verba Epiſtolæ S. Gregorij Papæ regiſtri lib. 3. cap. 30. ad Conſtantinam Auguſtam. *De corporibus vero beatorum Apoſtolorum quid ego dicturus ſum? dum conſtet, quia & tempore quo paſſi ſunt ex Oriente fideles venerunt, qui eorum corpora ſicuti ciuium ſuorum repeterent, quæ ducta vſque ad ſecundum Vrbis milliarium, vſque ad locum qui dicitur ad Catacumbas collocata ſunt, ſed cum exinde leuare omnis eorum multitudo cõueniens niteretur, ita eos vis tonitrui atque fulguris nimio impetu terruit atque diſperſit, vt alia denuo nullatenus attentare præſumerent. Tunc autem exeuntes Romani, eorum corpora, qui hoc ex Domini pietate meruerunt, leuarunt, & in locis vbi nunc condita poſuerunt.* Qua de re audi Anaſtaſium Bibliothecarium, cuius liber de Rom. Pontificibus ex ipſo Damaſo deriuatus creditur, de ſancto Cornelio Papa ſic loquentem: *Hic temporibus ſuis rogatus a quadã Matrona Lucina, corpora Apoſtolorum Petri, & Pauli de Catacumbis leuauit noctu. Primum quidem corpus beati Pauli beata Lucina poſuit*

in

in prædio ſuo via Oſtienſi, ad latus vbi decollatus eſt, beatus vero Cornelius Epiſcopus accepit Corpus B. Petri Apoſtoli, & poſuit iuxta locum, vbi crucifixus eſt inter corpora ſanctorum Epiſcoporum, in templo Apollinis in montem aureum in Vaticano Palatij Neroniani 6. Kal. Iulij. Quid autem poſtea ad hæc ſancta Apoſtolorum Corpora rogatu ſancti Silueſtri egerit Conſtãtinus Imperator, idem Anaſtaſius ex eodem Damaſi fonte hæc ſcribit. *Item his temporibus fecit Aug. Conſtantinus ex rogatu Silueſtri Epiſcopi Baſilicam B. Petri Apoſtoli in templo Apollinis, cuius loculum cum corpore S. Petri recõdidit, ipſum loculum vndique ex ære Cyprio concluſit, quod eſt immobile. Ad caput pedes quinque, ad pedes, pedes quinque. Ad latus dexterum pedes quinque. Sic incluſit corpus B. Petri Apoſtoli, & recondidit, & ornauit ſupra ex columnis porphyreticis, & alias columnas vitineas, quas de Græcia perduxit*. & infra. *Eodem tempore fecit Auguſtus Conſtantinus Baſilicam B. Paulo Apoſtolo, ex ſuggeſtione Sylueſtri Epiſcopi, cuius corpus ſanctum ita recondidit in ære, & concluſit, ſicut & B. Petri Conſtantinus Auguſtus.*

IN CARMEN XXXI.

MArtyrologium Romanum 10. Februarij *Romæ S. Eutychij martyris, qui illuſtre martyrium conſummauit, ſepultuſque in Cœmeterio Calliſti, cuius ſepulchrum S. Damaſus Papa verſibus exornauit*. Et hoc Epigramma ad hanc diem extat in marmorea tabula inciſum in Baſilica S. Sebaſtiani, melius ac fidelius, vt in ſaxo, editum à Panuinio in libro de ſeptem Eccleſijs Vrbis, & a Baronio in Martyrologio tom. etiam 12. in Appendicibus ex hoc tamen inſcriptionum libro, ac vt legitur in eo; nos autem illud cum archetypo contulimus, ac vt ſupra exſcripſimus. Nam verſu 3. Panuinius ſcribit, *monſtrante*, Baronius in Martyrolog. *monſtrantis*. verſu 8. inſcriptionum liber. *tulerat*. lapis habet. *intulerat*. ac ſequitur verſus, ac principium alterius, vt ſuperius habes, quod in eo libro deficit, duorum enim verſuum medietatem in vnum tranſcripſit, ac ex duorum parte vnum fecit. Corpus autem S. Eutychij ex hoc loco tranſlatum iacet in Baſilica S. Laurentij titulo Damaſi, ſub ara maiori, vbi & Damaſi ipſius extant corporis reliquiæ, legiturque *ſub hoc Altari condita ſunt Corpora S. Damaſi Papæ & Confeſſoris, & ſancti Chriſti martyris Eutychij.*

IN CARMEN XXXII.

VErſu ſecundo *ſratremque* repoſui carminum legis neceſſitate. fratrem enim ſolummodo eſt in exemplari, vel potius *ciuem quoque fratrem*. Hoc vero Epigramma, ſicut cætera alia, non fuit a Baronio, exſcriptum, credo quia incerti nominis martyr, licet patria Græcus.

IN CARMEN XXXIII.

EX pag. 1172. num. 9. poſt aliud ſuperius reponendum. Cum & Baronius tamquã Damaſi cum illo coniunxerit, ambo namque Epigramma ſunt de Sanctis Proto, & Hyacintho, ac Damaſum hoc etiam redolet.

IN CARMEN XXXIV.

PRo ſepulchro S. Marci Papæ Baronius etiam ibid. pag. 909. *Extat eiuſdem S. Marci Epitaphium a Damaſo Papa conſcriptum, quod nuper in lucem emiſſum ipſi reddendum curauimus, vt cumque vindicatum ab iniuria temporis*. Sic ille. Poſitum autem fuiſſe in Cœmeterio Balbinæ via Ardeatina dicendũ, cum ibi ſepultus fuerit teſte Anaſtaſio de quo ipſe ait. *Hic fecit duas Baſilicas, vnam via Ardeatina vbi requieſcit & aliam in vrbe Roma iuxta Palatinas*, & ad finem: *Qui etiam ſepultus eſt in Cæmeterio Balbinæ, via Ardeatina*. Et in Breuiario legitur *ſepultus eſt in Cæmeterio Balbinæ*. In Romano Martyrologio habetur 7. *Octobris Romæ via Ardeatina depoſitio S. Marci Papæ & Confeſſoris*. Beda autem ſic. *Romæ via Appia natale S. Marci Epiſcopi, & Confeſſoris, qui ſedit in Epiſcopatu annos &c. qui etiam ſepultus eſt in Cæmeterio Balbinæ via Ardeatina*. Quæ iiſdem verbis in Martyrologio Adonis, qui addit, *In Cæmeterio Balbinæ via Ardeatina, quod ipſe inſiſtens fecit*. Vſuardus etiam, & Notkerus *Romæ via Appia &c*. Appia autem via, & Ardeatina, vt alias dixi contiguæ erant. Iacet vero hoc tempore S. Marci Corpus in Eccleſia S. Marco Euangeliſtæ ab ipſo ſancto Pontifice ædificata. Quo autẽ tempore huc translatum fuerit non reperi, antiquiſſimo autem fuiſſe ſcimus, forte a Gregorio quarto, qui apſidem ipſius Eccleſiæ muſiuo ornauit opere, & quam tempore ſacerdotij ſui regendam ſuſceperat, & qui plurima dona illi obtulit, vt refert Anaſtaſius.

IN

IN CARMEN XXXV.

A*Ccipe, & eiuſdem Damaſi Epigramma de Tarſitio martyre ſacram Euchariſtiam geſtante*. Idem Baronius, qui verſu antepenultimo, quod ex membranis palatinis *pulgare* perperam legitur, legendum credit *peteret vulgare*. qua dicendi formula, & Ouidius 2. de arte amandi vtitur.

Quis Cereris ritus audet vulgare prophanis.

Tropæum autem hoc loco ſine aſpiratione ſcriptum veteri more, Cicero in Oratore ad Brutum, *cum ſcirem ita maiores locutos eſſe, vt nuſquam niſi in vocali, aſpiratione vterentur; loquebar ſic vt pulcros, & Cetegos, triumpos Cartaginem &c.* paſſim in antiquis inſcriptionibus tropæum legitur: Græci τρόπαιον. vide Nonium. Ad Epigrammatis intelligentiam vide Martyrologium 15. Augusti, vbi, & *via Appia in Cœmeterio Calliſti ſepultum*, quod & in martyrio S. Stephani Papæ apud Metaphraſtem 2. Auguſti, qui eſt apud Lipoman. to. 7. apud Surium to. 4. de quo & Petrus in Catalogo lib. 7. cap. 66. Vide & notationem Baronij in Martyrolog. ac ne mireris Acolytum Chriſti Corpus geſtantem. Huius Sancti Corpus in Eccleſia S. Silueſtri in Campo martio requieſcere docet vetus marmorea inſcriptio cui hic titulus. †. *In n. Domini hæc eſt noticia nataliciorum Sanctorum hic requieſcentium*. deinde ſequitur, *Menſe Iulio die xxvi. n̄. Scōr. Zeferini Papæ, & Tarſicij Martyris*. Varietas eſt dierum feſtiuitatis illius; nam Martyrologium die 15. Auguſti. In martyrio S. Stephani Papæ 2. die Auguſti, in marmoreo Kalendario S. Silueſtri, 26. Iulij: naſci potuit à die Martyrij, & Tranſlationum reliquiarium illius. Eſt & alius Tarſicius martyr Alexandriæ paſſus, cum Zotico & Cyriaco, in Martyrologijs 31. Ianuarij.

IN CARMEN XXXVI.

SVnt Damaſi verſus, Gregorij Turon. teſtimonio in libro de miraculis in gloriam Martyrum cap. 38. ad finem, dum loquitur de Baſilica ſanctorum Cryſanthi, & Dariæ, his verbis. *Damaſus Antiſtes ſanctæ Sedis Apoſtolicæ iuſſit diligentius operire feneſtram, vbi & verſibus decorauit locum &c.* Non exſcripſit Baronius vt alios; meminit tamen in Martyrologio ex Gregorio dum ait. *De eorum corporum inuentione, & de epitaphio S. Damaſi Papæ ad ſe-*

pulchrum eorum conſcripto &c. Colligimus extitiſſe hanc Baſilicã vel Cryptam via Salaria; nam legitur ex vetuſtis manuſcriptis codicibus apud Surium 17. Ianuarij de inuentione ſancti Diodori, & aliorum his verbis. *Beatus igitur Chryſanthus & Daria virgo &c. Imperatoris furia extra Portam Romana Vrbis via Salaria in arenario depoſiti, terra, & lapidibus obrui iuſſi ſunt viui.* Et lectio Romani Breuiarij 25. Octobris hæc habet: *Deinde in Arenariam quæ eſt via Salaria vterque ductus, effoſſa terra lapidibus obruti, parem Martyrij Coronam adepti ſunt.* Et Martyrologium Romanum dicta die 25. *Iuſſi ſunt a Numeriano Imperatore via Salaria in Arenario deponi, atque illic viuentes terra, & lapidibus obrui.* Eadem Vſuardus eademque die. Beda vero, & Ado prima Decembris, Græci etiam in Menologio, & in vita apud Metaphraſtem 19. Martij. quæ dierum feſtiuitatis varietas à die martyrij aut inuentionis, aut tranſlationis naſci potuit. Et Gregorius Turon. inquit. *Etiam Cryptam ſuper eis miro opere fabricatam, quæ in arcum poſtea tranſuolutum firmiſſima ſtabilitate ſubſiſtebat.* Et Anaſtaſius in Hadriano ſcribit. *Sed, & Baſilicam S. Saturnini in prædicta via Salaria poſitam vna cum Cæmeterio ſanctorum Chryſanthi, & Dariæ renouauit.* Alio autem ordine ſcripta habes hæc carmina eodem libro pag. 1171. ſed de octo verſibus quatuor poſteriores tantummodo. ac legitur. *Pauper exceſſu melius nunc iſta reſurgunt.* Propterea ex hoc libro addidimus verbum illud, *melius*, vt integer ſit verſus, illic autem legitur *exceſſu* hic vero *ex cenſu*. num. etiam 14. eiuſdem folij ſolum priora duo ſunt carmina, & legitur verſu ſecundo. *Chryſanthi Dariæ nam venerandus honor.* ac duo ſequentia cum alio Epigrammate etiam pag. 1171. num. 15. Quorum ſanctorum corpora a Stephano Papa VI. Anno Domini 886. Pontificatus anno primo cum alijs reliquijs inuenta ex eoque loco translata in Lateran. Palatium, & ad Baſilicam SS. XII. Apoſtolorum, & alibi, condidit, ac largitus eſt, vt habetur in hiſtoria inuentionis ſanctorum Diodori, & aliorum apud Surium tomo. I. die 17. menſis Ianuarij, de qua etiam Petrus in Catalogo lib. I. cap. 12. Quorum etiam ſanctorum Chryſanthi, & Dariæ altare in Baſilica Lateran. ſub apſide fuit, in quo ipſorum corpora recondita olim fuerant, ſed quum tempore quo Eccleſia corruit ſub Stephano VI. pollutum, & dirutum fuiſſet, translata ſunt in Oratorium S. Mariæ, & S. Pancratij martyris, quod erat in dextro latere Baſilicæ, vbi nunc ſacrarium eſt, ibique ſub altare ipſius Oratorij recondita ſunt, vt ſcribit Panuinius de ſeptem

Eccle-

Eccleſijs in ſancti Ioannis templo, refert tamen Sigonius de Regno Italiæ lib. 6. ſub anno 947. Adelandrum Epiſcopum Regienſem ſancta martyrum corpora Chryſanthi, & Dariæ a Beringario impetrata Regium deportaſſe, quæ in hanc vſque diem Regienſes religione præcipua venerantur. Et in officijs ſacris ciuitatis Regij habentur lectiones, & in Translatione eorundem Sanctorum vbi legitur Anno Domini 915. a Ioanne X. Papa Berengarium horum ſanctorum corpora impetraſſe, ipſi vero Adelardi Epiſcopi precibus conceſſa.

IN CARMEN XXXVII.

ET Baronius dicto tomo 12. in Appendice, cum alijs tribus ex pag. 1164. ij. vt ſupra ſunt de Eccleſia Sancti Laurentij titulo Damaſi. Quo in loco & ſequens extabat, Damaſique noſtri eſſe non dubitandum. Ediditque Sirmondus in notis ad Synodum his verbis. *Huc autem facit antiquum Vrbis Epigramma quod reliquis e Bibliotheca Palatina vulgatis addi licet, ex codice S. Mariæ Virduneñ.*

IN CARMEN XXXIIX.

NOto in Praſino dici Eccleſiam S. Laurentij in Damaſo, quo nomine dictam puto, cum hæc Baſilica iuxta Circum Flaminium poſita fuerit, quia hic forte locus erat in quo ſtabat factio praſina, Stabula autem quatuor factionum ponunt Sex. Rufus & P. Victor, non longe a Circo Flaminio. Vide Panuinium de Ludis Circen. lib. 1. cap. 10. qui & hoc loco in fundamentis repertam baſim cum inſcriptione Agitatorum harum factionum affirmat. quatuor autem illæ factiones vocabantur Praſina (id eſt viridis) Veneta, Albata, & Ruſſata, nimirum a colore veſtium.

IN CARMEN XXXIX.

EX tabula marmoreæ quæ extat in ſubterraneis Cryptis Vaticanæ Baſilicæ. Monumentum eſt de fontibus Vaticanis S. Petri olim dilapſis, ac diſperſis, a Damaſo Papa, ne mortuorum corpora labefactarent, monte exciſo, exſiccatis aquis, ac reperto fonte in ſalutaris baptiſmi vſum, curante Mercurio Diacono. Edidit Baronius

tom.

tom. Annal. 4. ſub anno Chriſti 384. Damaſi 18. ſed male legitur apud ipſum lacus, pro latices in primo verſu: exſcriptum enim fuerat ex manuſcriptis baſilicæ illius. De eodem ſonte baptiſmali S. Petri vide etiam Damaſi carmen infra ex inſcriptionum libro, & pag. 1163. nu. 10. de quibus fontibus, & Prudentius in Periſtephano, de Paſſione Apoſtolorum Petri, & Pauli.

Dextra Petrum regio tectis tenet aureis receptum
Canens oliua, & murmurans fluento
Namque ſupercilio ſaxi liquor ortus excitauit
Fontem perennem Chriſmatis feracem,
Nunc pretioſa ruit per murmura lubricatque cliuum
Donec virenti fluctu, & Colymbo
Interior tumuli pars eſt vbi lapſibus ſonoris
Stagnum niuali voluitur profundo &c.

Et ſanctus Paulinus Epiſtola 31. ad Alithium Epiſcopum qui de fontibus in atrio S. Petri, dum elegantiſſime deſcribit Baſilicam ipſam, ac fontes prædictos. His Damaſi Carminibus recens addita fuit memoria talis ibidem.

PAVLVS V. PONT. MAX. CARMINA A S. DAMASO PP. I. ANTE ANNOS MCCL. OB EXSICCATAM AB SE HVMIDITATEM IN VETERE HVIVS BASILICÆ PAVIMENTO MVLTORVM IN CHRISTO QVIESCENTIVM MEMORIAS LABEFACTANTEM EDITA SVOQVE IVSSV HOC MARMORE INCISA AD VENERANDÆ ANTIQVITATIS MONVMENTVM PIE SERVATVM EX TEMPLI EIVSDEM RVINIS HIC REPONI MANDAVIT ANNO M. D. C VII.

Ex Baronij tom. 8. in addendis ad tomum quartum pag. 789. Appendicis cum ſequentibus, & dicto tom. 4. addita in ſecunda editione pag. 449.

IN CARMEN VLTIMVM.

PRimo verſu legendum videtur ABOLERE PRIORVM non *piorum*. Verſ. 5. AETERNVM non *Aeternam*. in antepenultimi fine, AB IMO non autem *vne*.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google